

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost

Diplomová práce

Marcela Ročňáková

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Pohl

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 28.11.2012

Prohlašuji, že jsem překládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 28.11.2012

Marcela Ročňáková

Obsah

| | |
|---|----|
| Obsah..... | 1 |
| Seznam zkratek | 4 |
| Úvod | 5 |
| 1.1. Opravná řízení a opravné systémy | 7 |
| 1.1. Apelační opravný systém | 8 |
| 1.2. Kasační opravný systém..... | 9 |
| 1.3. Revizní opravný systém | 9 |
| 2. Opravné prostředky | 10 |
| 2.1. Řádné opravné prostředky..... | 10 |
| 2.2. Mimořádné opravné prostředky..... | 10 |
| 3. Mimořádné opravné prostředky | 11 |
| 3.1. Stručná charakteristika mimořádných opravných prostředků | 11 |
| 3.2. Stručně k vývoji současných mimořádných opravných prostředků | 12 |
| 4. Žaloba na obnovu řízení | 14 |
| 4.1. Obecně k žalobě na obnovu řízení | 14 |
| 4.2. Nepřípustnost žaloby na obnovu řízení..... | 15 |
| 4.3. Subjekty oprávněné k podání žaloby na obnovu řízení | 17 |
| 4.4. Lhůty k podání žaloby na obnovu řízení..... | 19 |
| 4.5. Náležitosti žaloby na obnovu řízení..... | 21 |
| 4.6. Přípustnost žaloby na obnovu řízení | 23 |
| 4.7. Důvody žaloby na obnovu řízení | 26 |
| 4.7.1. Důvod obnovy podle § 228 odst. 1 písm. a) o.s.ř..... | 26 |
| 4.7.2. Důvod obnovy podle § 228 odst. 1 písm. b) o.s.ř..... | 28 |
| 4.8. Řízení a rozhodnutí o žalobě na obnovu řízení | 28 |
| 4.8.1. Rozhodnutí o žalobě na obnovu řízení | 34 |
| 4.9. Řízení a rozhodnutí po povolení obnovy řízení..... | 35 |
| 5. Žaloba pro zmatečnost..... | 38 |
| 5.1. Obecně k žalobě pro zmatečnost | 38 |
| 5.2. Nepřípustnost žaloby pro zmatečnost | 39 |
| 5.3. Subjekty oprávněné k podání žaloby pro zmatečnost..... | 41 |

| | |
|---|----|
| 5.4. Lhůty k podání žaloby pro zmatečnost | 42 |
| 5.5. Náležitosti žaloby pro zmatečnost | 43 |
| 5.6. Přípustnost a důvody žaloby pro zmatečnost - obecně | 44 |
| 5.7. Přípustnost a důvody žaloby pro zmatečnost dle § 229 odst. 1 o.s.ř. | 46 |
| 5.7.1. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. a) o.s.ř..... | 47 |
| 5.7.2. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. b) o.s.ř..... | 48 |
| 5.7.3. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. c) o.s.ř..... | 49 |
| 5.7.4. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. d) o.s.ř..... | 50 |
| 5.7.5. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. e) o.s.ř..... | 51 |
| 5.7.6. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. f) o.s.ř. | 52 |
| 5.7.7. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. g) o.s.ř..... | 52 |
| 5.7.8. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. h) o.s.ř..... | 53 |
| 5.8. Přípustnost a důvody žaloby pro zmatečnost dle § 229 odst. 2 o.s.ř. | 54 |
| 5.8.1. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 2 písm. a) o.s.ř..... | 54 |
| 5.8.2. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 2 písm. b) o.s.ř..... | 55 |
| 5.8.3. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 2 písm. c) o.s.ř..... | 56 |
| 5.9. Přípustnost a důvod žaloby pro zmatečnost dle § 229 odst. 3 o.s.ř. | 57 |
| 5.10. Přípustnost a důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 4 o.s.ř..... | 59 |
| 5.11. Řízení a rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost..... | 61 |
| 5.11.1. Rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost..... | 63 |
| 5.12. Řízení a rozhodnutí po zrušení rozhodnutí..... | 65 |
| 6. Porovnání žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost..... | 66 |
| 6.1. Nepřípustnost žalob..... | 67 |
| 6.2. Subjekty oprávněné k podání žalob | 68 |
| 6.3. Lhůty k podání žalob..... | 69 |
| 6.4. Náležitosti žalob | 70 |
| 6.5. Přípustnost žalob..... | 70 |
| 6.6. Důvody žalob..... | 71 |
| 6.7. Řízení o žalobách..... | 72 |
| 6.8. Rozhodnutí o žalobách..... | 74 |
| 6.9. Řízení a rozhodnutí po povolení obnovy nebo po zrušení rozhodnutí | 75 |
| 7. Úvahy de lege ferenda | 75 |

| | |
|-------------------------|----|
| Závěr..... | 79 |
| Seznam literatury | 81 |
| Seznam judikatury..... | 82 |
| Resumé | 86 |
| Abstract..... | 87 |

Seznam zkratek

| | |
|-----------------|---|
| c.ř.s. | zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní) |
| EŘ | zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, v platném znění |
| InsZ | zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v platném znění |
| Listina | ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění |
| MPOOPP | Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 120/1976 Sb.), v platném znění |
| ObchZ | zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění |
| o.s.ř. | zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění |
| OZ | zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění |
| R | rozhodnutí uveřejněné ve sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek vydané Nejvyšším soudem České republiky s uvedením čísla a ročníku |
| RegP | zákon č. 115/1996 Sb., o registrovaném partnerství, v platném znění |
| SSZ | zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, v platném znění |
| TZ | zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění |
| ÚČR | ústavní zákon č. 1/1993, Ústava České republiky, v platném znění |
| Úmluva | Úmluva o ochraně lidských práva a základních svobod, vyhlášená sdělením Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., v platném znění |
| ZMPS | zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění |
| ZOR | zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění |
| ZStZast | zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, v platném znění |
| ZSVM | zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění |
| ZÚřStMaj | zákon č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, v platném znění |

Úvod

Tématem této diplomové práce je současná právní úprava žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost, jež jsou vedle dovolání dalšími mimořádnými opravnými prostředky, které lze za stanovených podmínek v rámci současného civilního řízení uplatnit. Toto téma jsem si zvolila z několika důvodů. Prvním je, že prostřednictvím civilního řízení dochází k realizaci hmotného práva, což je samo o sobě velice zajímavé, a není tedy divu, že civilní řízení tvoří velkou část našeho právního řádu. Prostřednictvím civilního řízení se pak každý může stanoveným postupem domáhat svého práva u nezávislých a nestranných soudů, ať už máme na mysli řízení před soudem prvního stupně, využití řádného opravného prostředku (odvolání) u soudu druhého stupně, či za výjimečných situací dokonce uplatnění některého ze tří mimořádných opravných prostředků. Žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost jsou vedle dovolání právě těmito mimořádnými opravnými prostředky a mým cílem bylo tedy prozkoumat jejich meze a možnosti z pozice jejich výjimečnosti.

Výjimečnost mimořádných opravných prostředků spočívá zejména v jejich možnosti využití, neboť se jedná o takové instituty procesního práva, kterými lze zasáhnout do již pravomocných rozhodnutí soudů, které by svou povahou mělo být konečné, závazné a zároveň nezměnitelné. Využití mimořádného opravného prostředku tak může znamenat zásah do právní jistoty. Zákon proto musí stanovit takové meze jejich použitelnosti, ať už jde o přípustnost těchto prostředků, důvody, pro které je lze podat, lhůty k jejich podání, či subjekty k podání oprávněné, aby tyto zásahy do právní jistoty byly ospravedlněny upřednostněním zájmu nejen jednotlivců, ale i veřejnosti na požadavek věcné správnosti rozhodnutí před stabilitou pravomocného rozhodnutí, které obsahuje takové nedostatky, z jejichž hlediska nemůže obstát.

V prvních dvou kapitolách jsem se tedy snažila obecně charakterizovat opravná řízení, jednotlivé typy opravných systémů a stručně popsat charakteristiku opravných prostředků jako takových, neboť jsem považovala za nutné pro lepší pochopení uvést, na jakých principech jsou tyto dvě výjimečné žaloby založeny.

Ve druhé kapitole dále charakterizuji mimořádné opravné prostředky jako takové, včetně stručného popisu každého z nich, neboť každý slouží k jinému účelu a má svá specifika. Přestože cílem mé práce není popsat historický vývoj těchto institutů,

bylo pro mě nutností v této kapitole zmínit dvě zásadní novely občanského soudního řádu, které mají zásadní podíl na současné podobě všech tří mimořádných opravných prostředků.

Ve čtvrté a páté kapitole pak přecházím ke konkrétnímu výkladu současné podoby žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost. V jednotlivých podkapitolách se pak zabývám jejich obecným popisem, případy, pro které je jejich podání nepřijatelné, subjekty, které jsou k jejich podání oprávněny, jejich náležitostmi, specifiky lhůt, které je třeba dodržet, a dále zejména jejich přípustností a důvody, pro které je možné tyto žaloby podat, nezapomínaje na řízení o těchto žalobách a také řízení, které následuje po povolení obnovy, příp. po zrušení napadeného rozhodnutí u žaloby pro zmatečnost. Za nejzásadnější v těchto kapitolách považuji právě přípustnost žalob a důvody, pro které mohou být uplatněny a je jim tedy věnována značná část této práce. S ohledem na to, že zákonná úprava je v tomto ohledu relativně stručná, podkládám popisy a vysvětlení jednotlivých důvodů judikaturou nejen Nejvyššího soudu, ale také Ústavního soudu, příp. dalších soudních orgánů.

V šesté kapitole se pak snažím porovnat tyto dvě žaloby, jak z hlediska jejich rozdílností, tak z hlediska jejich společných znaků. Zákonná úprava pro tyto dva mimořádné opravné prostředky je společná a je tedy třeba dávat značný pozor, zda jednotlivá ustanovení občanského soudního řádu platí pro obě žaloby bezvýjimečně, nebo pouze pro některou z nich.

V poslední kapitole jsem se pokusila naznačit některé úvahy z hlediska možného budoucího vývoje těchto institutů. Vzhledem k tomu, že se jedná o mé vlastní úvahy de lege ferenda, ne každý se s nimi může ztotožnit. Je však pouze na zákonodárci, kterým směrem se tyto mimořádné opravné prostředky budou nadále ubírat.

1.1. Opravná řízení a opravné systémy

Jednou ze základních zásad, která ovládá soudní řízení civilní i trestní, je právo na přezkoumání rozhodnutí prvoinstančního soudu.¹ Jak vyplývá již z čl. 36 Listiny (a dále z čl. 6 Úmluvy a čl. 14 MPOPP), každý má právo se domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků řízení² a právo na spravedlivé a věcně správné posouzení jejich záležitostí.

Nelze však zcela vyloučit, že v řízení před soudem nebo ve vydaném rozhodnutí soudu nedojde k pochybení, která mohou být způsobena účastníky řízení či soudem. Vlivem těchto pochybení může soudní řízení trpět procesními vadami. Ty mohou způsobit i nesprávnost rozhodnutí ve věci samé. Samotné rozhodnutí pak může trpět vadami skutkovými (tedy nesprávným nebo neúplným skutkovým zjištěním) či vadami právními (tedy nesprávnou interpretací či aplikací práva na správně zjištěný skutkový stav).

Také může nastat situace, kdy soudní řízení ani rozhodnutí vadami netrpí, ale přesto některý z účastníků dojde k závěru, že rozhodnutí je nesprávné. Zpravidla je jím účastník, který nebyl v řízení úspěšný, tedy rozhodnutí vyznělo v jeho neprospěch. Avšak i tento subjektivní pohled na správnost/nesprávnost rozhodnutí je dostatečným důvodem pro zahájení řízení za podmínek stanovených zákonem.³

S ohledem na zájem a právní jistotu účastníků, ale také na zájem veřejný, umožňuje zákon přezkum soudních rozhodnutí v opravných řízeních, a to pouze prostřednictvím vnitřní kontroly soudní soustavy, díky čemuž je zajištěna nezávislost soudů.

Opravná řízení spočívají na určitých zásadách, které jsou charakteristické pro jednotlivé opravné systémy. Procesní teorie dělí opravné systémy dle rozsahu přezkumné činnosti a způsobu rozhodování opravného soudu, dle možností účastníka, který přezkum rozhodnutí inicioval, ovlivnit opravné řízení (např. dokládáním nových skutečností a důkazů) na opravný systém apelační, kasační a revizní.

¹ SCHELLEOVÁ, I., a kol. Civilní proces. 1. vydání. Praha: EUROLEX Bohemia a.s., 2006. s. 594

² Viz také § 1 o.s.ř.

³ WINTEROVÁ, A., a kol. Občanské právo procesní: studijní příručka. 2. doplněné vydání. Praha: ISV 1996. s. 170

1.1. Apelační opravný systém

Apelační opravný systém (též odvolací systém) je nejširším opravným systémem, neboť umožňuje soudu rozhodujícímu o opravném prostředku (apelační/odvolací soud) přezkoumat rozhodnutí jak po stránce skutkové, tak po stránce právní. Apelační opravný systém je vystaven na zásadě dvojinstančního řízení. Apelačním soudem je tedy soud vyššího stupně než soud, jež rozhodoval v řízení v prvním stupni. Apelační soud je oprávněn věc znovu projednat a rozhodnout podle jím zjištěného skutkového stavu. Vytváří si tak svůj nový právní názor.⁴ Pokud tedy soud druhého stupně dospěje k názoru, že rozhodnutí soudu první instance je nesprávné, může jeho rozhodnutí změnit, potvrdit nebo zrušit a vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání. V případě zrušení rozhodnutí a vrácení věci soudu prvního stupně je tento vázán právním názorem soudu apelačního a je povinen jej respektovat.

Podle toho, zda je apelačnímu soudu dovoleno přihlížet k novým skutečnostem a důkazům (tzv. nova nebo novoty) se apelační opravný systém rozděluje na systém úplné apelace a systém neúplné apelace.

Systém úplné apelace opravňuje účastníky řízení vnášet do řízení nové skutečnosti a důkazy a soud druhého stupně je oprávněn tyto novoty použít jako podklad svého rozhodnutí. Z tohoto důvodu bývá někdy apelační soud označován jako „druhá první instance“.⁵ Před novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. se systém úplné apelace uplatňoval v právní úpravě odvolání. To však často vedlo k velkým průtahům soudního řízení a ke zvyšování nákladů řízení. Od 1.1.2001 se systém úplné apelace v civilním soudním řízení uplatňuje v řízeních nesporných⁶, ve vykonávacím řízení a dále stanoví-li tak zákon.

Systém neúplné apelace se v současné právní úpravě civilního řízení uplatňuje u odvolání proti rozhodnutí ve věci samé, a to v řízení sporných. Vychází ze zásady koncentrace řízení stanovené v § 119a odst. 1 o.s.ř. Účastníci řízení jsou povinni uvést všechny rozhodné skutečnosti a označit důkazy dříve, než soud prvního stupně ve věci vyhlásí rozhodnutí. Účastníci tak nejsou oprávněni vnášet do odvolacího řízení nové

⁴ SCHELLEOVÁ, I., a kol. Civilní proces. 1. vydání. Praha: EUROLEX Bohemia a.s., 2006. s. 595

⁵ STAVINHOVÁ, J., LAVICKÝ, P. Základy civilního procesu. 1. vydání. Masarykova univerzita Brno. MuniPress, 2009. s. 95

⁶ Viz § 212a odst. 1 a 3 o.s.ř., § 205 odst. 2 o.s.ř., § 120 odst. 2 o.s.ř.

skutečnosti a důkazy (s výjimkou podle § 205a o.s.ř.) a soud druhého stupně není oprávněn k případným novotám přihlížet.

1.2. Kasační opravný systém

Kasační opravný systém (též zrušovací systém) je oproti apelačnímu opravnému systému užší, neboť na rozdíl od apelačního systému je u kasačního systému umožněn přezkum rozhodnutí pouze po stránce právní. Kasační soud je tedy oprávněn přezkoumat, zda v řízení či v rozhodnutí soudu nižší instance nedošlo k porušení hmotného nebo procesního práva, ale již není oprávněn k přezkumu po stránce skutkové. V souvislosti s výše uvedeným tak nejsou účastníci oprávněni k navrhování nových skutečností a důkazů. Na rozdíl od apelačního opravného systému není kasační soud oprávněn sám rozhodnout ve věci samé. Kasační soud rozhodnutí soudu nižšího stupně buď potvrdí, nebo zruší a věc vrátí soudu nižšího stupně. Soud nižšího stupně je vázán právním názorem soudu kasačního. Na tomto opravném systému je podle platné právní úpravy postaveno dovolání.

1.3. Revizní opravný systém

V revizním opravném systému je stejně jako v kasačním opravném systému umožněno přezkoumat rozhodnutí soudu nižšího stupně pouze po stránce právní. Stejně jako v kasačním řízení není v rámci revizního řízení umožněno vnášení novot. Na rozdíl od kasačního soudu však může revizní soud rozhodnutí soudu nižší instance nejen potvrdit či zrušit, ale také změnit. To však pouze v případě, že soud nižší instance sice správně zjistil skutkový stav věci, ale nesprávně jej právně kvalifikoval. *„V platné úpravě se tento systém neuplatňuje; jeho zavedení však stojí zjevně za uvážení, neboť oproti kasačnímu systému může přinést větší rychlost a hospodárnost řízení.“*⁷

⁷ STAVINHOVÁ, J., LAVICKÝ, P. Základy civilního procesu. 1. vydání. Masarykova univerzita Brno. MuniPress, 2009. s. 96

2. Opravné prostředky

Opravný prostředek lze definovat jako procesní úkon, jehož prostřednictvím se může účastník řízení domáhat přezkumu soudního řízení nebo též průběhu soudního řízení.⁸ Podle toho, zda napadené rozhodnutí soudu již nabylo právní moci⁹, dělí procesní teorie opravné prostředky do dvou kategorií, a to na opravné prostředky řádné a opravné prostředky mimořádné. Nutno podotknout, že platná právní úprava¹⁰ tento typ dělení opravných prostředků neobsahuje, avšak dle specifík jednotlivých opravných prostředků můžeme tyto subsumovat pod zmiňované dvě kategorie.

2.1. Řádné opravné prostředky

Řádné opravné prostředky směřují proti rozhodnutím, která dosud nenabyla právní moci. V platné právní úpravě mají řádné opravné prostředky zastoupení v odvolání. S podáním tohoto opravného prostředku je spojen suspenzivní a devolutivní účinek. Suspenzivní (nebo také odkladný) účinek znamená, že dojde k odkladu právní moci rozhodnutí, jež bylo některým z účastníků řízení napadeno. Devolutivní účinek pak značí, že o napadeném rozhodnutí bude rozhodovat opravný soud, tedy soud vyššího stupně než ten, který rozhodoval v prvním stupni. Řádné opravné prostředky jsou přípustné, pokud to zákon nevyklučuje.¹¹

2.2. Mimořádné opravné prostředky

Mimořádné opravné prostředky směřují proti rozhodnutím, která již nabyla právní moci. Podáním takového opravného prostředku tedy zasahujeme do rozhodnutí, které by svou povahou mělo být již konečné, závazné a nezměnitelné. Tím také zasahujeme do právní jistoty účastníků. Proto by tento typ opravných prostředků měl

⁸ WINTEROVÁ, A., a kol. Civilní právo procesní. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, a.s. 2008. s. 423

⁹ Právní moc je vlastnost soudního rozhodnutí, která spočívá v jeho konečnosti, nezměnitelnosti a závaznosti. Účastníci řízení tak již nejsou oprávněni podat řádný opravný prostředek.

¹⁰ Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád

¹¹ Viz § 202 o.s.ř.

být používán pouze v případech, ve kterých se vyskytnou takové nedostatky napadeného rozhodnutí nebo řízení, jež předcházelo jeho vydání, a požadavek věcné správnosti tak bude upřednostněn před stabilitou pravomocného rozhodnutí.¹² Jak vyplývá z názvu, mimořádné opravné prostředky by měly být pouze výjimečným institutem, proto jsou na rozdíl od řádných opravných prostředků přípustné pouze, stanoví-li tak zákon. Podle platné právní úpravy patří mezi mimořádné opravné prostředky dovolání, žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost.

3. Mimořádné opravné prostředky

3.1. Stručná charakteristika mimořádných opravných prostředků

Mimořádné opravné prostředky, tedy žaloba na obnovu řízení, žaloba pro zmatečnost a dovolání, jsou upraveny v části čtvrté, hlavě druhé a třetí občanského soudního řádu.¹³ Jak již bylo výše řečeno, jsou to takové opravné prostředky, které lze podat pouze proti pravomocným rozhodnutím soudu a která tak znamenají průlom do konečnosti, nezměnitelnosti a závaznosti napadeného rozhodnutí. Pro zachování právní jistoty jsou však podmínky pro podání takového opravného prostředku občanským soudním řádem striktně omezeny a případný průlom do právní moci rozhodnutí je odůvodněn požadavkem na správnost rozhodnutí či řízení mu předcházející, které by jinak mohlo znamenat závažné porušení práv a právem chráněných zájmů fyzický či právnických osob. Každý z mimořádných prostředků pak má vzhledem ke své povaze odlišný účel.

Dovolání je procesně právní úkon, kterým lze napadnout pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnuto o odvolání, a dosáhnout tak jeho zrušení a nové projednání věci soudem prvního stupně či soudem odvolacím.¹⁴ Hlavním účelem dovolání po novelizování občanského soudního řádu zákonem č. 30/2000 Sb. je

¹² STAVINHOVÁ, J., LAVICKÝ, P. Základy civilního procesu. Masarykova univerzita Brno. MuniPress, 2009. s. 94

¹³ Viz § 228 - § 243d o.s.ř.

¹⁴ BUREŠ, J., DRÁPAL, L. Dovolání podle občanského soudního řádu. 1. vydání. C.H.BECK/SEVT, Praha 1994. s. 19

sjednocování rozhodovací činnosti obecných soudů,¹⁵ tedy sjednocování judikatury Nejvyšším soudem ČR, neboť umožňuje přezkum správnosti rozhodnutí odvolacích soudů, jež nemohou ze zákonem stanovených důvodů obstát, a to zejména pro nesprávné právní posouzení věci, nezákonnosti procesního postupu soudu, či nepodložených skutkových zjištění soudu.¹⁶ Dovolání je koncipováno na principu kasačním. Dovolací soud je tedy oprávněn rozhodnutí soudu odvolacího potvrdit nebo zrušit a věc vrátit k novému projednání.

Žaloba na obnovu řízení je mimořádný opravný prostředek, který směřuje proti pravomocnému rozhodnutí ve věci samé soudu prvního stupně či odvolacího soudu. Jejím účelem je odstranit nedostatky spočívající v nesprávnosti nebo neúplnosti zjištění skutkového stavu. Žalobou na obnovu řízení se nelze domáhat nápravy procesně právních vad ani nápravy nesprávného právního posouzení věci. Pro podrobný výklad o žalobě na obnovu řízení viz kapitolu 4.

Žaloba pro zmatečnost je mimořádný opravný prostředek, kterým lze napadnout rozhodnutí soudu prvního stupně či soudu odvolacího, jež trpí takovými vadami řízení (tzv. zmatečnostmi) představující porušení základních principů ovládajících řízení před soudem (či vadami řízení předcházejícího vydání rozhodnutí).¹⁷ Slouží tedy k nápravě závažných procesních vad rozhodnutí či řízení jemu předcházející a náprava takovýchto rozhodnutí je tudíž v zájmu nejen účastníků řízení, ale i v celospolečenském zájmu, bez ohledu na jejich věcnou správnost. Pro podrobný výklad o žalobě pro zmatečnost viz kapitolu 5.

3.2. Stručně k vývoji současných mimořádných opravných prostředků

Současná podoba mimořádných opravných prostředků upravených v civilním soudním řízení byla vytvořena především dvěma rozsáhlými novelami občanského soudního řádu, a to zákonem č. 519/1991 Sb. a zákonem č. 30/2000 Sb.

Zákonem č. 519/1991 Sb. byl do našeho právního řádu znovu navrácen institut dovolání. Cílem této novely bylo odstranit nedemokratické prvky v soudním řízení.

¹⁵ Srov. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 30/2000 Sb. [K bodům 316 a 317 (§237 až §239)], WINTEROVÁ, A., a kol. Civilní právo procesní II. Všehrad 2001. s. 17

¹⁶ SCHELLEOVÁ, I., a kol. Civilní proces. 1. vydání. Praha: EUROLEX Bohemia a.s., 2006. s. 629

¹⁷ Tamtéž. s. 692

Dovolání tak prostřednictvím této novely nahradilo do té doby užívanou stížnost pro porušení zákona. Ta nemohla kvůli svým nedostatkům v novém demokratickém státě uspět. Stížnost totiž mohl podat pouze generální prokurátor (případně ministr spravedlnosti), ale záviselo jen na jeho úvaze, zda tento opravný prostředek podá či nikoli.¹⁸ I v případě, že účastník řízení dal generálnímu prokurátorovi podnět k podání stížnosti, nebyl tento povinen stížnosti uplatnit, přestože shledal podnět účastníka důvodným. Dalším nedostatkem pak byla lhůta tří let, ve které bylo možno stížnost uplatnit. Tyto nedostatky tak znamenaly velký zásah do právní jistoty účastníků, spočívající v účincích pravomocných rozhodnutí.¹⁹ Současně byly touto novelou omezeny důvody, pro které bylo možno povolit obnovu řízení²⁰, aby se zamezila možnost podat dovolání a obnovu řízení ze stejných důvodů.

Další významnou změnu v systému mimořádných opravných prostředků znamenalo přijetí zákona č. 30/2000 Sb. Touto novelou byla do právního řádu opětovně zavedena žaloba pro zmatečnost, která slouží k nápravě zásadních procesních pochybení v rozhodnutích soudu prvního a druhého stupně. Zavedením žaloby pro zmatečnost do soustavy mimořádných opravných prostředků se v procesní terminologii opět objevil pojem zmatečnost a po dlouhé době se tak opět stal termínem zákonným.²¹ Žaloba pro zmatečnost tak znamenala rozšíření mimořádných opravných prostředků na tři, namísto dosavadních dvou (dovolání a obnova řízení). Zároveň však nelze říci, že došlo k zavedení úplně nového institutu, neboť nápravy zmatečností bylo možno před touto novelou dosáhnout prostřednictvím dovolání²² nebo obnovy řízení. Jak již bylo výše uvedeno, hlavním účelem dovolání je zejména sjednocování judikatury Nejvyšším soudem ČR a náprava zmatečností tak znamenala zbytečné zatížení Nejvyššího soudu. Ani obnova řízení se nejevila jako vhodná pro nápravu zmatečností, neboť jejím účelem

¹⁸ VLASÁK, M., Dovolání po souhrnné novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2009. Ročník č.17, číslo 9. s.308 - 312

¹⁹ BUREŠ, J., DRÁPAL, L. Dovolání podle občanského soudního řádu. 1. vydání. C.H.BECK/SEVT, Praha 1994. s. 1

²⁰ § 228 odst. 1 písm. c), o.s.ř. ve znění před novelou 519/1991 Sb., byl touto novelou zařazen k dovolacím důvodům, viz § 237 písm. f), o.s.ř. (ve znění zák. č. 519/1991 Sb.), § 228 odst. 1 písm. d), o.s.ř. (ve znění před novelou) byl též přeměněn v důvod dovolací, viz § 237 písm. g), o.s.ř. (ve znění novely)

²¹ WINTEROVÁ, A., a kol. Civilní právo procesní II. Všehrd 2001. s. 10. Jak dále podotýká termín zmatečnosti se v civilním procesním právu přestal užívat se zrušením civilního řádu soudního a jeho nahrazením občanským soudním řádem, zák. č. 142/1950, který nabyt účinnosti 1.1.1951.

²² V případě, že dovolací soud shledá dovolání přípustným, přihlíží ex lege ke zmatečnostem dle §229 odst. 1, §229 odst. 2 písm. a) a b) a §229 odst. 3 – viz §242 odst. 3 o.s.ř. i nyní.

je odstranit neúplnosti či nesprávnosti skutkových zjištění. Tato novela tak přinesla pouze nové, daleko praktičtější uspořádání mimořádných opravných prostředků.²³

4. Žaloba na obnovu řízení

4.1. Obecně k žalobě na obnovu řízení

Žaloba na obnovu řízení je společně s žalobou pro zmatečnost upravena v části čtvrté, hlavě druhé o.s.ř.²⁴ Žaloba na obnovu řízení je mimořádným opravným prostředkem, jehož účelem je odstranit nedostatky spočívající v nesprávnosti nebo neúplnosti skutkového zjištění v původním řízení v mezích stanovených zákonem.

Umožňuje, aby byl opětovně projednán pravomocně skončený spor²⁵, jestliže vzhledem k výskytu takových skutečností nebo důkazů by původní rozhodnutí ve věci samé nemohlo obstát, ať z hlediska správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění. Je to kompromis mezi právní jistotou a požadavkem věcné správnosti rozhodnutí v těch případech, kdy je respektování právní moci rozhodnutí v rozporu s povinností orgánu státní moci poskytovat ochranu porušeným nebo ohroženým subjektivním právům občanů.²⁶

Žalobou na obnovu řízení se nelze domáhat nápravy procesně právních vad ani nápravy nesprávného právního posouzení věci. Její výjimečnost jakožto mimořádného opravného prostředku vyplývá přímo z ustanovení zákona (o.s.ř.). Těmi jsou subjektivní a objektivní podmínky přípustnosti použití tohoto institutu, tedy stanovení subjektů, které jsou k podání žaloby oprávněny, stanovení okruhu rozhodnutí, které lze napadnout, stanovení lhůt (subjektivních a objektivních), které musí být dodrženy, a splnění dalších zákonných předpokladů.

²³ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 30/2000 Sb. [K bodům 315 (§235a až §235k)]

²⁴ §228 - §235i

²⁵ Dochází tak k prolomení zásady rei iudicatae (překážka věci pravomocně rozhodnuté)

²⁶ Srovnej WINTEROVÁ, A., a kol. Občanské právo procesní: studijní příručka. 2. doplněné vydání. Praha: ISV 1996. s. 187, HRDLÍČKA, J. Obnova v soustavě mimořádných opravných prostředků v občanském soudním řízení. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica 1971. 17/3. s. 119 - 140

Řízení o žalobě na obnovu řízení, stejně tak jako řízení o dovolání a o žalobě pro zmatečnost, se zahajuje vždy na návrh, nikdy z úřední povinnosti.²⁷

4.2. Nepřípustnost žaloby na obnovu řízení

Ačkoli je v o.s.ř. nepřípustnost žaloby na obnovu řízení systematicky řazena až za její přípustností, ráda bych nejprve uvedla případy, za kterých je podání žaloby nepřípustné, dále subjekty, které jsou oprávněné k podání žaloby (včetně jejich náležitostí), lhůty, které musí subjekty pro uplatnění žaloby dodržet, a teprve poté bych se vyjádřila k přípustnosti, tedy k situacím, za kterých je žalobu možno podat.

Občanský soudní řád vyjmenovává případy, pro které je podání žaloby na obnovu řízení nepřípustné ve svém § 230 odst. 1 (který je společný i pro žalobu pro zmatečnost) a odst. 2. Další případy nepřípustnosti této žaloby stanoví další ustanovení občanského soudního řádu a zvláštní zákony, (k tomu viz níže). Nepřípustnost žaloby na obnovu řízení reflektuje v těchto případech větší zájem společnosti na právní jistotě vztahů, které vyplývají z pravomocného rozhodnutí, nad správností vydaného pravomocného rozhodnutí.

V prvním případě je dle § 230 odst. 1 písm. a) o.s.ř. žaloba na obnovu řízení nepřípustná proti rozsudkům, kterými bylo vysloveno, že se manželství rozvádí, že je neplatné nebo že zde není, a proti rozsudkům, kterými bylo vysloveno zrušení, neplatnost nebo neexistence partnerství.²⁸ Představme si situaci, kdy bude pravomocným rozhodnutím rozvedeno manželství, jeden nebo oba manželé poté uzavřou manželství nové, a možnost v takovém případě podat žalobu na obnovu řízení by mohla způsobit nežádoucí stav v jejich osobním životě. Avšak na druhou stranu je třeba říci, že žaloba je přípustná proti výše uvedeným pravomocným rozsudkům v případě, že tyto byly zamítnuty.

Dále je dle § 230 odst. 1 písm. b) o.s.ř. žaloba na obnovu řízení nepřípustná jen proti výrokům o nákladech řízení, o lhůtě k plnění a o předběžné vykonatelnosti (tzv. vedlejší výroky). Pokud není současně žalobou napaden výrok o nároku samotném,

²⁷ DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P., a kolektiv. Občanský soudní řád, Komentář II. díl. 1 vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR 2009. s. 1176

²⁸ Srov. §9, §11 až §17a, §24, §24a a §24b ZOR, §5 až §7, § 14, §16 a §17 RegP

nemá povolení obnovy řízení opodstatnění, neboť vedlejší výroky jsou závislé na výroku o věci samé.

Dále je žaloba na obnovu řízení nepřijatelná jen proti důvodům rozhodnutí (viz § 230 odst. 1 písm. c) o.s.ř.). Toto pravidlo se uplatňuje i pro další opravné prostředky. Odůvodnění rozhodnutí není samo o sobě závazné, a tudíž nemůže být ani samostatně napadáno. K nápravě vad odůvodnění rozhodnutí, která nemají podklad ve zjištěném skutkovém stavu slouží institut opravy odůvodnění (§ 165 a § 167 odst. 2 o.s.ř.).²⁹ Žaloba proti důvodům rozhodnutí je podána tehdy, je-li zřejmé, že účastník nepožaduje změnu či zrušení výroku napadeného rozhodnutí.

Žaloba na obnovu řízení dále není přípustná též proti rozsudkům a usnesením, jejichž zrušení nebo změny lze dosáhnout jinak, nepočítaje v to dovolání (viz § 230 odst. 2 o.s.ř.). Promítá se zde požadavek zákonodárce na efektivnost řízení, neboť soud má k dispozici takové instituty procesního práva, které mu umožňují zrušit nebo změnit pravomocná rozhodnutí objeví-li se nové skutečnosti zpochybňující správnost rozhodnutí, aniž by musely být splněny požadavky pro podání žaloby na obnovu řízení. Jako příklad uveďme řízení o prohlášení za mrtvého (§ 199 o.s.ř.), řízení o zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům (§ 190 o.s.ř.), řízení o určení data narození nebo úmrtí (§ 194a o.s.ř.) a další.³⁰ Občanský soudní řád dále předpokládá i možnost změny rozhodnutí tehdy, dojde-li k podstatné změně okolností, které jsou rozhodující pro další trvání dávek nebo splátek (§ 163 odst. 1 o.s.ř.). Jde o tzv. výhradu změny poměrů. Názory na přípustnost žaloby na obnovu řízení proti takovýmto rozhodnutím jsou však různé. Někteří autoři zastávají názor, že ustanovení § 163 odst. 1 o.s.ř. *„nemůže sloužit k reparaci původního rozsudku, je u rozsudků odsuzujících k plnění v budoucnu splatných dávek nebo k plnění ve splátkách žaloba na obnovu řízení přípustná. Z obdobných důvodů lze návrhem na obnovu napadnout rozsudky o výchově a výživě nezletilých dětí, o přiznání, omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo o pozastavení jejího výkonu, jakož i další rozhodnutí v jiných věcech, které podle zákona lze změnit, změní-li se poměry.“*³¹ Zastánci nepřijatelnosti žaloby na obnovu

²⁹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2009. s. 1826

³⁰ Např. §175w, §191e odst. 2, §174b o.s.ř.

³¹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2009. s. 1827, shodně též například SCHELLEOVÁ, I., a kol. Civilní proces. 1. vydání. Praha: EUROLEX Bohemia a.s., 2006. s. 683

řízení v těchto případech argumentují především efektivitou a hospodárností, s jakou lze změnit rozhodnutí, než je tomu v případech mimořádných opravných prostředků.³²

Žalobu na obnovu řízení nelze podat ani proti usnesení o nařízení předběžného opatření, neboť slouží pouze k prozatímní úpravě poměrů mezi účastníky a předpokládá další rozhodnutí ve věci.

Jak jsem již uvedla výše, nepřijatelnost žaloby na obnovu řízení není stanovena pouze v ustanovení § 230 odst. 1 a 2 o.s.ř., ale také v jiných ustanoveních občanského soudního řádu. Je tomu tak ve věcech výkonu rozhodnutí, kdy rozhodnutí vydaná v tomto řízení není možné napadnout žalobou na obnovu řízení vůbec, na rozdíl od žaloby pro zmatečnost, kterou je možné podat z důvodu uvedeného v § 229 odst. 4 o.s.ř. (§ 254 odst. 2 o.s.ř.).³³ V některých ustanoveních občanského soudního řádu je vyloučena přípustnost opravných prostředků obecně, což logicky platí i pro žalobu na obnovu řízení (viz § 200i odst. 3, § 200u odst. 3, § 200x odst. 5 o.s.ř. a další).

Nepřijatelnost žaloby na obnovu řízení dále stanoví i některé zvláštní zákony. Například § 68a odst. 1 ObchZ, dle něhož po vzniku společnosti nelze zrušit rozhodnutí, kterým se povoluje zápis společnosti do obchodního rejstříku. Dále je vyloučena obnova insolvenčního řízení v souladu s ustanovením § 96 InsZ, avšak pravomocná rozhodnutí vydaná v incidenčních sporech (spory vyvolané insolvenčním řízením) dle § 159 odst. 1 InsZ lze žalobou na obnovu řízení napadnout.³⁴

Žalobou na obnovu řízení není dále možné napadnout rozhodnutí dovolacího soudu.³⁵ Současně je podání žaloby vyloučeno i proti nálezů Ústavního soudu.³⁶

4.3. Subjekty oprávněné k podání žaloby na obnovu řízení

Jak již bylo výše řečeno, obnovu řízení lze zahájit pouze na návrh. Zákon stanoví, které subjekty jsou k podání tohoto návrhu oprávněny v ustanoveních § 228 a § 231 o.s.ř.

³² Například STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P. Civilní proces a organizace soudnictví. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003. s. 425

³³ Srovnej ustanovení § 35 odst. 5 EŘ

³⁴ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2009. s. 1828

³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.10.2002, sp.zn. 20 Cdo 869/2002

³⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 17.3.1998, č.j. II ÚS 75/98

V první řadě je k podání žaloby na obnovu řízení aktivně legitimován účastník (§ 228 o.s.ř.) původního řízení, pro něhož je napadené pravomocné rozhodnutí soudu závazné (ve smyslu ustanovení § 159a odst. 1 o.s.ř.). Stejným oprávněním disponuje i právní nástupce účastníka původního řízení z důvodu univerzální nebo singulární sukcese, vůči němuž je napadené pravomocné rozhodnutí soudu závazné (dle § 159a odst. 1 o.s.ř.).³⁷ Je třeba doplnit, že k podání žaloby na obnovu řízení je však oprávněn pouze ten účastník řízení, kterému nebylo napadeným rozhodnutím zcela vyhověno, nebo mu byla tímto rozhodnutím způsobena jiná újma na jeho právech. Účastník, kterému bylo v původním řízení plně vyhověno, není k podání žaloby na obnovu řízení oprávněn.

Při splnění zákonných podmínek je dle § 231 odst. 1 o.s.ř. oprávněn podat žalobu na obnovu řízení též vedlejší účastník. Vedlejší účastník tak může učinit tehdy, jestliže vstoupil do původního řízení a byl též účasten vydání rozhodnutí v rámci tohoto řízení. Rozhodnutí vydané v původním řízení pak může napadnout ze stejných důvodů a za stejných podmínek, které platí pro hlavního účastníka původního řízení. Jedním ze základních předpokladů legitimace vedlejšího účastníka je souhlas hlavního účastníka s podáním žaloby na obnovu řízení. Vedlejší účastník není oprávněn jednat proti vůli hlavního účastníka, neboť smyslem vedlejšího účastenství je aktivní účast ve sporu ve prospěch účastníka, na jehož vítězství má vedlejší účastník právní zájem.³⁸ Žalobu na obnovu řízení, kterou vedlejší účastník podá bez souhlasu účastníka hlavního, tudíž soud zamítne pro nepřipustnost.³⁹

Státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových jsou oprávněni k podání žaloby na obnovu řízení pouze v tom případě, že byly účastníky řízení původního, tedy za podmínek jako kterýkoli jiný účastník.⁴⁰ Pokud však státní zastupitelství respektive Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových vstoupí do již zahájeného řízení ve smyslu § 35 a 35a o.s.ř., nejsou k podání žaloby na obnovu řízení oprávněni.

³⁷ Viz § 170 a § 170a o.s.ř.

³⁸ Srovnej § 93 a § 231 odst. 1 o.s.ř.

³⁹ Viz § 235f o.s.ř.

⁴⁰ Viz § 231 odst. 1 a 2 o.s.ř. – umožňuje státnímu zastupitelství a Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových za stanovených podmínek pouze podat žalobu pro zmatečnost, vstoupili-li do řízení původního (za podmínek § 35 a § 35a) nebo pokud některému z účastníků stále běží lhůta a zároveň vstoupí do řízení.

Pro doplnění je třeba ještě říci, že pasivně legitimovaný účastník, tedy ten, proti němuž návrh na obnovu řízení směřuje, nemůže být osobou odlišnou od účastníka původního řízení (případně jeho právních nástupců), bez ohledu na to, že původní řízení bylo vůči tomuto účastníku zastaveno pro nedostatek jeho způsobilosti být účastníkem řízení. Podstatné je však to, zda je možné povolit obnovu řízení vůči původnímu nezpůsobilému účastníku či nikoli, a to vzhledem k charakteru rozhodnutí v původní věci a k uplatňovanému důvodu obnovy.⁴¹

4.4. Lhůty k podání žaloby na obnovu řízení

Možnost podat žalobu na obnovu řízení je omezena stanovením dvou typů lhůt (subjektivní a objektivní), neboť vzhledem k tomu, že je napadáno pravomocné rozhodnutí, je omezení potřebné pro zachování právní jistoty. Dodržení lhůt je tak jednou z podmínek přípustnosti žaloby na obnovu řízení.

Subjektivní lhůta stanovená dle § 233 odst. 1 o.s.ř. činí tři měsíce a počíná běžet od doby, kdy se ten, kdo obnovu navrhuje, dozvěděl o důvodu obnovy⁴², nebo od doby, kdy jej mohl uplatnit⁴³. Zároveň však běh této lhůty neskončí před uplynutím tří měsíců od právní moci napadeného rozhodnutí, bez ohledu na to, kdy se navrhovatel obnovy dověděl o důvodu obnovy, nebo kdy jej mohl uplatnit. Tento dovětek promítá zavedení systému neúplné apelace do odvolacího řízení (provedené novelou o.s.ř., zákonem č. 30/2000 Sb.), jelikož v tomto systému lze uplatnit nové skutečnosti, rozhodnutí a důkazy pouze za podmínek stanovených v § 205 a 211a.⁴⁴ Pokud se tedy účastník řízení dozví o důvodech obnovy, nebo o možnosti jejich uplatnění (v době, kdy ještě rozhodnutí soudu prvního stupně nenabylo právní moci) a pokud by tyto zároveň nebyly přípustné v odvolacím řízení, má účastník stále možnost včas podat žalobu na obnovu řízení ještě do tří měsíců od právní moci rozhodnutí odvolacího soudu.

Objektivní lhůta pro podání žaloby na obnovu řízení počíná běžet od právní moci napadeného rozhodnutí a činí 3 roky. Tato lhůta tak stanoví maximální možnou

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.2.1999, sp.zn. 2 Cdon 92/97 (R 10/2000)

⁴² Jedná se o důvody obnovy upravené v § 228 odst. 1 písm. a o.s.ř.

⁴³ Zde se jedná o důvody obnovy upravené v § 228 odst. 1 písm. b o.s.ř.

⁴⁴ DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P., a kolektiv. Občanský soudní řád, Komentář II. díl. 1 vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR 2009. s. 1193

dobu, po kterou lze žalobu na obnovu řízení uplatnit, a není rozhodující, zda subjektivní lhůta ještě neuplynula či plynout ani nezačala. Z výše uvedeného tak vyplývá, že žaloba na obnovu řízení nemůže být podána po uplynutí subjektivní lhůty nebo objektivní lhůty. Objektivní lhůta však může být prolomena, a to za podmínek stanovených v ustanovení § 233 odst. 2 o.s.ř. Jedná se tak o jedinou výjimku, kdy plynutí subjektivní lhůty není závislé na lhůtě objektivní. Žalobu na obnovu řízení je tedy možné podat i po uplynutí doby tří let od právní moci napadeného rozhodnutí, a to v případech, kdy trestní rozsudek nebo rozhodnutí o přestupku nebo jiném správním deliktu, na jejichž podkladě bylo v občanském soudním řízení přiznáno právo, byly později podle příslušných právních předpisů zrušeny. Jsou to tedy taková rozhodnutí, která nadále nemohou obstát a u kterých je upřednostňován zájem na správnosti a spravedlnosti rozhodnutí před zájmem na právní jistotu nastolenou rozhodnutím.⁴⁵ Subjektivní lhůta v tomto případě bude dodržena, pokud bude žaloba na obnovu řízení podána do tří měsíců od doby, kdy se ten, kdo žalobu podává, o novém rozhodnutí dozvěděl.

Subjektivní i objektivní lhůta jsou lhůtami zákonnými a nelze je tudíž prodloužit. Ustanovení § 235 odst. 1 o.s.ř. zároveň výslovně vylučuje možnost prominutí zmeškání lhůty. V tomto případě tak nelze použít postup podle ustanovení § 58 o.s.ř. Současně se jedná o lhůty procesní a pro jejich zachování tak v souladu s ustanovením § 57 odst. 3 o.s.ř. postačí, je-li žaloba na obnovu řízení podána u soudu nebo odevzdána doručujícímu orgánu poslední den lhůty. Zachování lhůt je povinen tvrdit a prokazovat ten, kdo obnovu navrhuje (důležité zejména pro lhůtu subjektivní).

Žalobu na obnovu řízení, která byla podána po uplynutí lhůt, soud zamítne.⁴⁶ Jednání však nenařizuje pouze v případě, kdy žaloba na obnovu řízení byla podána po uplynutí objektivní lhůty. Pokud má být žaloba zamítnuta z důvodu zmeškání subjektivní lhůty, musí soud vždy nařídit jednání.⁴⁷

⁴⁵ ŠKÁROVÁ, M., a kol. Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 4. aktualizované vydání podle stavu k 1.1.2009. Praha: Linde Praha, a.s. 2009. s. 788

⁴⁶ Viz § 235f o.s.ř.

⁴⁷ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2009. s. 1834

4.5. Náležitosti žaloby na obnovu řízení

Žaloba na obnovu řízení musí splňovat formální a obsahové náležitosti, které jsou obecně vyžadované pro každé podání, stanovené v ustanovení § 42 odst. 4 o.s.ř. Z podání musí být zejména patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a dále musí být podepsáno a datováno. Stejně tak jako je žaloba na obnovu řízení specifickým institutem, jsou pro ni stanoveny i další specifické náležitosti, tedy náležitosti odlišné od § 42 odst. 4 o.s.ř. Žaloba na obnovu řízení musí tedy dále dle ustanovení § 232 odst. 1 obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu je napadá, důvod žaloby (důvod obnovy řízení), vylíčení skutečností, které svědčí o tom, že je žaloba podána včas, označení důkazů, jimiž má být důvodnost žaloby prokázána, jakož i to, čeho se ten, kdo žalobu podal, domáhá.

Rozhodnutí, proti němuž žaloba směřuje, musí být náležitě označeno tak, aby nevzbuzovalo žádné pochybnosti, a to zejména označením soudu, který ho vydal, datem vyhlášení (příp. vydání), jednacím číslem (příp. spisovou značkou). Mezi náležitosti žaloby na obnovu řízení však nepatří údaj o právní moci napadeného rozhodnutí.⁴⁸ Výčet pravomocných rozhodnutí, která lze žalobou na obnovu řízení napadnout, stanoví § 228 o.s.ř.

Určením rozsahu, v jakém je rozhodnutí žalobou na obnovu řízení napadeno, je třeba zejména stanovit, proti kterým výrokům napadeného rozhodnutí a v jakém rozsahu žaloba směřuje, obsahuje-li rozhodnutí výroků více. Až na výjimky stanovené v § 235d o.s.ř. soud přezkoumá napadené rozhodnutí pouze v mezích, ve kterých se ten, kdo podal žalobu na obnovu řízení, domáhá. Dále je třeba upozornit, že účastník může měnit rozsah, v jakém se rozhodnutí napadá, pouze po dobu trvání lhůt k žalobě na obnovu řízení.⁴⁹ Po uplynutí lhůt tak již účastník nemůže rozsah, v jakém se rozhodnutí napadá, rozšířit, či doplnit, avšak i nadále je oprávněn k jeho omezení, tedy např. k částečnému zpětvzetí žaloby.

Důvod obnovy řízení musí být po skutkové stránce vylíčen natolik, aby nebylo pochyb o tom, jaký důvod obnovy řízení se uplatňuje. Samotný odkaz na ustanovení zákona nestačí. Ani důvod obnovy nelze měnit po uplynutí lhůt (obdobně jako u změny

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2005, sp. zn. 26 Cdo 476/2005

⁴⁹ § 232 odst. 2 o.s.ř.

rozsahu rozhodnutí). Tento zákaz zahrnuje i uvedení nového důkazu, který má být důvodem obnovy.⁵⁰

Dále je třeba dostatečně vylíčit skutečnosti svědčící o včasné podání žaloby na obnovu řízení. Jde o takové skutečnosti, které dostatečně prokáží zachování subjektivní lhůty. Dodržení objektivní lhůty není potřeba prokazovat.

V neposlední řadě je třeba uvést, čeho se ten, kdo žalobu na obnovu řízení podává, domáhá – tedy tzv. žalobní petit. Účastník tak musí uvést, že se domáhá změny napadeného rozhodnutí (tedy návrh na povolení obnovy řízení), včetně stanovení rozsahu. Zároveň musí soudu navrhnout, jak by měl soud původní rozhodnutí změnit, tedy jak by měl rozhodnout v novém řízení ve věci.

Pokud nejsou výše uvedené náležitosti v žalobě uvedeny, nebo jsou formulovány nesrozumitelně a neurčitě, jedná se o vadné podání. V takovém případě postupuje soud dle ustanovení § 43 odst. 1 o.s.ř. a vyzve účastníka k doplnění či opravě podání. Není-li však přes výzvu soudu podání účastníka doplněno či opraveno, v řízení nelze dále pro tento nedostatek pokračovat, a soud v souladu s ustanovením § 235a odst. 2 a § 43 odst. 2 o.s.ř. podání odmítne. O nedostatky náležitostí bránících pokračování v řízení se jedná zejména tehdy, pokud žaloba na obnovu řízení neobsahuje označení rozhodnutí, neuvádí rozsah, v jakém je rozhodnutí napadáno, neuvádí důvod obnovy, neuvádí, čeho se ten, kdo žalobu podal, domáhá, nebo není žaloba řádně podepsána.⁵¹

Žaloba na obnovu řízení nemusí obsahovat označení účastníků řízení. Označení účastníků totiž vyplývá z označení věci, o jejíž obnovu se jedná, a také dle návrhovatele. Účastníky jsou osoby, které se účastnily již řízení původního (případně jejich právní nástupci) a jejich identifikace by měla smysl pouze v případě, pokud by žaloba na obnovu řízení směřovala pouze proti některému z původních účastníků řízení (samostatné společenství).⁵²

⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.2.2003, sp. zn. 28 Cdo 321/2003

⁵¹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2009. s. 1831

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2003, sp. zn. 29 Odo 558/2001 (R 43/2004)

4.6. Přípustnost žaloby na obnovu řízení

Žaloba na obnovu řízení je svou povahou mimořádného opravného prostředku institutem výjimečným. Z toho důvodu zákon pro podání žaloby stanoví podmínky, jež je nutné splnit. Mezi tyto podmínky patří stanovení okruhu rozhodnutí, jež lze napadat, stanovením důvodů, pro které lze rozhodnutí napadat (viz kapitola 4.7.), stanovením lhůt (viz kapitola 4.4.) a stanovením okruhu subjektů oprávněných k podání žaloby na obnovu řízení (viz kapitola 4.3.).

Žalobou na obnovu řízení lze napadnout rozhodnutí soudu ve věci samé. Za věc samu v řízení sporném je pokládán nárok, uplatněný žalobou, o kterém má být věcně rozhodnuto.⁵³ Předmětem žaloby jsou tak pravomocná rozhodnutí vydaná soudy prvního stupně a též soudy odvolacími. Pokud bylo ve věci samé rozhodnuto soudem odvolacím, lze žalobu na obnovu řízení uplatnit buď proti rozhodnutí soudu odvolacího, nebo současně i proti rozhodnutí soudu, jež rozhodoval v prvním stupni. V uvedeném případě však nelze žalobou na obnovu řízení napadnout rozhodnutí soudu prvního stupně samostatně.

Pravomocnými rozhodnutími, která lze žalobou na obnovu řízení napadnout, jsou dle ustanovení § 228 o.s.ř. následující rozhodnutí:

- Rozsudky, a to zejména konečné. Avšak žaloba na obnovu řízení je přípustná i proti rozsudkům částečným a mezitímním.⁵⁴ Jsou to takové rozsudky, kterými je rozhodnuto pouze o části projednávané věci nebo jen o jejím základu.⁵⁵ Pokud tedy bylo o základu nároku rozhodnuto rozsudkem mezitímním a o výši nároku následně rozsudkem konečným, lze žalobou na obnovu řízení napadnout rozsudek konečný, či současně rozsudek mezitímní. Pokud však žaloba směřuje pouze proti rozsudku mezitímnímu, je třeba poznamenat, že tím uvádí v pochybnost i rozsudek konečný, neboť jak uvádí Nejvyšší soud, rozhodnutí o základu věci je v první řadě rozhodnutím o skutkovém základu sporu, který charakterizuje uplatněný nárok a z nějž se odvozuje právní posouzení základu

⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.8.1997, sp. zn. 2 Cdon 484/97

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2001, sp. zn. 20 Cdo 2824/99

⁵⁵ Viz § 252 odst. 1 o.s.ř.

věci. Není-li základ nároku prokázán skutkově, nelze jej tudíž posoudit ani právně.⁵⁶

- Usnesení ve věci samé. Soud rozhoduje ve věci samé zpravidla rozsudkem a usnesení, která rozhodují o meritu věci, jsou tedy spíše výjimečná, a proto je jejich použití stanoveno přímo zákonem.⁵⁷ Usnesením ve věci samé se rozhoduje například v řízení o dědictví (§ 175a odst. 3 o.s.ř.), v řízení o umoření listin (§ 185j odst. 2 o.s.ř.) nebo v řízení opatrovnickém (§ 192 odst. 2 o.s.ř.). Proti usnesení, které není rozhodnutím ve věci samé (např. usnesení o zastavení řízení), není možné žalobu na obnovu řízení podat.
- Usnesení o schválení smíru je možné napadnout žalobou na obnovu řízení, ať již bylo vydáno v řízení podle § 99 o.s.ř. (část třetí), v řízení dle § 245 a § 99 o.s.ř. (část pátá) nebo v řízení dle § 67 až 69 o.s.ř. (tzv. smírčí řízení).⁵⁸ Žaloba je v tomto případě přípustná, pokud se důvody obnovy vztahují na předpoklady, za nichž by smír schválen. Dle § 99 odst. 2 soud smír schválí pouze v případě, že není v rozporu s právními předpisy. Rozpor uzavřeného smíru s právními předpisy je dán zejména tehdy nespĺňuje-li smír obecné náležitosti právních úkonů, pomíjí náležitosti dané pro vznik, změnu nebo zánik právního vztahu, jiným způsobem je v rozporu s kogentními ustanoveními hmotného práva, nebo je obchází, případně je v rozporu s dobrými mravy. Důvodem obnovy tak může být pouze taková skutečnost, vzhledem k níž by býval nebyl uzavřený smír schválen, právě pro rozpor s právními předpisy. Současně není rozhodné, zda by vzhledem k nové skutečnosti neuzavřel smír účastník, ale to, zda by soud s ohledem na její existenci smír neschválil.⁵⁹ Dovolím si však upozornit, že občanský soudní řád nabízí další možnost zrušení usnesení o schválení smíru, za podmínky, že smír je neplatný podle hmotného práva. Touto možností je žaloba na neplatnost smíru, kterou je možné podat do tří let od právní moci usnesení o schválení smíru.⁶⁰

⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2001, sp. zn. 20 Cdo 2824/99, shodně též Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.5.1998, sp. zn. 3 Cdo 1061/96

⁵⁷ Viz 152 odst. 2 o.s.ř.

⁵⁸ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2009. s. 1803

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2003, sp. zn. 20 Cdo 307/2002

⁶⁰ Viz § 99 odst. 3 o.s.ř.

- Platební rozkazy (včetně elektronických platebních rozkazů) a směnečné a šekové platební rozkazy jsou rozhodnutími vydanými v tzv. zkráceném řízení⁶¹. Ve zkráceném řízení soud neprovádí dokazování. U platebního rozkazu tedy není možné použít důvod pro obnovu řízení uvedený v § 228 odst. 1 písm. b) o.s.ř. a poukaz na nové důkazy ve smyslu § 228 odst. 1 písm. a) o.s.ř. Nové skutečnosti a důkazy, které by mohly navrhovateli přivodit příznivější rozhodnutí ve věci, jsou důvodem obnovy, pokud platební rozkaz (příp. elektronický platební rozkaz) nebylo možné vydat pro jeho rozpor s právními předpisy (např. dle § 172 odst. 2 o.s.ř.).⁶² Dále vzhledem k tomu, že žalobou na obnovu řízení může navrhovatel uplatnit jen skutečnosti nebo rozhodnutí, které nemohl bez své viny použít v původním řízení a současně nebyl podán odpor (námitky), bude možné povolit obnovu dle § 228 odst. 1 písm. a) pouze v případě, že nové skutečnosti nemohl navrhovatel použít do uplynutí lhůty k podání odporu (námitek), případně pokud pozdější rozhodnutí příslušného orgánu, řeší jinak předběžnou otázku ve věci, v níž byl soud vázán rozhodnutím jiného orgánu (viz § 135 odst. 1 o.s.ř.) nebo v níž byl povinen z rozhodnutí orgánu vycházet (viz § 135 odst. 2 o.s.ř.).⁶³ Obnova řízení totiž není prostředkem k tomu, aby žalovaný (navrhovatel obnovy řízení) dodatečně vyvíjel skutkovou a důkazní iniciativu, kterou mohl vyvinout v řízení původním.⁶⁴
- Rozsudky pro uznání a rozsudky pro zmeškání lze žalobou na obnovu řízení napadnout opět pouze v případě, je-li možné důvody obnovy vztáhnout na předpoklady, za nichž byly vydány (viz § 153a a § 153b o.s.ř.). Provedení dokazování není předpokladem pro vydání těchto rozsudků, tudíž nepřichází v úvahu použití důvodu v § 228 odst. 1 písm. b) a poukaz na nové důkazy ve smyslu § 228 odst. 1 písm. a). Nové skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy jsou přípustným důvodem obnovy řízení v případě, jestliže mohou odůvodnit závěr, že pokud by byly soudu známy v původním řízení, k rozhodnutí rozsudkem pro

⁶¹ Viz § 172 až § 174a a § 175 o.s.ř.

⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.5.2005, sp. zn. 32 Odo 350/2004

⁶³ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2009. s. 1806

⁶⁴ SVOBODA, K. Obnova řízení, kde nebylo rozhodnuto na základě dokazování. Jurisprudence 2009. Ročník 18, číslo 2, s. 3-9

uznání (příp. zmeškání) by nedošlo.⁶⁵ Například proto, že rozsudek pro uznání nebylo pro rozpor s kogentními ustanoveními možné vydat, případně že zde nebyly předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání.

4.7. Důvody žaloby na obnovu řízení

Důvody pro podání žaloby na obnovu řízení jsou vzhledem k její výjimečnosti jakožto mimořádného opravného prostředku stanoveny taxativním výčtem v § 228 odst. 1 o.s.ř. Z jiného než zde uvedeného důvodu není možné žalobu na obnovu řízení podat.

4.7.1. Důvod obnovy podle § 228 odst. 1 písm. a) o.s.ř.

„Žalobou na obnovu řízení účastník může napadnout pravomocný rozsudek nebo pravomocné usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, jsou-li tu skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které bez své viny nemohl použít v původním řízení před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v ustanovení § 205a a 211a též před odvolacím soudem, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci.“

První podmínkou jsou nové skutečnosti a důkazy, které v době původního řízení již objektivně existovaly, avšak účastník je nemohl bez své viny použít, protože o nich nevěděl, vědět nemohl ani neměl.⁶⁶ Nemožností použít skutečnosti, rozhodnutí a důkazy bez své viny v původním řízení je myšlena nemožnost provést dokazování v soudním řízení, či označit tyto skutečnost, rozhodnutí nebo důkazy vůči soudu.⁶⁷ Důvodem pro obnovu řízení tedy nemohou být skutečnosti, které nastaly až po skončení původního řízení,⁶⁸ a důkazy, o nichž sice účastník v původním řízení věděl, ale nenavrhl jejich provedení, neboť skutečnost, kterou jimi mohl prokázat, druhý účastník nepopřel, případně důkazy, které sice účastník v původním řízení navrhl, ale soud k jejich

⁶⁵ Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 21.2.1997, sp. zn. 16 Co 53/97

⁶⁶ KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O. Občanské právo procesní. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 283

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.7.2005, sp. zn. 22 Cdo 1303/2005

⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.2.2004, sp. zn. 22 Cdo 2347/2003

dokazování nepřikročil, neboť je považoval za nerozhodné.⁶⁹ Původním řízení se zde myslí řízení před soudem prvního stupně. Pokud bylo ale proti rozhodnutí soudu prvního stupně podáno odvolání, ve kterém lze ve smyslu § 205a a § 211a o.s.ř. (neúplná apelace) uplatnit nové skutečnosti a důkazy, považuje se za původní řízení též řízení odvolací. Pokud v takovém případě účastník odvolání nepodal, neztrácí tím možnost uplatnit tyto nové skutečnosti a důkazy v žalobě na obnovu řízení. Jinak tomu bude v případě uplatnění apelace úplné (ve věcech dle § 120 odst. 2 o.s.ř.). V tomto případě se bude jednat o nové skutečnosti a důkazy v případě, že nemohli být účastníkem použity do vyhlášení (vydání) napadeného rozhodnutí, případně do uplynutí lhůty k odvolání proti rozhodnutí ve věci samé.⁷⁰ S odkazem na výše uvedené se tedy jedná o takové nové skutečnosti nebo důkazy, které jsou způsobilé podstatně oslabit věrohodnost jiných osob (např. svědka, znalce, druhého účastníka) a mohou tak pro účastníka, jež se obnovy řízení domáhá, přivodit příznivější rozhodnutí ve věci.⁷¹

Novou skutečností však v tomto případě není nález Ústavního soudu, který vyslovil při posuzování právní otázky právní názor odlišný od právního názoru soudu v původním řízení. Právní názor nebo jeho změna nemůže být důvodem pro podání žaloby na obnovu řízení.⁷²

Novým rozhodnutím z hlediska uplatnitelného důvodu pro podání žaloby na obnovu řízení pak bude rozhodnutí soudu nebo rozhodnutí jiného příslušného orgánu, které bylo vydáno po skočení řízení, nebo ještě v průběhu původního řízení, za podmínky, že jej účastník nemohl v původním řízení bez své viny použít.⁷³ Jedná se tedy o rozhodnutí, které řeší předběžnou otázku, která byla rozhodná pro výsledek původního řízení, a současně vypovídá o skutečnostech a důkazech, které byly předmětem původního řízení.⁷⁴

Druhou podmínkou a zároveň podmínkou společnou (kumulativně uplatněnou) pro nové skutečnosti, důkazy i rozhodnutí je, že tyto skutečnosti, důkazy a rozhodnutí mohou přivodit pro účastníka, jenž žalobu na obnovu řízení podává, příznivější

⁶⁹ Srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.9.2002, sp. zn. 20 Cdo 1170/2001 (R 31/2003) a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.7.2005, sp. zn. 22 Cdo 2936/2004

⁷⁰ Srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9.2.2006, sp. zn. 21 Cdo 1224/2005

⁷¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 26.5.1949, sp. zn. Rv I 463/48 (R 55/1950)

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.1.1999, sp. zn. 20 Cdo 322/98 (R 48/2000)

⁷³ Viz § 135 o.s.ř.

⁷⁴ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2009. s. 1805

rozhodnutí ve věci. Postačí, pokud soud dospěje k názoru, že je pouze pravděpodobné, že nové skutečnosti, důkazy či rozhodnutí mohou přivodit příznivější rozhodnutí ve věci, není tak třeba, aby soud o tomto dospěl ke zcela bezpečnému závěru pro účely povolení obnovy.⁷⁵

4.7.2. Důvod obnovy podle § 228 odst. 1 písm. b) o.s.ř.

„Žalobou na obnovu řízení účastník může napadnout pravomocný rozsudek nebo pravomocné usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, lze-li provést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v ustanovení § 205a a 211a též před odvolacím soudem, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci.“

Důvodem obnovy v tomto případě nejsou nové důkazy, o kterých účastník bez své viny nevěděl. Naopak účastník v původním řízení řádně splnil povinnosti označit důkazy k prokázání svých tvrzení v souladu s ustanovením § 120 odst. 1 o.s.ř., avšak některý z důkazů nebylo možno v původním řízení provést, neboť jeho provedení bránila překážka objektivní povahy. Jako nejčastější příklad bývá uváděna ztracená listina, či svědek neznámého pobytu. V případě, že překážka odpadne, tedy listina byla nalezena, byl zjištěn pobyt svědka, může být takový důkaz důvodem pro obnovu řízení, avšak za podmínky, že pro účastníka může přivodit příznivější rozhodnutí ve věci (k tomu viz výše).

4.8. Řízení a rozhodnutí o žalobě na obnovu řízení

Žaloba na obnovu řízení jakožto mimořádný opravný prostředek, je prostředkem speciálním a stejně tak je speciálně upraveno i řízení o ní samotné. Řízení o žalobě lze rozdělit na dvě fáze. První fáze řízení (tzv. iudicium rescidens neboli řízení obnovovací) se zabývá otázkou, zda lze žalobě na obnovu řízení vyhovět a tedy soud jí povolí, nebo zda jí zamítne (případně odmítne – o tom viz níže). Druhá fáze řízení (tzv. iudicium rescissorium neboli řízení obnovené) nastane pouze za podmínky, že obnova řízení byla

⁷⁵ Srovnej usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28.7.1967, sp. zn. 4 Cz 81/67 (R 6/1968) a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10.12.2001, sp. zn. 20 Cdo 1419/2000

soudem pravomocně povolena. V této fázi pak dojde k novému projednání a rozhodnutí ve věci samé (o tom však blíže v kapitole 4.9.).

Věcně a místně příslušným soudem k projednání žaloby na obnovu řízení a k rozhodnutí o ní bude vždy soud prvního stupně (tedy okresní nebo krajský soud⁷⁶, který v původním řízení rozhodoval v prvním stupni). To platí i v případě, že žalobou na obnovu řízení bylo napadeno pouze pravomocné rozhodnutí soudu odvolacího.⁷⁷ V souvislosti s příslušností soudu je třeba také zmínit, že o žalobě na obnovu řízení bude rozhodovat soud ve stejném složení, v jakém rozhoduje ve věci samé dle § 36a o.s.ř. V případě řízení o žalobě na obnovu řízení bude na rozdíl od žaloby pro zmatečnost, rozhodovat stejný soudce (příp. soudci) jako v řízení původním, neboť tito soudci mohou lépe zhodnotit, zda nové skutečnosti, důkazy nebo rozhodnutí ob stojí vzhledem ke skutkovým zjištěním, z nichž vycházelo napadené rozhodnutí.⁷⁸

Řízení o žalobě na obnovu řízení je v části čtvrté hlavě druhé občanského soudního řádu upraveno spíše vzhledem k jeho specifikům, nenajdeme zde však všechna ustanovení upravující řízení, avšak dle § 235a odst. 2 je stanoveno, že pro řízení o žalobě platí přiměřeně ustanovení o řízení v prvním stupni. Zvláštní úprava stanovená ustanoveními § 228 až § 235i o.s.ř. má však přednost. Ustanovení o řízení v prvním stupni však neplatí pro řízení o žalobě na obnovu řízení bezvýjimečně. Dle § 235b odst. 2 o.s.ř. je výslovně vyloučeno použití § 92 (záměna účastníků), § 97 (vzájemný návrh) a § 98 (kompenzační námitky) o.s.ř., dále též § 58 o.s.ř. ve smyslu ustanovení § 235 odst. 1 o.s.ř. (prominutí zmeškání lhůty). Ostatní ustanovení upravující řízení v prvním stupni mají být aplikována přiměřeně, tedy je třeba je přizpůsobit speciální povaze tohoto mimořádného opravného prostředku. Povahou řízení o žalobě na obnovu řízení, pak budou vyloučena například ustanovení týkající se změn žaloby (§ 95 o.s.ř.), skončení řízení smírem (§ 99 o.s.ř.).⁷⁹

Dříve než přistoupím k samotnému výkladu o řízení o žalobě na obnovu řízení, je nutné zmínit, že může nastat situace, při které dojde ke střetu mimořádných opravných prostředků, tedy že včetně žaloby na obnovu řízení, napadne účastník

⁷⁶ Věcná příslušnost krajského soudu jako soudu prvního stupně je dána ustanovením § 9 odst. 2 až 4 o.s.ř.

⁷⁷ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2009. s. 1838

⁷⁸ Tamtéž. s. 1838-1839

⁷⁹ SCHELLEOVÁ, I., a kol. Civilní proces. 1. vydání. Praha: EUROLEX Bohemia a.s., 2006. s. 706

pravomocné rozhodnutí vydané v původním řízení též žalobou pro zmatečnost, případně i dovoláním. Zákon s těmito střety mimořádných opravných prostředků počítá a stanoví, jakým způsobem mají být řešeny. Konkrétně se jedná o ustanovení § 235b a § 235e odst. 3 a 4 o.s.ř.

V případě, že pravomocné rozhodnutí bude napadeno jak žalobou na obnovu řízení, tak žalobou pro zmatečnost spojí soud věci ke společnému řízení. Tato povinnost však může být splněna pouze v případě, že k projednání o těchto žalobách je věcně a místně příslušný stejný soud, to však nemusí být naplněno vždy (viz § 235a odst. 1 o.s.ř.) a může tak nastat situace, v níž bude o žalobě na obnovu řízení rozhodovat soud okresní a o žalobě pro zmatečnost soud krajský. V těchto případech pak bude soud rozhodovat v souladu s ustanovením § 235e odst. 3 tak, že důvodně uplatněnou obnovu řízení povolí pouze tehdy, pokud bude žaloba pro zmatečnost zamítnuta, odmítnuta nebo o ní bude zastaveno řízení.

Za situace, kdy kromě žaloby na obnovu řízení (případně i žaloby pro zmatečnost) podá účastník původního řízení též dovolání proti napadanému pravomocnému rozhodnutí, je soud povinen řízení o žalobách přerušit, a to až do skončení dovolacího řízení. Zruší-li dovolací soud napadené pravomocné rozhodnutí, soud řízení o žalobě na obnovu řízení (příp. žalobě pro zmatečnost) zastaví. Bude-li však napadené pravomocné rozhodnutí dovolacím soudem potvrzeno, soud pokračuje v řízení.

Účastník řízení, který napadá pravomocné rozhodnutí vydané v původním řízení žalobou na obnovu řízení, musí v žalobě kromě dalších náležitostí (viz kapitolu 4.5.) uvést, v jakém rozsahu rozhodnutí napadá, tedy je povinen označit výrok, který žalobou napadá, napadá-li výroků více, musí označit všechny napadené výroky. Soud je až na výjimky vymezeným rozsahem vázán a může tedy věc projednat pouze v mezích, ve kterých se ten, kdo žalobu podává, domáhá povolení obnovy řízení.⁸⁰ Soud však není tímto rozsahem vázán ve věcech, v nichž lze zahájit řízení bez návrhu, v případech, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který nebyl dotčen žalobou, dále kde jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozhodnutí musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, a kde platí úkony jednoho z nich i

⁸⁰ Viz § 235d o.s.ř.

pro ostatní⁸¹, a za čtvrté, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání mezi účastníky.

Věcmi, v nichž lze zahájit řízení bez návrhu, jsou zejména tzv. nesporná řízení. Občanský soudní řád je vymezuje v ustanovení § 81 o.s.ř. Je jimi například řízení ve věcech péče o nezletilé, řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče, řízení o způsobilosti k právním úkonům, řízení o dědictví, řízení o určení, zda tu manželství je či ne. Současně tímto ustanovením občanský soudní řád stanoví, že lze bez návrhu zahájit řízení i v dalších případech, pokud to ovšem zákon připouští. Těmi jsou například řízení ve věcech obchodního rejstříku (§ 200b o.s.ř.), ve věci uložení opatření dítěti mladšímu než 15 let, které se dopustilo činu jinak trestného (za podmínek stanovených v § 90 odst. 2 ZSVM) a další.

Druhou výjimkou z vázanosti soudu rozsahem žaloby na obnovu řízení jsou případy, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který žalobou nebyl dotčen. Závislý výrok je takový výrok, jehož obsah je spojen s jiným výrokem téhož rozhodnutí tak, že nemůže sám o sobě obstát, kdyby tento jiný (tzv. panující) výrok byl zrušen nebo změněn.⁸² Byl-li žalobou na obnovu řízení napaden panující výrok, nikoliv však výrok závislý, soud přesto závislý výrok přezkoumá. Typickým příkladem panujících a závislých výroků je například v rozhodnutí o výživném, je-li přezkoumáván výrok o výchově nezletilých dětí, anebo výrok o výchově a výživě nezletilého dítěte vydaný v řízení o určení otcovství, dále například vzájemná závislost výroku o výchově a výživě nezletilých dětí pro dobu po rozvodu manželství jejich rodičů a výroku o rozvodu manželství, výroku o neplatnosti pracovního poměru a výroku o náhradě za ušlou mzdu a další.⁸³

Soud též není vázán mezemi žaloby na obnovu řízení, pokud žalobu podal pouze některý z nerozlučných společníků původního řízení. V případě nerozlučného společenství se účinek rozhodnutí vztahuje ke všem společníkům jednotně.⁸⁴ Podá-li

⁸¹ Viz § 91 odst. 2 o.s.ř.

⁸² DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2009. s. 1845

⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 16.12.1974, sp. zn. Plsř 2/74 (R 1/75)

⁸⁴ O společná práva a povinnosti, ohledně nichž se rozhodnutí musí vztahovat na všechny účastníky řízení, kteří vystupují na jedné straně a úkony jednoho z nich platí i pro ostatní, tedy tam, kde dle hmotného práva o práva a povinnosti nedílné povahy. Například v řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví náležejícího více spoluvlastníkům, v řízení o neplatnost závěti zůstavitele, který zanechal více dědiců, v řízení o popření otcovství ve vztahu k dítěti, otcí a matce,... viz usnesení Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 16.12.1974, sp. zn. Plsř 2/74 (R 1/75)

tedy žalobu na obnovu řízení pouze některý z nerozlučných společníků, soud přezkoumá napadené rozhodnutí i ve vztahu k ostatním, což zaručuje jednotné posouzení a rozhodnutí pro všechny společníky. Shodně soud postupuje i v případě, že nerozlučné společenství je na straně těch, proti nimž je žaloba na obnovu řízení podávána.

A konečně není soud rozsahem žaloby na obnovu řízení vázán, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (§ 153 odst. 2). Způsoby vypořádání vyplývající z právního předpisu ve smyslu ustanovení § 153 odst. 2 o.s.ř. je zejména vypořádání náhrady škody upravené právními předpisy u škod způsobených několika škůdci a vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů (nyní společné jmění manželů) a vypořádání podílového spoluvlastnictví, jejichž spoluvlastnictví se zrušuje.⁸⁵ Mezi další případy patří vypořádání mezi účastníky o tom, zda došlo k přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů a kdo z nich má práva a povinnosti zaměstnavatele.⁸⁶ Vypořádání vztahu může právní předpis stanovit buď mezi žalobcem a žalovaným, nebo mezi několika účastníky jedné strany. V druhém případě není soud vázán mezemi žaloby jen, pokud jde o určení práv a povinností mezi těmito účastníky stojícími na jedné straně. Soud je však vázán rozsahem žaloby ve vztahu k napadenému rozhodnutí jako celku.⁸⁷

K projednání žaloby na obnovu řízení dochází zpravidla při jednání, pro jehož nařízení se podpůrně použije ustanovení § 115 o.s.ř. Soud tedy k projednání žaloby předvolá účastníky, případně další osoby, jejichž přítomnost je nezbytná. Předvolání musí být účastníkům řízení (případně dalším osobám) doručeno zpravidla nejméně deset dnů přede dnem jednání, aby měli dostatek času k přípravě. Toto ustanovení vychází ze zásady ústnosti upravené v Listině, konkrétně čl. 38 odst. 2, které stanoví, že každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Tato zásada může být prolomena pouze ze zákonem stanovených důvodů.⁸⁸ V případě žaloby na obnovu řízení soud nenařizuje jednání v souladu s ustanovením § 235f o.s.ř., které uvádí taxativní výčet situací, za kterých soud nemusí jednání nařídit. Jedná se o případy, kdy

⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 16.12.1974, sp. zn. Plsř 2/74 (R 1/75)

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1.9.1999, sp. zn. 21 Cdo 7/99 (R 32/2001)

⁸⁷ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2009. s. 1846

⁸⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 21.4.1999, sp. zn. I. ÚS 350/98

zamítá žalobu proto, že není přípustná (k nepřípustnosti žaloby viz kapitolu 4.2.), nebo proto, že ji podal někdo, kdo k ní nebyl oprávněn (například vedlejší účastník, pokud s podáním žaloby na obnovu řízení hlavní účastník nesouhlasí), nebo proto, že byla podána po uplynutí lhůt počítaných od právní moci napadeného rozhodnutí (v tomto případě se jedná o lhůty objektivní, neboť při posuzování lhůty subjektivní je nutné jednání nařídit – k tomu blíže viz kapitolu 4.4.). Soud nenařizuje jednání také tehdy, pokud žalobu odmítá pro vady, pro něž nelze v řízení pokračovat, a to i přesto, že soud účastníka k jejich opravě vyzval a poučil ho o případných následcích.⁸⁹ Soud dále nemusí nařídit jednání v případě, kdy lze rozhodnout jen na základě předložených důkazů a účastníci s tím souhlasí, případně se práva účasti na projednání vzdali.⁹⁰ V případě, že návrh obnovy vezme žalobu na obnovu řízení zpět, soud řízení zastaví, aniž by nařizoval jednání.

Podáním žaloby na obnovu řízení nedochází k prolomení právní moci, ani k odkladu vykonatelnosti napadeného rozhodnutí. Odklad vykonatelnosti ještě před rozhodnutím o žalobě na obnovu řízení je ponechán zcela na úvaze soudu. Soud může usnesením vykonatelnost napadeného rozhodnutí odložit v případě, že se jeví pravděpodobným, že žalobě na obnovu řízení bude vyhověno.⁹¹ Soud může též rozhodnout o odkladu vykonatelnosti napadeného rozhodnutí, jestliže by neprodlený výkon mohl způsobit újmu na právech toho, jenž žalobu podává, nebo by mohl zmařit účel řízení po povolení obnovy.⁹² Přestože zákon výslovně neuvádí předpoklady pro odklad vykonatelnosti, dovozuje se, že žaloba má všechny náležitosti potřebné k pokračování v řízení, byla podána včas, subjektem k tomu oprávněným, v žalobě je tvrzen způsobilý důvod obnovy a nakonec se jeví pravděpodobným, že žalobě na obnovu řízení bude vyhověno. V případě, že soud během posuzování žaloby na obnovu řízení dospěje k závěru, že jí nebude vyhověno, může odklad vykonatelnosti zrušit. Soud může vykonatelnost odložit buď na návrh, nebo i bez návrhu. Odklad vykonatelnosti v řízení o žalobě na obnovu řízení platí až do právní moci rozhodnutí, jímž se končí řízení o obnově. V případě, že soud obnovu řízení povolí, dochází

⁸⁹ Viz § 43 o.s.ř. ve spojení s § 235a odst. 2 o.s.ř.

⁹⁰ Viz §115a o.s.ř.

⁹¹ Viz § 235c o.s.ř.

⁹² U rozsudků ukládajících prohlášení vůle ve smyslu § 161 odst. 3 o.s.ř. nelze odklad vykonatelnosti nařídit. Viz usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31.1.1995, sp. zn. 15 Co 20,21/95 (R 55/1996)

k odkladu vykonatelnosti napadeného rozhodnutí přímo ze zákona.⁹³ Důsledkem odkladu vykonatelnosti bude nemožnost provedení výkonu v rámci řízení o výkonu rozhodnutí či v exekučním řízení. Nařízení výkonu rozhodnutí či nařízení exekuce však bude stále možné, pouze jeho provedení musí soud odložit, a to až do pravomocného skončení řízení o obnově.

4.8.1. Rozhodnutí o žalobě na obnovu řízení

Ještě předtím, než soud přikročí k samotnému posuzování opodstatněnosti žaloby na obnovu řízení vzhledem k důvodu obnovy řízení, zkoumá, zda je podaná žaloba přípustná (tedy směřuje proti některému z rozhodnutí a důvodů stanovených § 228 o.s.ř.), zda byla podána osobou oprávněnou a zda byla podána v zákonem stanovených lhůtách. V případě, že některou z těchto podmínek žaloba na obnovu řízení nesplňuje, soud ji zamítne, aniž by musel nařizovat jednání.⁹⁴

Soud žalobu odmítne bez jednání v případě, že obsahuje takové nedostatky, pro něž nelze v řízení pokračovat, a to i přesto, že soud účastníka k jejich opravě vyzval a poučil ho o případných následcích (§ 43 a § 235a odst. 2 o.s.ř.).

Soud může za zákonem daných podmínek řízení též zastavit. V souladu s § 235e odst. 3 a 4 o.s.ř. soud řízení zastaví v případě, že byla současně podána žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost a současně rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost zrušilo napadené rozhodnutí, a dále v případě, kdy bylo společně s žalobou na obnovu řízení podáno dovolání a rozhodnutí dovolacího soudu současně zrušilo napadené rozhodnutí. Dále může soud řízení zastavit pro nedostatek podmínky řízení (§ 104 a § 235a odst. 2 o.s.ř.) a také například, pokud účastník, jenž se obnovy řízení domáhá, nezaplatil soudní poplatek.⁹⁵

V případě, že soud neučiní některé z výše uvedených rozhodnutí, nařídí jednání, předvolá účastníky (případně další osoby, je-li jich třeba) a přikročí k samotnému přezkumu opodstatnitelnosti napadeného rozhodnutí vzhledem k důvodu obnovy. Jestliže soud dospěje k závěru, že navrhované nové skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy mohou pro toho, kdo žalobu podal, přivodit příznivější rozhodnutí ve věci,

⁹³ Viz § 235g o.s.ř.

⁹⁴ Viz § 235f o.s.ř.

⁹⁵ Viz § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích.

usnesením obnovu povolí. To, zda tyto nové skutečnosti, rozhodnutí a důkazy mohou opravdu přivodit příznivější rozhodnutí ve věci, bude objasněno teprve v druhé fázi řízení, tedy v řízení po povolení obnovy (obnovené řízení). Shledá-li však soud, že žaloba na obnovu řízení není důvodná, zamítne ji usnesením.⁹⁶ Uvedená rozhodnutí jsou pouze usneseními procesní povahy, nezabývají se tedy věcí samou, ale pouze otázkou, zda věc bude či nebude projednána a rozhodnuta v obnově řízení.

Jak již bylo výše řečeno, v případě, že soud obnovu povolí, dochází ze zákona k odkladu vykonatelnosti napadeného rozhodnutí dnem právní moci usnesení o povolení obnovy. Odklad vykonatelnosti trvá až do pravomocného skončení obnově řízení.

Současně je třeba upozornit, že povolením obnovy se napadené rozhodnutí soudu neruší (jako je tomu u žaloby pro zmatečnost či dovolání), avšak odpadá překážka věci pravomocně rozsouzené (*rei iudicatae*) a věc bude opětovně posouzena v obnově řízení jak z hlediska skutečností a důkazů, které byly provedeny v řízení původním, tak z hlediska skutečností, rozhodnutí a důkazů nových.

V případě, že soud rozhodne o žalobě na obnovu řízení, tak že ji zamítne, odmítne, nebo řízení zastaví, rozhodne současně o povinnosti k náhradě nákladů řízení. Avšak v případě, že obnova bude povolena, bude o náhradě nákladů řízení rozhodnuto až v řízení obnově (včetně náhrady nákladů za řízení o povolení obnovy).

4.9. Řízení a rozhodnutí po povolení obnovy řízení

Byla-li povolena obnova řízení, soud prvního stupně, jakmile usnesení nabude právní moci, věc znovu bez dalšího návrhu projedná (§ 235h odst. 1 věta první o.s.ř.), a to v rozsahu v jakém byla obnova povolena (rozsah vymezen v žalobě na obnovu řízení s výjimkami dle § 235d o.s.ř.). Příslušným soudem v řízení po povolení obnovy je stejně jako v řízení původním a v řízení o žalobě na obnovu řízení soud prvního stupně, a to i v případech, že byla povolena obnova řízení, která napadala pouze pravomocné

⁹⁶ V případě, že by soud rozhodl o žalobě na obnovu řízení rozsudkem, šlo by ve smyslu § 235e odst. 1 a § 212a odst. 5 o.s.ř. o vadu řízení, která nemohla mít vliv na správnost rozhodnutí. Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.8.1999, sp. zn. 20 Cdo 1574/99

rozhodnutí soudu odvolacího.⁹⁷ Soud rozhoduje ve stejném složení jako v původním řízení.⁹⁸

Při projednání věci soud přihlíží ke všemu, co vyšlo najevo v původním řízení nebo při projednání žaloby na obnovu řízení a v řízení obnoveném. Soud provede především důkazy, které byly důvodem pro povolení obnovy řízení (tedy nové skutečnosti, rozhodnutí a důkazy za podmínek stanovených § 228 odst. 1 o.s.ř. a v souladu s usnesením § 132 o.s.ř.).

Shledá-li soud napadené rozhodnutí věcně správným, zamítne usnesením návrh na jeho změnu. Odvolání proti tomuto usnesení je přípustné.

V případě, že soud dospěje k závěru, že vzhledem k novým skutečnostem, rozhodnutím a důkazům (včetně důkazů provedených v původním řízení), nemůže původní rozhodnutí obstát, a je třeba ve věci rozhodnout jinak, změni původní rozhodnutí rozsudkem nebo usnesením (v případě, že v původním řízení soud vydal rozsudek, bude obnova řízení též zakončena rozsudkem, obdobně platí i pro usnesení). Nové rozhodnutí tak nahradí rozhodnutí původní, přičemž změna rozhodnutí musí být výslovně uvedena ve výroku rozhodnutí nového.⁹⁹

Pokud však byla povolena obnova řízení, které skončilo usnesením o schválení smíru, musí soud v obnoveném řízení nejdříve s přihlédnutím ke všemu, co vyšlo najevo jak v původním řízení, tak při projednání obnovy, rozhodnout, zda smír schvaluje, či nikoli, a podle toho teprve dále postupovat v dalším řízení.¹⁰⁰ V případě, že soud shledá, že nebyly splněny podmínky pro schválení smíru (§ 99 odst. 2 věta první), změni usnesení tak, že se smír neschvaluje. Po právní moci usnesení, jež nahradilo usnesení původní, se pokračuje v řízení (§ 99 odst. 2 věta druhá). V případě, že bylo usnesení o schválení smíru výsledkem smířčího řízení dle § 67 až § 69 o.s.ř., je novým usnesením o schválení (případně neschválení) smíru řízení skončeno, neboť tím je splněn účel smířčího řízení a není podklad k řízení dalšímu.¹⁰¹

⁹⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28.6.1994, sp. zn. 6 Cdo 25/94

⁹⁸ Viz § 36a o.s.ř.

⁹⁹ Není však možný postup, kdy po povolení obnovy soud místo zamítnutí návrhu na změnu původního rozhodnutí vydá ve věci nové rozhodnutí o stejném obsahu a s předchozím rozhodnutím se výrokiem nového rozsudku nijak nevypořádá, pak řízení zatíží vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.8.2000, sp. zn. 20 Cdo 1546/99

¹⁰⁰ Stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.4.1982, sp. zn. Cpj 66/82 (R 3/1983)

¹⁰¹ Tamtéž.

Bylo-li v původním řízení rozhodnuto platebním rozkazem (příp. směnečným a šekovým platebním rozkazem), rozsudkem pro uznání či rozsudkem pro zmeškání a výsledky obnoveného řízení umožňují vydání těchto typů rozhodnutí, soud původní rozhodnutí změní.¹⁰² Proti novému platebnímu rozkazu (směnečnému a šekovému platebnímu rozkazu) je opět možné ve stanovené lhůtě podat odpor (námitky). Stejně tak, je možné u rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání podat odvolání, v případě rozsudku pro zmeškání i návrh na zrušení rozsudku (dle § 153b odst. 4 o.s.ř.).

V novém rozhodnutí soud rozhodne o náhradě nákladů vzniklých v řízení původním, ale i v řízení o žalobě na obnovu řízení a v řízení po povolení obnovy, došlo-li ke změně původního rozhodnutí. Jestliže rozhodnutí po povolení obnovy nenahrazuje původní rozhodnutí, soud nerozhoduje o náhradě nákladů původního řízení, ale pouze o náhradě nákladů, jež byly vynaloženy v řízení o žalobě na obnovu řízení a v řízení po povolení obnovy.¹⁰³

Na základě původního rozhodnutí mohlo dojít ke změně právních vztahů nejen mezi účastníky řízení, ale i ve vztahu ke třetím osobám (například byla-li předmětem sporu věc, kterou později účastník, jenž byl v řízení úspěšný, zcizil). Nové rozhodnutí ve věci samé by tak mohlo znamenat narušení ochrany nabytých práv třetími osobami a tak i ohrožení jejich právní jistoty.¹⁰⁴ Zákon však na tyto případy pamatuje a zavádí ochranu nabytých práv třetích osob. Právní vztahy někoho jiného než účastníka řízení tak dle § 235i odst. 3 o.s.ř. nemohou být novým rozhodnutím dotčeny.¹⁰⁵ Právní vztahy třetích osob se tedy i nadále budou řídit původním rozhodnutím, ačkoli bylo v rámci obnovy řízení shledáno jako nesprávné a bylo nahrazeno novým rozhodnutím.

¹⁰² DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P., a kolektiv. Občanský soudní řád, Komentář II. díl. 1 vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR 2009. s. 1207

¹⁰³ Viz §235i odst. 1 o.s.ř. v souvislosti s § 142 až 145 o.s.ř.

¹⁰⁴ ŠKÁROVÁ, M., a kol. Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 4. aktualizované vydání podle stavu k 1.1.2009. Praha: Linde Praha, a.s. 2009. s. 803

¹⁰⁵ Srov. § 486 OZ a § 446 ObchZ

5. Žaloba pro zmatečnost

5.1. Obecně k žalobě pro zmatečnost

Žaloba pro zmatečnost je vedle žaloby na obnovu řízení a dovolání dalším mimořádným opravným prostředkem a stejně jako žaloba na obnovu řízení je upravena v části čtvrté, hlavě druhé občanského soudního řádu (ustanovení § 229 - § 235i o.s.ř.). Výjimečnost žaloby pro zmatečnost jakožto mimořádného opravného prostředku spočívá v tom, že jejím prostřednictvím je možné napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně či soudu odvolacího, jež trpí takovými vadami řízení (tzv. zmatečností) představující porušení základních principů ovládajících řízení před soudem, případně trpí vadami řízení předcházející vydání rozhodnutí. Žaloba pro zmatečnost slouží tedy k nápravě závažných procesních vad rozhodnutí či řízení jemu předcházející a náprava takovýchto rozhodnutí je tudíž v zájmu nejen účastníků řízení, ale i v zájmu celospolečenském, bez ohledu na jejich věcnou správnost.¹⁰⁶

Žaloba pro zmatečnost byla zavedena do občanského soudního řízení novelou občanského soudního řádu, zákonem č. 30/2000 Sb. (s účinností od 1.1.2001). Musím však upozornit, že nedošlo k zavedení úplně nového mimořádného opravného prostředku, neboť nápravy zmatečností bylo před touto novelou možné dosáhnout prostřednictvím dovolání (viz § 237 odst. 1 o.s.ř. ve znění účinném do 31.12.2000) nebo prostřednictvím obnovy řízení (viz § 228 odst. 1 písm. c) o.s.ř. ve znění účinném do 31.12.2000). Jak jsem již zmiňovala v kapitole 3., hlavním účelem dovolání je zejména sjednocování judikatury Nejvyšším soudem ČR a náprava zmatečností tak znamenala zbytečné zatížení Nejvyššího soudu.¹⁰⁷ Stejně tak obnova řízení nebyla vhodným opravným prostředkem pro nápravu zmatečností, neboť jejím účelem je odstranit neúplnosti či nesprávnosti skutkových zjištění. Tato novela tak vnesla do občanského soudního řádu pouze nové, systematičtější a daleko praktičtější uspořádání těchto mimořádných opravných prostředků.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb. [k bodu 315 (§235a až § 235k)]

¹⁰⁷ Avšak v případech, že dovolací soud shledá dovolání přípustným, přihlíží ex lege ke zmatečnostem dle §229 odst. 1, §229 odst. 2 písm. a) a b) a §229 odst. 3 – viz §242 odst. 3 o.s.ř i nyní.

¹⁰⁸ Občanský soudní řád nepoužívá dělení na opravné prostředky řádné a mimořádné, jako je tomu v teorii.

Ani samotný pojem zmatečnosti není v historii českého soudnictví pojmem novým. Tento pojem se přestal v civilním řízení používat spolu se zrušením civilního řádu soudního (zákon č. 113/1895 ř.z.), který byl nahrazen zákonem č. 142/1950 Sb., občanský soudní řáde. Pojem zmatečnosti se sice začal praxí znovu používat již před novelou občanského soudního řádu, a to v souvislosti s dovolacími důvody dle § 237 o.s.ř., avšak až po přijetí zákona č. 30/2000 Sb. se stal opět termínem zákonným.¹⁰⁹

Žaloba pro zmatečnost slouží k nápravě procesně právních vad a nelze se jí tedy domáhat nápravy nedostatků ve skutkových zjištěních nebo případných pochybení v právním posouzení věci.

Její výjimečnost jakožto mimořádného opravného prostředku spočívá zejména ve stanovení subjektivních a objektivních podmínek přípustnosti použití tohoto institutu, tedy stanovení subjektů, které jsou oprávněni k podání žaloby pro zmatečnost, stanovení okruhu rozhodnutí, které lze žalobou napadnout, stanovení subjektivních a objektivních lhůt, které musí být dodrženy a splnění dalších zákonných předpokladů.

5.2. Nepřípustnost žaloby pro zmatečnost

Občanský soudní řád stanoví případy, pro které je podání žaloby pro zmatečnost nepřípustné v ustanovení § 230 odst. 1 (který je společný i pro žalobu na obnovu řízení) a v odst. 3. Další případy nepřípustnosti podání žaloby pro zmatečnost určují další ustanovení občanského soudního řádu a též zvláštní zákony. Nepřípustnost žaloby pro zmatečnost v těchto případech stejně jako je tomu u žaloby na obnovu řízení odráží větší zájem společnosti na právní jistotě vztahů, které vyplývají z pravomocného rozhodnutí, nad správností vydaného pravomocného rozhodnutí.

Žaloba pro zmatečnost je tedy dle ustanovení § 230 odst. 1 o.s.ř. nepřípustná proti rozsudkům, kterými bylo vysloveno, že se manželství rozvádí, že je neplatné nebo že zde není, a proti rozsudkům, kterými bylo vysloveno zrušení, neplatnost nebo neexistence partnerství. Dále je nepřípustná jen proti výrokům o nákladech řízení, o lhůt k plnění a o předběžné vykonatelnosti (tzv. vedlejší výroky). Posledním případem nepřípustnosti v tomto ustanovení je nemožnost podat žalobu pro zmatečnost jen proti důvodům rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že toto ustanovení je společné jak pro žalobu

¹⁰⁹ WINTEROVÁ, A., a kol. Civilní právo procesní II. Všehrad 2001. s. 10

pro zmatečnost, tak pro žalobu na obnovu řízení, odkazují na podrobnější výklad v kapitole 4.2., abych zde duplicitně neuváděla podrobné vymezení nepřipustnosti proti těmto rozhodnutím.

Podle ustanovení § 230 odst. 3 o.s.ř. není dále žaloba pro zmatečnost s ohledem na její smysl, význam a důvody přípustná také proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost. Nápravy v tomto případě lze dosáhnout pomocí odvolání, případně dovolání.¹¹⁰

Nepřipustnost žaloby pro zmatečnost je dále stanovena některými ustanoveními občanského soudního řádu. Je tomu tak ve věcech výkonu rozhodnutí. Avšak v tomto případě to neplatí bezvýjimečně, neboť žalobu pro zmatečnost lze ve věcech výkonu rozhodnutí podat podle ustanovení § 229 odst. 4 o.s.ř. (tedy lze napadnout pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto odvolání nebo kterým bylo zastaveno odvolací řízení). Na rozdíl od toho je pro srovnání třeba dodat, že ve věcech výkonu rozhodnutí žaloba na obnovu řízení není přípustná vůbec. Další ustanovení občanského soudního řádu pak vylučují přípustnost opravných prostředků obecně, což samozřejmě platí i pro žalobu pro zmatečnost (viz např. § 200i odst. 3, § 200u odst. 3, § 200x odst. 5 o.s.ř. a další). Příkladem nepřipustnosti žaloby pro zmatečnost vyloučenou zvláštním zákonem je například ustanovení § 68a odst. 1 ObchZ.

Stejně jako žalobu na obnovu řízení, tak i žalobu pro zmatečnost není možné podat proti rozhodnutí dovolacího soudu.

Žaloba pro zmatečnost není též přípustná proti rozhodnutí soudu, které nebylo účastníku řízení, který žalobu pro zmatečnost podává, řádně doručeno.¹¹¹ Žalobou pro zmatečnost je možné napadnout pouze pravomocné rozhodnutí soudu, v případě, že však nedojde k jeho doručení, nemůže ve smyslu § 159 právní moci nabýt.

¹¹⁰ HLAVSA, P. Občanský soudní řád, Soudní řád správní a předpisy souvisící s úvodem k aplikaci komunitárního práva a k předběžné otázce. 4. Aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.4.2006. Praha: Linde, a.s. 2008. s. 254

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2004, sp. zn. 21 Cdo 2103/2003

5.3. Subjekty oprávněné k podání žaloby pro zmatečnost

Stejně jako obnovu řízení, lze řízení o žalobě pro zmatečnost zahájit pouze na návrh. Občanský soudní řád vymezuje subjekty, které jsou k podání žaloby pro zmatečnost oprávněny v § 229 a § 231.

V první řadě, je k podání žaloby pro zmatečnost aktivně legitimován účastník (§ 229 o.s.ř.) původního řízení, pro něhož je napadené pravomocné rozhodnutí soudu závazné (ve smyslu § 159a odst. 1 o.s.ř.). Stejným oprávněním disponuje i právní nástupce účastníka původního řízení z důvodu univerzální sukcese (§ 107 o.s.ř.) nebo singulární sukcese (§ 107a o.s.ř.), vůči němuž je napadené pravomocné rozhodnutí závazné ve smyslu § 159 odst. 1 o.s.ř.

Dalším subjektem oprávněným k podání žaloby pro zmatečnost je za splnění podmínek dle § 231 odst. 1 o.s.ř. vedlejší účastník, který vstoupil do původního řízení a byl účasten vyhlášení (příp. vydání) rozhodnutí v rámci tohoto řízení. Více k vedlejšímu účastenství viz kapitolu 4.3.

Státní zastupitelství může podat z důvodů uvedených v § 229 o.s.ř. žalobu pro zmatečnost jen ve věcech, v nichž může vstoupit do řízení dle § 35 odst. 1 o.s.ř. (viz § 231 odst. 2 o.s.ř.). V případě, že státní zastupitelství do původního řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí, nevstoupilo, je oprávněno podat žalobu pro zmatečnost jen po dobu, dokud běží lhůta k podání žaloby některému z účastníků, jestliže zároveň vstoupí do řízení. Pokud však bylo původní řízení zahájeno na návrh státního zastupitelství (např. dle § 35 odst. 3 o.s.ř. (ve veřejném zájmu) nebo dle § 42 ZStZast), je státní zastupitelství oprávněno podat žalobu pro zmatečnost z pozice účastníka původního řízení, tedy podle § 229 o.s.ř. nikoli dle § 231 odst. 2 o.s.ř.

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových může podat žalobu pro zmatečnost z důvodů v § 229 o.s.ř. též přímo z postavení účastníka řízení v souladu s § 11 a násl. ZÚřStMaj. Pokud však Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových není účastníkem řízení, může žalobu pro zmatečnost podat pouze z důvodů uvedených v § 229 jen v případech a za podmínek uvedených v § 35a o.s.ř. (viz § 231 odst. 3 o.s.ř.). Jestliže do řízení, ve kterém bylo podáno napadené rozhodnutí, nevstoupil, může žalobu pro zmatečnost podat do té doby, dokud některému z účastníků běží lhůta k podání žaloby, za podmínky, že současně do řízení vstoupí.

5.4. Lhůty k podání žaloby pro zmatečnost

Jednou z podmínek přípustnosti žaloby pro zmatečnost je dodržení zákonem stanovených lhůt. V tomto případě je délka lhůt stanovena takovým způsobem, aby ten, kdo žalobu podává, mohl její důvod náležitě uplatnit a současně aby se tak muselo stát během takové doby, která by zbytečně nenarušovala důvěru v právní stav nastolený pravomocným rozhodnutím. Obecná lhůta pro podání žaloby pro zmatečnost činí tři měsíce a přesto, že se jedná o mimořádný opravný prostředek, její počátek byl stanoven od doručení napadeného rozhodnutí (§ 234 odst. 1 o.s.ř.), nikoli od nabytí právní moci rozhodnutí, a to v zájmu potřebné jistoty pro účastníky.¹¹² Je-li tedy napadáno rozhodnutí soudu prvního stupně, běží lhůta pro podání žaloby pro zmatečnost souběžně se lhůtou pro podání odvolání.¹¹³ Vzhledem k povaze důvodů zmatečnosti podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. c), e), g) a h) a § 229 odst. 2 písm. c) o.s.ř. stanoví zákon pro tyto důvody lhůty i jejich počátek odlišně.

Ustanovení § 234 odst. 2 o.s.ř. stanoví pro podání žaloby pro zmatečnost z důvodu uvedeného v § 229 odst. 1 písm. c) o.s.ř. jednak subjektivní lhůtu tří měsíců, která počíná běžet dnem, kdy účastníku byl ustanoven zástupce nebo kdy odpadla překážka, pro kterou nemohl před soudem samostatně jednat nebo před soudem vystupovat; zároveň je zde stanovena tříletá objektivní lhůta, která běží od právní moci napadeného rozhodnutí.

Ustanovení § 234 odst. 3 o.s.ř. stanoví pro podání žaloby pro zmatečnost z důvodu uvedeného v § 229 odst. 1 písm. e) o.s.ř. opět lhůtu subjektivní, v délce tří měsíců, která běží od okamžiku, kdy se ten, kdo žalobu podává, dozvěděl o tom, že ve věci rozhodoval vyloučený soudce nebo přísedící; i zde je stanovena tříletá objektivní lhůta, která běží od právní moci napadeného rozhodnutí.

Ustanovení § 234 odst. 4 o.s.ř. stanoví pro podání žaloby pro zmatečnost z důvodu uvedeného v § 229 odst. 1 písm. g) o.s.ř. subjektivní lhůtu tří měsíců, která počíná běžet okamžikem, kdy se ten, kdo žalobu podává, dozvěděl o tom, že bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka (většinou zde půjde právě o toho, kdo žalobu podává) v důsledku trestného činu soudce nebo přísedícího. S ohledem na závažnost důvodu, není v tomto případě podání žaloby pro zmatečnost omezeno objektivní lhůtou.

¹¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb. [k bodu 315 (§ 235a až 235k)]

¹¹³ Srov. § 204 odst. 1 o.s.ř.

Ustanovení § 234 odst. 5 o.s.ř. stanoví pro podání žaloby pro zmatečnost z důvodu uvedeného v § 229 odst. 1 písm. h) o.s.ř. subjektivní lhůtu tří měsíců, která běží od okamžiku, kdy se ten, kdo žalobu podává, dozvěděl o napadeném rozhodnutí (tedy rozhodnutí, kterým byl účastníku řízení ustanoven opatrovník z důvodu neznámého pobytu nebo proto, že se mu nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, ačkoli k takovému opatření nebyly splněny podmínky). Ani v tomto případě není zákonem stanovena objektivní lhůta.

Poslední případ lhůty odlišné od lhůty obecné nalezneme v ustanovení § 234 odst. 6, které stanoví pro podání žaloby pro zmatečnost z důvodu uvedeného v § 229 odst. 2 písm. c) o.s.ř. subjektivní lhůtu tří měsíců, která běží od právní moci usnesení odvolacího soudu o zamítnutí návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí nebo o zastavení výkonu rozhodnutí.

S ohledem na běh lhůt je třeba podotknout, že bylo-li proti žalobou pro zmatečnost napadenému rozhodnutí podáno také dovolání, nepočítá se do běhu lhůt dle § 234 odst. 1 až 4 o.s.ř. doba od právní moci napadeného rozhodnutí až do právní moci rozhodnutí soudu dovolacího (viz § 235 odst. 2 o.s.ř.)

Subjektivní i objektivní lhůta jsou lhůtami zákonnými a nelze je tudíž prodloužit. Ustanovení § 235 odst. 1 o.s.ř. zároveň výslovně vylučuje možnost prominutí zmeškání lhůty. Nelze tak použít postup podle ustanovení § 58 o.s.ř. Současně se jedná o lhůty procesní a pro jejich zachování tak v souladu s ustanovením § 57 odst. 3 o.s.ř. postačí, je-li žaloba na obnovu řízení podána u soudu nebo odevzdána doručujícímu orgánu poslední den lhůty. Zachování lhůt je povinen tvrdit a prokazovat ten, kdo žalobu pro zmatečnost podává (důležité zejména pro subjektivní lhůtu).

Žalobu pro zmatečnost, která byla podána po uplynutí lhůt, soud v souladu s ustanovením § 235f o.s.ř. zamítne. Jednání však nenařizuje pouze v případě, kdy byla žaloba podána po uplynutí lhůty objektivní. Pokud by měla být žaloba zamítnuta z důvodu zmeškání subjektivní lhůty, musí soud vždy jednání nařídit.

5.5. Náležitosti žaloby pro zmatečnost

Žaloba pro zmatečnost musí splňovat formální a obsahové náležitosti, které jsou obecně vyžadované pro každé podání, stanovené v ustanovení § 42 odst. 4 o.s.ř. Vedle

těchto obecných náležitostí musí dle § 232 o.s.ř. dále obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu je napadá, důvod žaloby (důvod zmatečnosti), vyličení skutečností, které svědčí o tom, že je žaloba podána včas, označení důkazů, jimiž má být důvodnost žaloby prokázána, jakož i to, čeho se ten, kdo žalobu podal, domáhá (žalobní petit).

Vzhledem k tomu, že ustanovení § 232 o.s.ř. je společné pro žalobu pro zmatečnost i pro žalobu na obnovu řízení, odkazují k bližšímu výkladu ohledně jednotlivých náležitostí, případně jejich vad, na kapitolu 4.5.

5.6. Přípustnost a důvody žaloby pro zmatečnost - obecně

Žaloba pro zmatečnost je jakožto mimořádný opravný prostředek svou povahou výjimečným institutem. Z toho důvodu zákon pro podání této žaloby stanoví podmínky, jež musí být splněny. Mezi tyto podmínky patří stanovení okruhu rozhodnutí, jež lze napadnout, stanovení důvodů, pro které tak lze učinit, stanovení lhůt, které je nutné dodržet (viz kapitolu 5.4.) a stanovení okruhu subjektů oprávněných k podání žaloby pro zmatečnost (viz kapitolu 5.3.).

Rozhodnutí, která lze žalobou pro zmatečnost napadnout, jsou taxativně vymezena v ustanovení § 229 o.s.ř. Obecně lze říci, že žalobou pro zmatečnost lze napadnout ta rozhodnutí, kterými bylo řízení před soudem skončeno. Nezávisí však na tom, zda bylo řízení skončeno rozhodnutím ve věci samé, nebo jiným způsobem, jímž se podle zákona řízení končí. Žaloba pro zmatečnost může být tedy podána jak proti rozhodnutím meritorním, tak proti rozhodnutím procesním, za podmínky, že je jím řízení skončeno. Na rozdíl od toho může být žaloba na obnovu řízení podána pouze proti rozhodnutí meritornímu (ve věci samé). Důležité ovšem je, že stejně jako u žaloby na obnovu řízení, tak i u žaloby pro zmatečnost může být napadeno pouze pravomocné rozhodnutí. Nepravomocná rozhodnutí nelze touto žalobou napadnout, současně není možné napadnout ani pravomocná rozhodnutí vydaná v průběhu řízení (např. o záměně účastníků, o místní nebo věcné příslušnosti, o procesním nástupnictví apod.).¹¹⁴

¹¹⁴ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2009. s. 1812

Není významné, jakou formou rozhodnutí soud rozhodl, řízení tak může být skončeno například rozsudkem, usnesením, platebním rozkazem či směnečným a šekovým platebním rozkazem. Současně není ani významné, jaký byl předmět původního řízení, či v jaké věci bylo napadené rozhodnutí vydáno.

Žalobou pro zmatečnost lze napadnout jak rozhodnutí soudů prvního stupně (platí pouze pro důvody v § 229 odst. 1 a 2 o.s.ř.), tak rozhodnutí soudů odvolacích. Z hlediska přípustnosti žaloby na obnovu řízení není významné, zda účastník využil možnost podat odvolání jakožto řádný opravný prostředek (výjimku ovšem tvoří § 229 odst. 3 a 4 o.s.ř., kde je podmínkou, aby bylo řízení skončeno rozhodnutím soudu odvolacího). V případě, že bylo řízení skončeno rozhodnutím odvolacího soudu, může být žaloba pro zmatečnost podána buď jen proti rozhodnutí soudu odvolacího, nebo současně i proti rozhodnutí soudu prvního stupně. Není však možné napadnout rozhodnutí soudu prvního stupně samostatně.

Občanský soudní řád ve svém ustanovení § 229 člení rozhodnutí, které lze žalobou pro zmatečnost napadnout, včetně stanovení důvodů, pro které tak lze učinit, do čtyř odstavců. Podle odstavce prvního je za splnění dalších podmínek žaloba pro zmatečnost přípustná jak proti pravomocným rozhodnutím meritorním, tak procesním. Odstavec druhý a třetí pak připouští žalobu pro zmatečnost jen proti pravomocným rozhodnutím meritorním. Odstavec čtvrtý připouští žalobu pro zmatečnost jen proti některým pravomocným rozhodnutím odvolacího soudu.

Ustanovení § 229 o.s.ř. stanoví nejen taxativní výčet rozhodnutí, která lze žalobou pro zmatečnost napadnout, ale taktéž taxativní výčet důvodů, pro které tak lze učinit. To logicky znamená, že z jiného než v tomto ustanovení uvedeného důvodu, není možné žalobu pro zmatečnost podat.

Současně si dovolím připomenout (s odkazem na kapitolu 5.5. resp. 4.5.), že důvod žaloby může navrhovatel měnit jen po dobu trvání lhůt k žalobě, a soud následně projedná žalobu v těch mezích, ve kterých se navrhovatel domáhá zrušení napadeného rozhodnutí pro zmatečnost (soud není vázán rozsahem žaloby za podmínek stanovených v § 235d o.s.ř.).

Je třeba, aby v žalobě pro zmatečnost bylo dostatečně vyličené, v čem je spatřována zmatečnost (příp. zmatečnosti), zároveň musí být označena tak, aby

nevznikaly pochybnosti o tom, jaký důvod byl uplatněn (ten je pak posuzován zejména podle svého obsahu, jako je tomu u všech podání v občanském soudním řízení).¹¹⁵

Přípustnost žaloby pro zmatečnost proti jednotlivým „skupinám“ rozhodnutí, které lze žalobou napadnout, včetně důvodů, pro které je tak možné učinit rozeberu v následujících kapitolách, neboť z hlediska systematiky § 229 o.s.ř. bude přehlednější vyjádřit se k jednotlivým „skupinám“ rozhodnutí a důvodům samostatně.

5.7. Přípustnost a důvody žaloby pro zmatečnost dle § 229 odst. 1 o.s.ř.

Podání žaloby pro zmatečnost z důvodů stanovených v § 229 odst. 1 o.s.ř. je přípustné proti pravomocnému rozhodnutí soudu prvního stupně, nebo soudu odvolacího, jímž bylo řízení skončeno. V tomto případě není významné, zda bylo řízení skončeno rozhodnutím ve věci samé (např. rozsudek, platební rozkaz) nebo jiným typem rozhodnutí, tedy nemeritorním rozhodnutím, jímž se řízení končí (např. usnesení o zastavení řízení). Jak již bylo naznačeno výše, není důležité, zda formou rozhodnutí byl rozsudek, platební rozkaz apod., ale ráda bych upozornila, že je samozřejmě možné žalobu pro zmatečnost podat i proti rozhodnutí o části předmětu řízení (např. usnesení o částečném zastavení řízení), a také proti rozhodnutí o základu projednávané věci (mezitímní rozsudek), pro danou část je tedy řízení skončeno a nic nebrání tomu, aby příslušná část rozhodnutí byla napadena žalobou pro zmatečnost.

Žalobou pro zmatečnost lze tedy dle tohoto ustanovení napadnout jak pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně, tak soudu odvolacího, a bylo-li řízení skončeno rozhodnutím odvolacího soudu, může být napadeno jak rozhodnutí soudu odvolacího, případně spolu s ním i rozhodnutí soudu prvního stupně. Rozhodnutí soudu prvního stupně v tomto případě však nelze napadnout samostatně.

Ráda bych připomněla, že důvody žaloby pro zmatečnost vymezené v ustanovení § 229 odst. 1 písm. a) až e) byly důvody dovolacími dle § 237 v právní úpravě občanského soudního řádu ve znění do 31.12.2000, a proto lze pro potřeby žaloby pro zmatečnost použít i judikaturu Nejvyššího soudu, která se vztahovala k této úpravě dovolání.

¹¹⁵ SCHELLEOVÁ, I., a kol. Civilní proces. 1. vydání. Praha: EUROLEX Bohemia a.s., 2006. s. 698

5.7.1. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. a) o.s.ř.

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno, jestliže bylo rozhodnuto ve věci, která nenáleží do pravomoci soudů.“

Pravomoc soudů pro občanské soudní řízení je dána pro spory a jiné věci, které vyplývají ze soukromoprávních vztahů (občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních), pokud na základě zákona nespádají do pravomoci jiných orgánů (§ 7 odst. 1 o.s.ř.). Jiné věci pak soudy projednávají, jen stanoví-li tak zákon. Současně jsou zákonem stanoveny i omezení jejich pravomoci, kdy ačkoli by byla dána pravomoc soudu z povahy sporu či jiné věci vyplývající ze soukromoprávních vztahů, je pravomocným orgánem jiný orgán než soud. Je tomu tak například za podmínek stanovených v ustanovení § 47 ZMPS, kdy pravomoc soudů je odňata s ohledem na pravidla mezinárodního práva apod.

Zkoumání, zda je dána pravomoc soudu v dané věci, je jednou z podmínek řízení, ke které je soud ve smyslu ustanovení § 103 o.s.ř. povinen přihlížet kdykoli za řízení. Shledá-li soud, že věc nespadá do jeho pravomoci je povinen řízení usnesením zastavit a postoupit věc po právní moci usnesení příslušnému orgánu v souladu s ustanovením § 104 odst. 1 o.s.ř. V případě, že tak soud neučiní a rozhodne ve věci, která nenáleží do jeho pravomoci, zakládá se tím vada zmatečnosti a účastník řízení může proti tomuto rozhodnutí podat žalobu pro zmatečnost z výše uvedeného důvodu. Tato vada může spočívat například v tom, že soud o věci jednal a rozhodl, ačkoli žalovaný správně při svém prvním úkonu ve věci, uplatnil námitku, že na základě smlouvy měla být věc projednána v řízení před rozhodci (viz § 106 odst. 1 o.s.ř.).¹¹⁶

Naopak je třeba upozornit, že jednal-li soud v souladu s § 104 odst. 1 o.s.ř. správně, tedy pro věc, která nepatří do jeho pravomoci, zastavil řízení a věc postoupil jinému orgánu, (nebo že případně odvolací soud potvrdil usnesení o zastavení řízení pro nedostatek pravomoci soudu), není žaloba pro zmatečnost z tohoto důvodu přípustná.

¹¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.10.2000, sp. zn. 20 Cdo 2312/2000

5.7.2. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. b) o.s.ř.

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno, jestliže ten, kdo v řízení vystupoval jako účastník, neměl způsobilost být účastníkem řízení.“

Způsobilost být účastníkem řízení je jednou z dalších podmínek řízení, ke které je soud s ohledem na ustanovení § 103 o.s.ř. povinen přihlížet kdykoli během řízení. Podle ustanovení § 19 o.s.ř. má způsobilost být účastníkem řízení ten, kdo má způsobilost mít práva a povinnosti, případně ten, komu ji zákon přiznává. Úpravu a vymezení způsobilosti mít práva a povinnosti najdeme OZ. Ten stanoví, že způsobilost mít práva a povinnosti mají fyzické osoby, a to od svého narození (§ 7 OZ), právnické osoby, a to od svého vzniku (§ 18 OZ) a stát (§18 a § 21 OZ). Ve spojení s ustanovením § 19 o.s.ř. jsou tedy způsobilými účastníky řízení fyzické osoby, právnické osoby a stát. Nedostatek způsobilosti být účastníkem řízení je neodstranitelným nedostatkem podmínek řízení a soud pro tento nedostatek musí řízení zastavit dle ustanovení § 104 odst. 1 o.s.ř. Taková situace nastane v případě, že žalobce označí za účastníka toho, kdo nikdy neměl způsobilost být účastníkem řízení, nebo někoho, kdo sice byl způsobilý mít práva a povinnosti nebo jemuž zákon přiznával způsobilost být účastníkem řízení, avšak před zahájením řízení tuto způsobilost ztratil, dále i v tom případě, že žalobce označí za účastníka řízení organizační složku právnické osoby, která nemá právní subjektivitu, nebo pouze samotnou organizační složku státu.¹¹⁷ V případě, že soud v řízení rozhodne, aniž by přihlédl k tomuto nedostatku, zakládá tím zmatečnost.

Zmatečnost spočívající v nedostatku způsobilosti být účastníkem řízení, však nelze spatřovat v případě, kdy účastník řízení není ve sporu věcně legitimován (tedy není nositelem práva nebo povinnosti, o které se v řízení jedná). V takovém případě soud není povinen řízení zastavit dle § 104 odst. 1 o.s.ř., ale žalobu zamítne rozhodnutím ve věci samé.¹¹⁸

Zmatečnost nelze dále spatřovat ani v tom, že účastník v průběhu řízení změnil své obchodní jméno, neboť tím neztrácí způsobilost být účastníkem řízení.¹¹⁹

¹¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.10.2002, sp. zn. 21 Cdo 366/2002

¹¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.5.2002, sp. zn. 20 Cdo 2114/2000

¹¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.1.2003 sp. zn. 20 Cdo 2227/2000

5.7.3. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. c) o.s.ř.

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno, jestliže účastník řízení neměl procesní způsobilost nebo nemohl před soudem vystupovat (§ 29 odst. 2) a nebyl řádně zastoupen.“

Procesní způsobilost (způsobilost před soudem jednat jako účastník samostatně nebo prostřednictvím svého zástupce) má každý v tom rozsahu, v jakém má způsobilost vlastními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti, tzv. způsobilost k právním úkonům (dle ustanovení § 20 o.s.ř.). Úprava způsobilosti k právům a povinnostem je obsažena v OZ. Fyzické osoby nabývají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu dovršením zletilosti (18. roku věku), před tím jen k takovým úkonům, které jsou svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku (viz § 8 a § 9 OZ). V souladu s ustanovením § 10 OZ může též soud fyzickou osobu způsobilosti k právním úkonům zbavit, nebo ji omezit. Fyzická osoba, která před soudem nemůže jednat samostatně, musí být zastoupena svým zákonným zástupcem (§ 22 o.s.ř.). V případě, že fyzická osoba nemá způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, může soud stanovit povinnost, aby za tuto osobu jednal její zákonný zástupce, vyžadují-li to okolnosti případu (§ 23 o.s.ř.).

Právnícké osoby nabývají způsobilost k právním úkonům svým vznikem, tedy stejně jako nabývají způsobilost k právům a povinnostem. Ustanovení § 21 o.s.ř. pak stanoví, kdo je oprávněn za právnickou osobu jednat. Nedostatek procesní způsobilosti právnické osoby nastává v případě, že tu není osoba oprávněná za ni jednat, či je sporné, kdo je osobou oprávněnou za ni jednat. V tomto případě soud ustanoví právnické osobě opatrovníka (§ 29 odst. 2 o.s.ř.).

Ustanovení § 21a a § 21b o.s.ř. pak stanoví subjekty, které mohou před soudem vystupovat za stát, obec a vyšší územně samosprávný celek a jednat jejich jménem.

Nedostatek procesní způsobilosti, jakožto podmínka řízení, je nedostatkem odstranitelným. Pokud soud věc projedná a rozhodne, aniž by odstranil nedostatek, spočívající v nedostatku procesní způsobilosti, v souladu s § 104 odst. 2, trpí takto vydané rozhodnutí vadou (zmatečností) a lze proti němu podat žalobu pro zmatečnost.

Žalobu pro zmatečnost je z tohoto důvodu oprávněn podat pouze ten účastník řízení, který v původním řízení neměl procesní způsobilost, případně nemohl před soudem vystupovat a zároveň v něm nebyl řádně zastoupen.¹²⁰

Důvodem pro podání žaloby pro zmatečnost není však situace, kdy žalovaný nebyl ve sporu pasivně věcně legitimován (tedy nebyl nositelem v žalobě tvrzené hmotněprávní povinnosti), neboť to nezpůsobuje nedostatek jeho procesní způsobilosti.¹²¹ Soud v takovém případě zamítne žalobu rozhodnutím ve věci samé.

Zmatečnost, která by spočívala v nedostatku procesní způsobilosti, nepřichází v úvahu ani v případě, že účastník řízení změnil v průběhu řízení své obchodní jméno.¹²²

Současně je třeba doplnit, že pro naplnění důvodu zmatečnosti dle shora citovaného ustanovení nestačí zahájení řízení o zbavení způsobilosti k právním úkonům, pokud nebyl účastník způsobilosti k právním úkonům zbaven (příp. omezen) pravomocným rozhodnutím soudu.¹²³

5.7.4. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. d) o.s.ř.

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno, jestliže nebyl podán návrh na zahájení řízení, ačkoliv podle zákona ho bylo třeba.“

Občanské soudní řízení se zásadně zahajuje na návrh (viz § 79 o.s.ř.; tzv. dispoziční zásada). Ustanovení § 81 pak dává soudu možnost v určitých případech zahájit usnesením řízení i bez návrhu (např. ve věcech péče o nezletilé, v řízení o prohlášení za mrtvého apod.), a dále ve věcech, v nichž to zákon připouští.

Vadu zmatečnosti ve smyslu § 229 odst. 1 písm. d) o.s.ř., pak lze spatřovat v takové situaci, kdy soud vydá rozhodnutí, kterým řízení končí, ve věci, v níž nebyl podán návrh na zahájení řízení, a v níž zároveň zákon neumožňuje soudu zahájit řízení bez návrhu. Pokud se však jedná o věc, v níž soud může zahájit řízení i bez návrhu, tak ačkoli soud usnesením o zahájení řízení nevydá nebo nedoručí, nejedná se o vadu zmatečnosti.

¹²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.11.2003, sp. zn. 21 Cdo 1503/2003

¹²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.6.2003, sp. zn. 29 Odo 282/2001

¹²² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.1.2003, sp. zn. 20 Cdo 2227/2000

¹²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.10.1997, sp. zn. 2 Cdon 1541/97

Zmatečnost však nelze spatřovat v tom, že žalobu (návrh) podal někdo, kdo k tomu nebyl řádně žalobcem zmocněn (neznamená to, že nedošlo k podání návrhu na zahájení řízení).¹²⁴

5.7.5. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. e) o.s.ř.

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno, jestliže rozhodoval vyloučený soudce nebo přísedící.“

Důvody, podmínky a řízení o vyloučení soudců jsou občanským soudním řádem upraveny v ustanoveních § 14 až § 16b. Jako jeden z příkladů takového vyloučení soudce si dovoluji uvést příklad, kdy z projednávání a rozhodnutí žaloby pro zmatečnost jsou vyloučeni soudci, kteří vydali rozhodnutí, jež bylo žalobou napadeno (viz § 14 odst. 3). O vyloučení soudce rozhoduje soud nadřízený tomu, u něhož soudce (jež má být vyloučen) působí. Takovým rozhodnutím však soud, jež posuzuje žalobu pro zmatečnost, není vázán.¹²⁵

Zmatečnost je dána i tehdy, bylo-li zjištěno, že v době vydání napadeného rozhodnutí byl dán důvod pro vyloučení soudce (přísedícího) v souladu s § 14 o.s.ř., ačkoli již předtím bylo na námitku účastníka o podjatosti soudce (přísedícího) rozhodnuto nadřízeným soudem tak, že soudce (přísedící) vyloučen z projednání a rozhodnutí věci není.

Zmatečností dle shora citovaného ustanovení není ani situace, kdy tentýž soudce rozhodoval v prvním stupni ve sporu o vyklizení bytu a v odvolacím řízení o určení, že bytová náhrada nepřísluší.¹²⁶

Shora citované ustanovení je projevem požadavku na nestrannost a nezávislost soudů, zakotveného v čl. 82 odst. 1 ÚČR a v čl. 36 Listiny, jakožto základního principu spravedlivého procesu.

¹²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.1.2002, sp. zn. 20 Cdo 1483/2000, dále též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10.3.2005, sp. zn. 29 Odo 963/2003

¹²⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze z 24.3.1995, sp. zn. 69/92 (R 7/1997)

¹²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.9.1997, sp. zn. 2 Cdon 893/96

5.7.6. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. f) o.s.ř.

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno, jestliže soud byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát.“

Jak stanoví čl. 38 Listiny, nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu a soudce dále stanoví zákon, konkrétně se jedná o ustanovení § 36 až § 36c, § 38a a § 38b o.s.ř. V řízení před soudem jedná zpravidla senát nebo samosoudce a který konkrétní senát (samosoudce) věc projedná a rozhodne stanoví rozvrh práce (viz také § 41 a § 42 SSZ).

Důvod k podání žaloby pro zmatečnost tak lze spatřovat zejména v situacích, kdy namísto senátu věc projednal a rozhodl samosoudce, dále kdy věc projednal a rozhodl jiný senát (samosoudce), než určil rozvrh práce, a kdy věc projednal a rozhodl vyšší soudní úředník, justiční čekatel, asistent soudce, příp. soudní tajemník, aniž k tomu byly dány předpoklady dle zvláštních předpisů.

Dalším případem zmatečnosti bude, pokud soud při vyhlášení rozsudku zasedal v jiném složení senátu, než ve kterém věc naposledy projednal při jednání, jež vyhlášení rozsudku předcházelo.¹²⁷

Jak přímo vyplývá ze shora citovaného ustanovení, o zmatečnost se nejedná, projednal-li a rozhodl-li věc senát namísto samosoudce.

5.7.7. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. g) o.s.ř.

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno, jestliže bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo přisedícího.“

Zmatečnost je v tomto případě naplněna tehdy, došlo-li k rozhodnutí v neprospěch účastníka, a to v příčinné souvislosti s trestným činem soudce nebo přisedícího.

Žaloba pro zmatečnost pro shora citovaný důvod může být podána nejen tehdy, bylo-li rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce

¹²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2.7.1998, sp. zn. 2 Cdon 1424/97

(přisedícího), za nějž byl pravomocně odsouzen, ale také v případě, kdy jednání soudce (přisedícího), ačkoli nebyl pravomocně odsouzen za trestný čin nebo proti němu nebylo ani zahájeno trestní stíhání (např. trestnost činu zanikla v důsledku jeho promlčení), představuje protiprávní čin, který zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně (jedná se tedy o trestný čin ve smyslu ustanovení § 13 TZ), a zároveň v důsledku takového jednání soudce (přisedícího) bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka.¹²⁸

5.7.8. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. h) o.s.ř.

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno, jestliže účastníku řízení byl ustanoven opatrovník z důvodu neznámého pobytu nebo proto, že se mu nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, ačkoliv k takovému opatření nebyly splněny předpoklady.“

Tento důvod zmatečnosti byl do občanského soudního řádu vtělen novelou provedenou zákonem č. 7/2009 Sb. Do té doby se mohl účastník bránit podáním odvolání, případně dovolání (ve smyslu § 241a odst. 2 písm. a) o.s.ř.), nemohla-li být náprava zjednána v odvolacím řízení. Též mohl uplatnit žalobu pro zmatečnost z důvodu stanoveného v § 229 odst. 3 o.s.ř., tedy, že mu byla v důsledku nesprávného postupu soudu odňata možnost jednat před soudem (nicméně v tomto případě lze napadnout pouze rozhodnutí ve věci samé).

Avšak žalobu pro zmatečnost z tohoto důvodu může účastník uplatnit pouze v případech, kdy mu byl ustanoven opatrovník z důvodu neznámého pobytu nebo proto, že se mu nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, ačkoli nebyly splněny předpoklady k tomuto opatření. To znamená, že v jiných případech, kdy je účastníku ustanoven opatrovník¹²⁹, než ve výše jmenovaných, přestože k ustanovení opatrovníka nebyly splněny předpoklady, je žaloba pro zmatečnost dle § 229 odst. 1 písm. h) o.s.ř.

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.10.2003, sp. zn. 21 Cdo 960/2003

¹²⁹ Např. soud stanoví opatrovníka fyzické osobě, která nemůže samostatně jednat před soudem, dále může soud ustanovit opatrovníka neznámým dědicům zůstavitele, účastníku, který byl stížen duševní poruchou apod. – dále viz § 29 o.s.ř.

nepřípustná. Jak již bylo uvedeno výše, mohl by však uplatnit zmatečnost dle § 229 odst. 3 o.s.ř.¹³⁰

Žalobě pro zmatečnost v tomto případě lze vyhovět, jen týká-li se důvod zmatečnosti toho, kdo žalobu podal.

5.8. Přípustnost a důvody žaloby pro zmatečnost dle § 229 odst. 2 o.s.ř.

Žaloba pro zmatečnost je podle ustanovení § 229 odst. 2 o.s.ř.¹³¹ přípustná proti rozhodnutím soudu prvního stupně a soudu odvolacího ve věci samé¹³² (tedy rozsudek, usnesení ve věci samé, platební rozkaz, elektronický platební rozkaz, směnečný a šekový platební rozkaz).

Žalobou pro zmatečnost lze tedy dle tohoto ustanovení napadnout jak pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně, tak soudu odvolacího, a bylo-li řízení skončeno rozhodnutím odvolacího soudu, může být napadeno jak rozhodnutí soudu odvolacího, případně spolu s ním i rozhodnutí soudu prvního stupně. Rozhodnutí soudu prvního stupně v tomto případě však nelze napadnout samostatně.

Na rozdíl od § 229 odst. 1 o.s.ř., není dle § 229 odst. 2 žaloba pro zmatečnost přípustná proti nemeritorním rozhodnutím.

5.8.1. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 2 písm. a) o.s.ř.

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout také pravomocný rozsudek soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu nebo pravomocné usnesení těchto soudů, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, anebo pravomocný platební rozkaz (směnečný a šekový platební rozkaz) nebo elektronický platební rozkaz, jestliže v téže věci bylo již dříve zahájeno řízení.“

V tomto případě se jedná o tzv. překážku litispendence (zahájeného řízení), která ve smyslu ustanovení § 83 o.s.ř. brání tomu, aby u soudu probíhalo jiné (další) řízení o

¹³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.8.2001, sp. zn. 20 Cdo 2850/99

¹³¹ Podle úpravy platné do 31.12.2000 byly důvody zmatečnosti dle § 229 odst. 2 písm. a) a b) dovolacím důvodem dle tehdejšího § 237 písm. d) o.s.ř.

¹³² Za věc samu v řízení sporném je pokládán nárok, uplatněný žalobou, o kterém má být věcně rozhodnuto (viz kapitola 4.6.)

stejně věci. Tato překážka vznikne dnem zahájení dalšího řízení o téže věci ve smyslu § 82 odst. 1 o.s.ř., a není rozhodné, zda bylo řízení zahájeno na návrh, nebo zda se jedná o řízení, které je možné zahájit i bez návrhu. Překážka litispendence vychází z principu ne bis in idem („ne dvakrát o tomtéž“), která znamená, že nelze rozhodovat dvakrát ve stejné věci. O stejnou věc se jedná v případě, pokud se nové řízení týká stejného předmětu řízení, stejných osob (příp. jejich právních nástupců), a jde-li v něm o tentýž nárok, pro nějž již bylo soudní řízení zahájeno.¹³³

Překážka litispendence je neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení a soud je v tomto případě povinen řízení dle § 104 odst. 1 o.s.ř. zastavit.

V případě, že soud věc projedná a rozhodne, aniž by vzal v úvahu, že mu v takovém postupu brání překážka litispendence, je řízení a rozhodnutí stiženo zmatečností.

Z hlediska naplnění zmatečnosti však v tomto případě není rozhodné, že dříve zahájené řízení bylo soudem v souladu s § 96 odst. 1 zastaveno po zpětvzetí žaloby, či zda bylo zastaveno pro nedostatek způsobilosti žalovaného být účastníkem řízení dle § 104 odst. 1 o.s.ř. ve spojení § 19 o.s.ř. Právně významné v tomto případě je pouze to, že předchozí řízení bylo pravomocně skončeno.¹³⁴

5.8.2. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 2 písm. b) o.s.ř.

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout také pravomocný rozsudek soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu nebo pravomocné usnesení těchto soudů, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, anebo pravomocný platební rozkaz (směnečný a šekový platební rozkaz) nebo elektronický platební rozkaz, jestliže v téže věci bylo dříve pravomocně rozhodnuto.“

V tomto případě se jedná o překážku rei iudicatae (věci pravomocně rozsouzené), která ve smyslu ustanovení § 159a odst. 5 o.s.ř. brání tomu, aby tatáž věc byla projednána a rozhodnuta znovu. I překážka rei iudicatae vychází z principu ne bis in idem. Předpokladem ovšem je, že jde o skutečně totožnou pravomocně rozhodnutou věc, tedy jde-li v novém řízení o tentýž nárok, o němž již bylo pravomocně rozhodnuto,

¹³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.4.2000, sp. zn. 20 Cdo 796/2000

¹³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.3.1999, sp. zn. 2 Cdon 1922/97, shodně téže usnesení Ústavního soudu ze dne 14.8.2000, sp. zn. I. ÚS 301/99

opírá-li se o tentýž právní důvod a týká-li se totožných osob; tentýž předmět řízení je dán tehdy, jestliže stejný nárok, nebo stav vymezený žalobním písemem vyplývá ze stejných skutkových tvrzení, jimiž byl uplatněn.¹³⁵

Jako příklad bych uvedla vztah mezi žalobou o určení (§ 80 písm. c) o.s.ř.) a žalobou o splnění povinnosti (§ 80 písm. b) o.s.ř.). Pravomocný rozsudek o žalobě o určení zakládá překážku rei iudicatae pro novou žalobu o určení, avšak nikoli vůči žalobě o splnění povinnosti, přestože se týká stejných osob, pro které je závazný pravomocný rozsudek o žalobě o určení, neboť bylo rozhodnuto pouze o tom, zda tu právní vztah nebo právo je či není, avšak nebylo rozhodnuto o plnění z téhož právního vztahu (příp. práva). Naopak pravomocný rozsudek o žalobě o splnění povinnosti, kterou se žalobce domáhal právního vztahu nebo práva, tvoří překážku rei iudicatae vůči žalobě o určení, byla-li v rámci tohoto řízení posouzena otázka, zda tu tento právní vztah nebo právo je či není.¹³⁶

O zmatečnost se nejedná v případě, že odvolací soud přezkoumal rozsudek soudu prvního stupně, ačkoli pro takový postup nebyly vytvořeny podmínky včas podaným odvoláním. V tomto případě je třeba spatřovat vadu dle § 242 odst. 3 věta druhá.¹³⁷

Překážka rei iudicatae je neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení a soud je v tomto případě povinen řízení dle § 104 odst. 1 o.s.ř. zastavit.

V případě, že soud ve věci rozhodne znovu, aniž by vzal v úvahu, že mu v takovém postupu brání překážka rei iudicatae, je rozhodnutí stíženo zmatečností.

5.8.3. Důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 2 písm. c) o.s.ř.

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout také pravomocný rozsudek soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu nebo pravomocné usnesení těchto soudů, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, anebo pravomocný platební rozkaz (směnečný a šekový platební rozkaz) nebo elektronický platební rozkaz, jestliže odvolacím soudem byl pravomocně zamítnut návrh na nařízení výkonu těchto rozhodnutí z důvodu, že

¹³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.6.2005, sp. zn. 22 Cdo 1798/2004

¹³⁶ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2009. s. 1098

¹³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.9.1997, sp. zn. 2 Cdon 877/96 (R 38/1998)

povinnosti rozsudkem, usnesením nebo platebním rozkazem uložené nelze vykonat (§ 261a).“

Tento důvod zmatečnosti byl do občanského soudního řádu vtělen novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb.

Ustanovení § 261a o.s.ř. stanoví podmínky, za kterých lze nařídit výkon rozhodnutí (přesné označení oprávněného a povinného, přesné vymezení rozsahu práv (povinností), jejichž splnění se vymáhá a určení přesné lhůty k plnění). Příklad, kdy z důvodu nedostatku materiální vykonatelnosti nelze nařídit a provést výkon rozhodnutí, je natolik závažný pro právní poměry účastníků, že je plně odůvodněno, aby takové rozhodnutí - poté, co jeho vada byla ve vykonávacím řízení deklarována - bylo zrušeno.¹³⁸

Zmatečnost v tomto případě spočívá v tom, že odvolací soud rozhodl v řízení o výkonu rozhodnutí tak, že zamítl návrh na výkon rozhodnutí nebo nařízený výkon rozhodnutí zastavil z toho důvodu, že výše uvedená pravomocná rozhodnutí nejsou vykonatelná po materiální stránce. V tomto případě nestačí, pokud v uvedených případech (i když stejným způsobem) rozhodl soud prvního stupně. Odvolací soud tedy buď potvrdí zamítavé usnesení soudu prvního stupně o návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí (příp. o zastavení výkonu rozhodnutí), nebo takové rozhodnutí soudu prvního stupně změní tak, že návrh zamítne.

Otázka materiální vykonatelnost však v rámci řízení o žalobě pro zmatečnost není znovu zkoumána.

5.9. Přípustnost a důvod žaloby pro zmatečnost dle § 229 odst. 3 o.s.ř.

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout též pravomocný rozsudek odvolacího soudu nebo jeho pravomocné usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, jestliže mu byla v průběhu řízení nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem.“

Tento důvod zmatečnosti byl před novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. dovolacím důvodem dle § 237 písm. f) o.s.ř. (ve znění do 31.12.2000).

¹³⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 30/2000 Sb. [k bodu 315 (§ 235a až 235k)]

Žaloba pro zmatečnost je v tomto případě přípustná pouze proti pravomocnému rozsudku nebo usnesení ve věci samé vydaným odvolacím soudem. Proti jiným rozhodnutím tak žaloba přípustná není.

Ačkoli se toto ustanovení může zdát stručné, avšak výstižné, je doplněno velkým množstvím judikatury Nejvyššího soudu, která nejen definuje pojmy „nesprávný postup soudu“, „možnost jednat před soudem“, ale také stanoví řadu případů, v nichž lze spatřovat zmatečnost dle výše citovaného ustanovení a oproti tomu i případy, které nejsou zmatečností ve smyslu § 229 odst. 3 o.s.ř. Vzhledem k bohatosti judikatury se zde pokusím uvést ty netypičtější příklady.

Pod pojmem odnětí možnosti jednat před soudem je třeba chápat takový postup soudu, který znemožnil účastníku řízení provést procesní práva, jež mu občanský soudní řád přiznává, a není při tom rozhodující, zda mu byla odňata možnost jednat před soudem odvolacím nebo soudem prvního stupně.¹³⁹ Pokud mu však byla odňata možnost učinit procesní úkony před soudem prvního stupně, ale v rámci odvolacího řízení mu soud poskytl možnost tyto úkony učinit, nejedná se o zmatečnost, neboť odvolací soud napravil chybný postup soudu prvního stupně¹⁴⁰ (ačkoli bylo řízení v prvním stupni stíženo zmatečností, žaloba proti rozhodnutí soudu prvního stupně není přípustná).

Postupem soudu v průběhu řízení je třeba chápat takovou činnost, která předchází vydání konečného rozhodnutí, ale nikoli rozhodnutí jako takové.¹⁴¹ O nesprávný postup soudu se jedná v případě, že nebyl v souladu se zákonem nebo dalšími obecně závaznými právními předpisy, samozřejmě za podmínky, že se tento nesprávný postup soudu projevil v průběhu řízení. Logicky tedy, pokud soud postupoval v souladu se zákonem, nemohla být účastníku řízení odňata možnost před soudem jednat.¹⁴²

Pokládám též za nutné zdůraznit, že ke zmatečnosti dle § 229 odst. 3 přihlíží soud, jenž o žalobě rozhoduje, pouze v případě, byla-li odňata možnost jednat před soudem tomu, kdo žalobu pro zmatečnost podává.¹⁴³

¹³⁹ Usnesení bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.8.1992, sp. zn. 2 Cdo 19/92

¹⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.5.1998, sp. zn. 3 Cdon 610/96

¹⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.6.1996, sp. zn. 2 Cdon 539/96 (R 27/1998)

¹⁴² Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.4.1997, sp. zn. 2 Cdon 1420/96 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.4.2003, sp. zn. 29 Odo 373/2002

¹⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.6.1998, sp. zn. 2 Cdon 1900/97 (R 69/2001)

O zmatečnost ve smyslu odnětí možnosti jednat před soudem se nejedná v případě, kdy se účastník jednání před soudem neúčastnil, avšak své procesní úkony mohl realizovat prostřednictvím svého zástupce. Nicméně soud odejme možnost jednat před soudem účastníku, pokud věc projedná bez přítomnosti zástupce účastníka (a účastník to výslovně nenavrhl), který požádal o odročení jednání z důležitého důvodu (např. kolize s jiným jednáním u soudu).¹⁴⁴

V případě, že soud věc projedná s účastníkem řízení, který v průběhu řízení zemřel, postupoval nesprávně, neboť tak odňal možnost jednat před soudem procesním nástupcům zemřelého účastníka.¹⁴⁵

O nesprávný postup soudu, kterým byla odňata možnost jednat před soudem, se jedná i v případě, kdy soud vadně obešle účastníky k řízení do jiné soudní síně, než ve které bylo bez jejich přítomnosti o věci jednáno.¹⁴⁶

Hodnotící úsudek soudu není nesprávným postupem soudu v průběhu řízení.¹⁴⁷

5.10. Přípustnost a důvod zmatečnosti dle § 229 odst. 4 o.s.ř.

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout rovněž pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto odvolání nebo kterým bylo zastaveno odvolací řízení.“

Nakonec je žaloba pro zmatečnost přípustná proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto odvolání podle § 218 o.s.ř. (pokud bylo podáno neoprávněnou osobu, nebo proti rozhodnutí, proti němuž není přípustné), podle § 218a (pro opožděně podané odvolání), nebo podle § 211 ve spojení s § 43 odst. 2 o.s.ř. (tedy pro vady odvolání), a také proti usnesení, kterým bylo odvolací řízení zastaveno podle § 211 ve spojení s § 104 o.s.ř. (pro nedostatek podmínek řízení), případně podle § 207 odst. 2 (vzal-li odvolatel své odvolání zpět). Nezáleží však na tom,

¹⁴⁴ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10.4.1996, sp. zn. 3 Cdon 810/96 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.2.1996, sp. zn. 3 Cdon 1021/96

¹⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.5.2001, sp. zn. 21 Cdo 1550/2000 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.6.2000, sp. zn. 20 Cdo 1209/99

¹⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.10.1996, sp. zn. 2 Cdon 969/96

¹⁴⁷ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.5.2002, sp. zn. 29 Odo 347/2002 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.8.1999, sp. zn. 20 Cdo 1574/99

zda odvolání směřovalo proti rozhodnutí meritornímu, proti rozhodnutí, kterým bylo řízení skončeno jiným způsobem, nebo proti rozhodnutí vydanému v průběhu řízení.¹⁴⁸

Žalobu pro zmatečnost proti usnesení odvolacího soudu je oprávněn podat pouze ten z účastníků původního řízení, jehož odvolání bylo odmítnuto, resp. o jehož odvolání bylo odvolací řízení zastaveno.¹⁴⁹

Žalobou pro zmatečnost z tohoto důvodu však nelze napadnout libovolné pravomocné usnesení vydané v odvolacím řízení, jímž odmítá odvolání, nebo zastavuje odvolací řízení, avšak pouze taková rozhodnutí, u kterých byl skutkově nebo právně (tedy v rozporu se zákonem) učiněný závěr, že odvolání muselo být odmítnuto, resp. odvolací řízení zastaveno. Žaloba pro zmatečnost tak není opodstatněná v případě, že tyto závěry jsou jak po stránce právní tak skutkové v souladu se zákonem.¹⁵⁰ Například usnesení, jímž bylo odmítnuto odvolání dle § 218a o.s.ř. (tedy pro opožděnost), lze zrušit pouze pro takové vady řízení a rozhodnutí soudu prvního stupně, jež mohly mít vliv na správnost závěru o opožděnosti odvolání.¹⁵¹ Stejně tak lze zrušit usnesení, kterým odvolací soud odmítl odvolání jako podané neoprávněnou osobou pouze v případě, pokud mohlo mít vliv na správnost závěru odvolacího soudu, že odvolání podala neoprávněná osoba.¹⁵²

Proti usnesení, kterým však odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně o zastavení odvolacího řízení, není žaloba pro zmatečnost z tohoto důvodu přípustná.¹⁵³ V tomto případě nedošlo k zastavení odvolacího řízení přímo odvolacím soudem, nýbrž soudem prvního stupně, proti jehož rozhodnutí však žaloba pro zmatečnost z tohoto důvodu přípustná není.

Rozhodnutí učiněná ve věcech výkonu rozhodnutí lze v souladu s § 254 odst. 2 o.s.ř. napadnout právě a pouze pro důvod zmatečnosti v § 229 odst. 4 o.s.ř.¹⁵⁴

¹⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.2.2007, sp. zn. 1269/2006

¹⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.4.2003, sp. zn. 21 Cdo 2179/2002, dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.8.1999, sp. zn. 20 Cdo 211/99

¹⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.12.2005, sp. zn. 21 Cdo 4898/2005, shodně též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.5.2006, sp. zn. 29 Odo 783/2005

¹⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.11.1977, sp. zn. 2 Cdon 1635/99

¹⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.7.2003, sp. zn. 29 Odo 184/2001

¹⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9.3.2006, sp. zn. 21 Cdo 972/2005

¹⁵⁴ Srov. § 254 odst. 2 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.5.2005, sp. zn. 21 Cdo 2415/2004

5.11. Řízení a rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost

Žaloba pro zmatečnost je jakožto mimořádný opravný prostředek prostředkem výjimečným, a proto je speciálně upraveno i řízení o ní samotné. Řízení o žalobě se dělí na dvě fáze. V první fázi se zabývá otázkou, zda je napadené rozhodnutí stížené zmatečností a tedy soud rozhodnutí zruší, nebo žalobu zamítne (příp. odmítne apod. – o tom viz níže). Druhá fáze nastane pouze za podmínky, že soud shledal žalobu pro zmatečnost důvodnou a napadené rozhodnutí zrušil. V této fázi pak dojde k novému projednání a rozhodnutí věci (viz kapitola 5.12).

Věcně a místně příslušným soudem k projednání žaloby pro zmatečnost je zpravidla (až na výjimky) soud prvního stupně (tedy okresní nebo krajský soud, který v původním řízení rozhodoval v prvním stupni v souladu s ustanovením § 9 odst. 2 až 4 o.s.ř.), jde-li o žalobu podanou podle § 229 odst. 1 a 2 o.s.ř. V případě, že žaloba byla podána podle § 229 odst. 3 a 4 o.s.ř., věcně a místně příslušným soudem bude vždy soud krajský, a to i v případě, že o napadeném rozhodnutí rozhodl jako soud prvního stupně. Je tedy vyloučeno, aby o žalobě pro zmatečnost rozhodoval vrchní soud, který o napadeném rozhodnutí rozhodl jakožto soud odvolací.¹⁵⁵ To platí i v případě, že žalobou pro zmatečnost bylo napadeno pouze pravomocné rozhodnutí soudu odvolacího. Pokud je však žalobou pro zmatečnost uplatněno více důvodů, například bude současně napadeno rozhodnutí krajského soudu jako soudu odvolacího z důvodu v § 229 odst. 3 a současně z důvodu v §229 odst. 1 písm. e), musí tento soud vyloučit řízení o žalobě pro zmatečnost v té části, ve které není věcně příslušný, k samostatnému řízení a tuto vyloučenou věc předložit nadřízenému soudu (tedy soudu vrchnímu). Ten rozhodne, který soud je příslušný k jejímu projednání a rozhodnutí v prvním stupni.¹⁵⁶

O žalobě pro zmatečnost bude rozhodovat soud ve stejném složení, v jakém rozhodoval v původním řízení dle § 36a o.s.ř. Avšak je třeba upozornit, že z projednání této žaloby jsou vyloučeni soudci, kteří žalobou napadené rozhodnutí vydali nebo věc projednávali (§ 14 odst. 3 o.s.ř.). Vzhledem k tomu, že jde o posouzení, zda napadené rozhodnutí trpí zmatečností, bylo by krajně nevhodné, aby o žalobě pro zmatečnost rozhodovali titíž soudci, zákon proto tuto možnost výslovně vylučuje.

¹⁵⁵ V tomto případě se jedná o zachování zásady dvojinstančnosti řízení.

¹⁵⁶ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2009. s. 1838

Řízení o žalobě pro zmatečnost je v části čtvrté hlavě druhé občanského soudního řádu upraveno spíše vzhledem k jeho specifikům, proto zde nenajdeme všechna ustanovení upravující řízení, avšak dle § 235a odst. 2 je stanoveno, že pro řízení o žalobě platí přiměřeně ustanovení o řízení v prvním stupni. Zvláštní úprava stanovená ustanoveními § 229 až § 235i o.s.ř. má však přednost. Ustanovení o řízení v prvním stupni však neplatí pro žalobu pro zmatečnost bezvýjimečně. Dle § 325b odst. 2 o.s.ř. je výslovně vyloučeno použití § 92 (záměna účastníků), § 97 (vzájemný návrh), § 98 (kompenzační námitky) a § 107a (singulární sukcese) o.s.ř. a dále též § 58 o.s.ř. ve smyslu ustanovení § 235 odst. 1 o.s.ř. (prominutí zmeškání lhůty). Ostatní ustanovení upravující řízení v prvním stupni mají být aplikována přiměřeně, tedy je třeba je přizpůsobit speciální povaze tohoto mimořádného opravného prostředku. Povahou řízení o žalobě pro zmatečnost pak budou vyloučena například ustanovení týkající se změn žaloby (§ 95 o.s.ř.), skončení řízení smírem (§ 99 o.s.ř.).¹⁵⁷

V případě, že dojde ke střetu mimořádných opravných prostředků, tedy že včetně žaloby pro zmatečnost, napadne účastník pravomocné rozhodnutí vydané v původním řízení také žalobou na obnovu řízení, případně i dovoláním, zákon tyto střety upravuje v ustanoveních § 235b a § 235e odst. 3 a 4 o.s.ř. Více ke střetu mimořádných opravných prostředků viz příslušnou část kapitoly 4.8.

Účastník řízení, který napadá pravomocné rozhodnutí vydané v původním řízení žalobou pro zmatečnost, musí v žalobě kromě dalších náležitostí (viz kapitolu 5.5., resp. 4.5.) uvést, v jakém rozsahu rozhodnutí napadá, tedy je povinen označit výrok, který žalobou napadá. Napadá-li výroků více, musí označit všechny napadené výroky. Soud je až na výjimky vymezeným rozsahem vázán a může tedy věc projednat pouze v mezích, ve kterých se ten, kdo žalobu podává, domáhá zrušení napadeného rozhodnutí (§ 235d o.s.ř.). Soud však není tímto rozsahem vázán ve věcech, v nichž lze zahájit řízení bez návrhu, v případech, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který žalobou nebyl dotčen, dále kde jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozhodnutí musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, a kde platí úkony jednoho z nich i pro ostatní¹⁵⁸, a také jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání mezi účastníky. Blíže k jednotlivým výjimkám z rozsahu vymezeného v žalobě viz příslušnou část kapitoly 4.8.

¹⁵⁷ SCHELLEOVÁ, I., a kol. Civilní proces. 1. vydání. Praha: EUROLEX Bohemia a.s., 2006. s. 706

¹⁵⁸ Viz § 91 odst. 2 o.s.ř.

K projednání žaloby pro zmatečnost dochází zpravidla při jednání, pro jehož nařízení se subsidiárně použije ustanovení § 115 o.s.ř. Soud tedy k projednání žaloby předvolá účastníky, případně další osoby, jejichž přítomnost je nezbytná. Předvolání musí být účastníkům řízení (případně dalším osobám) doručeno zpravidla nejméně deset dnů přede dnem jednání, aby měli dostatek času k přípravě. Jednání k žalobě pro zmatečnost soud nenařizuje v souladu s ustanovením § 235f o.s.ř., které uvádí taxativní výčet situací, za kterých soud nemusí jednání nařídit. Tedy v případě, kdy zamítá žalobu proto, že není přípustná (k nepřípustnosti žaloby pro zmatečnost viz kapitola 5.2.), nebo proto že ji podal někdo, kdo k tomu nebyl oprávněn (např. vedlejší účastník, pokud s podáním žaloby pro zmatečnost hlavní účastní nevyjádřil souhlas), nebo proto, že byla podána po uplynutí lhůt počítaných od právní moci napadeného rozhodnutí. V tomto případě se však jedná pouze o lhůty objektivní, neboť při posuzování lhůty subjektivní je vždy nutné jednání nařídit (k tomu blíže viz kapitolu 5.4.). Soud nenařizuje jednání také tehdy, pokud žalobu odmítá pro vady, pro něž nelze v řízení pokračovat, a to i přesto, že soud účastníka k jejich opravě vyzval a poučil ho o případných následcích.¹⁵⁹ Soud dále nemusí nařídit jednání v případě, kdy lze rozhodnout jen na základě předložených důkazů a účastníci s tím souhlasí, případně se práva účasti na projednání vzdali.¹⁶⁰ V případě, že ten, kdo žalobu pro zmatečnost podal, vezme žalobu zpět, soud řízení skončí, aniž by nařizoval jednání.

Podání žaloby pro zmatečnost samo o sobě nezpůsobuje odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí. Odklad vykonatelnosti je ponechán zcela na úvaze soudu. K bližšímu výkladu ohledně odkladu vykonatelnosti a jeho podmínek viz příslušnou část kapitoly 4.8.

5.11.1. Rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost

Ještě předtím, než soud přikročí k posouzení opodstatněnosti žaloby pro zmatečnost vzhledem k uplatněným zmatečnostem zkoumá, zda je podaná žaloba přípustná (tedy směřuje proti některému z rozhodnutí a důvodů stanovených v § 229 o.s.ř.), zda byla podána osobou oprávněnou a zda byla podána v zákonem stanovených

¹⁵⁹ Viz § 43 o.s.ř. ve spojení s § 235a odst. 2 o.s.ř.

¹⁶⁰ Viz §115a o.s.ř.

lhůtách. V případě, že některou z těchto podmínek žaloba pro zmatečnost nespĺňuje, soud ji zamítne, aniž by musel nařídít jednání.¹⁶¹

Soud žalobu odmítne bez jednání v případě, že obsahuje takové nedostatky, pro které nelze v řízení pokračovat, a to i přesto, že soud účastníka k jejich opravě vyzval a poučil ho o případných následcích (§ 43 a § 235a odst. 2 o.s.ř.).

Soud může za zákonem daných podmínek řízení též zastavit. V souladu s § 235e odst. 4 o.s.ř. soud řízení zastaví v případě, že spolu se žalobou pro zmatečnost bylo podáno též dovolání a zároveň dovolací soud zrušil napadené rozhodnutí. Dále může soud řízení zastavit pro nedostatek podmínky řízení, který se nepodařilo odstranit (§ 104 odst. 2 a § 235a odst. 2 o.s.ř.) a také například, pokud účastník, jenž se žalobou pro zmatečnost domáhá zrušení napadeného rozhodnutí, nezaplatil soudní poplatek.¹⁶²

V případě, že soud neučiní některé z výše uvedených rozhodnutí, nařídí jednání, předvolá účastníky (případně další osoby, je-li jich třeba) a přikročí k samotnému přezkumu opodstatnitelnosti napadeného rozhodnutí vzhledem k důvodům zmatečnosti.

Pokud soud dojde k závěru, že žaloba pro zmatečnost je důvodná, napadené rozhodnutí usnesením zruší. V případě, že zmatečnosti, pro které bylo zrušeno napadené rozhodnutí soudu odvolacího, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, soud zruší i toto rozhodnutí, přestože nebylo žalobou napadeno. Pokud soud zrušil napadené rozhodnutí z důvodů uvedených v § 229 odst. 1 písm. a) (věc nenáleží do pravomoci soudu), písm. b) (nedostatek procesní způsobilosti účastníka), písm. d) (nebyl podán návrh na zahájení řízení, ačkoli ho bylo třeba) a § 229 odst. 2 písm. a) (překážka litispendence), písm. b) (překážka rei iudicatae), rozhodne též o zastavení řízení a v případě zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. a) též o postoupení věci orgánu, do jehož pravomoci náleží. V těchto případech, tedy jedná-li se o zmatečnosti dle § 229 odst. 1 písm. a), b) a d) a § 229 odst. 2 písm. a) a b), soud zruší i rozhodnutí soudu prvního stupně (byla-li žaloba pro zmatečnost podána pouze proti rozhodnutí soudu odvolacího), neboť z povahy těchto zmatečností je zřejmé, že jimi muselo být stíženo již řízení v prvním stupni. Zároveň se jedná o neodstranitelné nedostatky podmínky řízení (§104 odst. 1). Právní mocí usnesení o zrušení napadeného rozhodnutí odpadá překážka rei iudicatae a soud bez dalšího návrhu věc znovu projedná a rozhodne (§ 235h odst. 2).

¹⁶¹ Viz § 235f o.s.ř.

¹⁶² Viz § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích.

Shledá-li však soud, že žaloba pro zmatečnost není důvodná, usnesením ji zamítne. Uvedená rozhodnutí jsou pouze usneseními procesní povahy, nezabývají se tedy věcí samou, ale pouze otázkou, zda věc bude či nebude projednána a rozhodnuta v další fázi řízení.

V případě, že soud rozhodne o žalobě pro zmatečnost, tak že ji zamítne, odmítne, nebo řízení zastaví (příp. zastaví řízení po tom, co bylo za výše uvedených podmínek napadené rozhodnutí zrušeno), rozhodne současně o povinnosti k náhradě nákladů řízení (v případě zastavení řízení po zrušení rozhodnutí soud rozhodne i o nákladech řízení původního). Avšak v případě, že soud napadené rozhodnutí zruší (aniž by ho zastavil), bude o náhradě nákladů řízení rozhodnuto až v další fázi řízení (včetně náhrady nákladů za řízení o žalobě pro zmatečnost).

5.12. Řízení a rozhodnutí po zrušení rozhodnutí

Jak již bylo výše řečeno, právní mocí usnesení o zrušení napadeného rozhodnutí odpadá překážka rei iudicatae a nic tak nebrání novému projednání věci.¹⁶³ Bylo-li tedy napadené rozhodnutí pravomocně zrušeno pro zmatečnost (a zároveň nedošlo k zastavení řízení ve smyslu § 235e odst. 2 o.s.ř.), je soud, o jehož rozhodnutí se jedná, povinen věc bez dalšího návrhu projednat a rozhodnout.¹⁶⁴

Soudem příslušným k projednání věci je soud, jehož rozhodnutí bylo zrušeno. Bylo-li tedy zrušeno rozhodnutí soudu prvního stupně, projedná věc soud prvního stupně. Bylo-li zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, projedná věc soud odvolací. V případě, že bylo zrušeno kromě rozhodnutí soudu odvolacího také rozhodnutí soudu prvního stupně, je příslušným k projednání věci soud prvního stupně.

Soud věc projedná v jen v takovém rozsahu, v jakém bylo napadené rozhodnutí zrušeno a přihlédně při tom ke všemu, co vyšlo najevo jak v řízení původním, v řízení o žalobě pro zmatečnost, tak v řízení novém. V novém řízení tedy soud projedná a rozhodne věc, jako by zrušené rozhodnutí nikdy vydáno nebylo, což znamená, že účastník může žalobu změnit, vzít ji zpět apod. Současně je soud v novém řízení při projednání a rozhodování vázán právním názorem vysloveným ve zrušovacím usnesení,

¹⁶³ Viz § 159a odst. 5 o.s.ř.

¹⁶⁴ Viz § 235h odst. 2 o.s.ř.

a to i v případě, kdy o zrušení napadeného rozhodnutí odvolacího soudu, rozhodl soud prvního stupně, a v novém řízení je příslušný soud odvolací. Cílem totiž je, aby se v novém řízení neopakovala zmatečnost, pro kterou bylo původní rozhodnutí zrušeno. Tato vázanost právním názorem se promítá pouze do závěru, že zrušené rozhodnutí bylo stíženo zmatečností a ve stanovení, v čem tato zmatečnost spočívala. Závazný právní názor však nemůže nové rozhodnutí soudu ovlivnit v tom, jak bude zjištěn skutkový stav věci, a v právním posouzení ve věci samé.¹⁶⁵

Pro žalobu pro zmatečnost stejně jako pro žalobu na obnovu řízení platí, že právní vztahy třetích osob nemohou být novým rozhodnutím o věci dotčeny (§ 235i odst. 3 o.s.ř.). Blíže k ochraně práv třetích osob viz kapitolu 4.9.

V novém rozhodnutí soud rozhodne též o náhradě nákladů řízení, a to jak řízení původního, tak řízení o žalobě pro zmatečnost, a také o náhradě nákladů řízení nového.

6. Porovnání žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost

Žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost jsou dva ze tří mimořádných opravných prostředků, jež jsou součástí platné právní úpravy občanského soudního řízení. Oba tyto mimořádné opravné prostředky mají v civilním řízení dlouhou tradici. Již c.ř.s. obsahoval obdobnou úpravu. Tradice obnovy řízení je v českém civilním procesu na rozdíl od žaloby pro zmatečnost nepřetržitá. Žaloba pro zmatečnost totiž byla zákonem č 142/1950 Sb., občanským soudním řádem, z civilního procesu odstraněna a zpět zařazena až novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb., s účinností od 1.1.2001, tedy po padesátileté odmlce.

Tyto mimořádné opravné prostředky mají svou specifickou nápravnou funkci, spočívající zejména v tom, že je jimi možné napadnout pravomocné rozhodnutí soudu, čímž tedy dochází k zásahu do právní jistoty nastolené právě oním napadeným pravomocným rozhodnutím.

Účelem žaloby na obnovu řízení je odstranit nedostatky spočívající v nesprávnosti nebo neúplnosti skutkového zjištění v původním řízení, pro které nemůže napadené pravomocné rozhodnutí obstát.

¹⁶⁵ DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2009. s. 1859

Oproti tomu účelem žaloby pro zmatečnost je odstranit závažné procesní (procesně právní) vady rozhodnutí, či řízení vydání rozhodnutí předcházející. Náprava těchto vad je totiž v zájmu nejen jednotlivců, ale i v zájmu celospolečenském, bez ohledu na věcnou správnost napadeného rozhodnutí.

Jedná se tedy o žaloby procesní, neboť jimi není uplatňován hmotněprávní nárok, ale slouží k vyřešení určité procesní situace, která je daná existencí pravomocného rozhodnutí, jež nemůže obstát.¹⁶⁶

Obě žaloby jsou společně upraveny v části čtvrté, hlavě druhé občanského soudního řádu v ustanoveních § 228 až § 235i. Většina ustanovení je pro obě žaloby společná, proto je při jejich aplikaci nutné dávat velký pozor, zda to které ustanovení platí pro obě žaloby bez výjimky, či zda platí jen pro některou z těchto žalob. Úprava o.s.ř. se s tím vypořádala způsobem, dle něhož mluví-li se v těchto ustanoveních o žalobě, je tím myšlena jak žaloba pro zmatečnost, tak žaloba na obnovu řízení. Pokud se některé ustanovení týká jen jedné z žalob, je uveden celý její název.

Při porovnání žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost najdeme tedy spoustu prvků společných, ale též řadu rozdílných. V následujících podkapitolách se je tedy pokusím stručně vysvětlit s ohledem na systematiku řazení jednotlivých specifík (nepřípustnost, oprávněné subjekty apod.) těchto žalob v mé práci, nebudu se však pouštět do konkrétního rozboru, neb je již obsažen u jednotlivých žalob v předchozím výkladu.

6.1. Nepřípustnost žalob

Žaloby jsou nepřípustné proti rozsudkům, kterými bylo vysloveno, že se manželství rozvádí, že je neplatné nebo že zde není, a proti rozsudkům, kterými bylo vysloveno zrušení, neplatnost nebo neexistence partnerství, dále jsou nepřípustné pouze proti výrokům rozhodnutí o nákladech řízení, o lhůtě k plnění a o předběžné vykonatelnosti a také jen proti důvodům rozhodnutí (§ 230 odst. 1 o.s.ř.).

Obě žaloby jsou dále nepřípustné, stanoví-li tak některé ustanovení o.s.ř. (jde o obecné vyloučení opravných prostředků), je tomu tak například v případech § 200i odst. 3, § 200u odst. 3, § 200x odst. 5 o.s.ř. a další. Nepřípustnost žalob též mohou stanovit i

¹⁶⁶ SCHELLEOVÁ, I., a kol. Civilní proces. 1. vydání. Praha: EUROLEX Bohemia a.s., 2006. s. 680

další zákony, například § 68a odst. 1 ObchZ, dle něhož po vzniku společnosti nelze zrušit rozhodnutí, kterým se povoluje zápis společnosti do obchodního rejstříku. Žaloby nelze podat ani proti rozhodnutí dovolacího soudu.

Žaloba pro zmatečnost není přípustná proti rozhodnutí soudu, které nebylo účastníku řízení, který žalobu pro zmatečnost podává, řádně doručeno.¹⁶⁷ Toto pravidlo bude možné uplatnit i pro žalobu na obnovu řízení, neboť i její podání musí směřovat pouze proti pravomocnému rozhodnutí, neboť rozhodnutí, které nebylo řádně doručeno, nemohlo nabýt právní moci.

Ustanovení § 230 odst. 2 a 3 o.s.ř. dále stanoví případy nepřipustnosti pro každou žalobu zvlášť, tedy dle § 230 odst. 2 není žaloba na obnovu řízení přípustná, též proti rozsudkům a usnesením, jejichž zrušení nebo změny lze dosáhnout jinak, nepočítaje v to dovolání. Jako příklad bych uvedla zrušení rozhodnutí o zbavení způsobilosti k právním úkonům, pokud se zjistí, že ke zbavení způsobilosti nebyly dány podmínky. Dle § 230 odst. 3 o.s.ř. není žaloba pro zmatečnost přípustná také proti usnesení, kterým bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost.

Žaloba na obnovu řízení není dále přípustná proti usnesení o nařízení předběžného opatření, dále v insolvenčním řízení dle § 96 InsZ. Žaloba na obnovu řízení dále není přípustná proti rozhodnutí ve věcech výkonu rozhodnutí, na rozdíl od žaloby pro zmatečnost, kterou je možné podat z důvodu uvedeného v § 229 odst. 4 o.s.ř. (v souladu s § 254 odst. 2 o.s.ř.).

6.2. Subjekty oprávněné k podání žalob

Pro obě žaloby je společné, že k jejich podání je oprávněn účastník původního řízení, případně jeho právní nástupci jak z důvodu univerzální sukcese (§ 107 o.s.ř.), tak z důvodu singulární sukcese (§ 107a o.s.ř.), vůči nimž je napadené pravomocné rozhodnutí závazné (ve smyslu § 159a odst.1 o.s.ř.). Pro podání žaloby na obnovu řízení dále platí, že ji může podat pouze ten účastník, kterému nebylo původním rozhodnutím plně vyhověno.

¹⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2004, sp. zn. 21 Cdo 2103/2003

Pro obě žaloby dále platí, že je může podat též vedlejší účastník, jestliže vstoupil do původního řízení, setrval v něm až do vyhlášení (vydání) napadeného rozhodnutí, a hlavní účastník, v jehož prospěch vedlejší účastník jedná, s podáním žaloby souhlasí.

Dalšími možnými subjekty k podání žalob jsou státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. V tomto případě se však už uplatnění žalob těmito institucemi liší. V jednoduchosti se dá říci, že k žalobě na obnovu řízení jsou státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových oprávněni pouze tehdy, byly-li účastníky původního řízení, v tomto případě tedy disponují stejnými oprávněními jako účastník řízení ve smyslu § 228 a § 229 o.s.ř. Žalobu pro zmatečnost mohou též podat, byly-li účastníky původního řízení, ale také za podmínek stanovených v § 231 odst. 2 a odst. 3, tedy že do řízení vstoupí, nebo nevstoupili-li do původního řízení, mohou dále žalobu pro zmatečnost podat dokud některému z účastníků běží lhůta k podání žaloby pro zmatečnost a současně do řízení vstoupí.

Pro úplnost je třeba ještě doplnit, že pro všechny výše uvedené subjekty platí nepřipustnost podat žalobu v případech specifikovaných v příslušných kapitolách této práce.

6.3. Lhůty k podání žalob

Lhůty k podání žalob jsou upraveny v rozdílných ustanoveních, tedy pro každou žalobu zvlášť. Lhůty k podání žaloby na obnovu řízení stanoví § 233 o.s.ř. a lhůty pro podání žaloby pro zmatečnost § 234 o.s.ř. Shodným prvkem u obou žalob je stanovení lhůt subjektivních a objektivních. Lhůta subjektivní je stanovena v délce tři měsíce, avšak její počátek je u různých důvodů pro podání žalob stanoven odlišně a lhůta objektivní pak v délce tři let, kde je shodně stanoven počátek jejího běhu, tedy od právní moci napadeného rozhodnutí a pro obě žaloby dále platí, že lhůty k jejich podání nelze prodloužit ani je prominout.

Subjektivní lhůta pro žalobu na obnovu řízení je tedy stanovena v délce tři měsíců a počítá se od té doby, kdy se navrhovatel obnovy dozvěděl o důvodu obnovy, nebo od té doby, kdy jej mohl uplatnit. Zároveň je stanoveno, že běh této lhůty nemůže skončit před uplynutím tří měsíců od právní moci napadeného rozhodnutí. Objektivní

lhůta činí tři roky od právní moci napadeného rozhodnutí. K prolomení této lhůty však může dojít v případě dle ustanovení § 233 odst. 2 o.s.ř. (blíže viz kapitolu 4.4.)

Obecná lhůta pro podání žaloby pro zmatečnost činí 3 měsíce od doručení napadeného rozhodnutí. Avšak § 234 odst. 2 a 3 o.s.ř. stanoví počátek běhu subjektivní lhůty rozdílně. Pro důvody zmatečnosti uvedené v § 229 odst. 1 písm. c) a e) o.s.ř. je stanovena subjektivní lhůta 3 měsíců a objektivní lhůta 3 let (od právní moci napadeného rozhodnutí). Pro důvody zmatečnosti uvedené v § 229 odst. 1 písm. g) a h) a § 229 odst. 2 písm. c) o.s.ř. je stanovena pouze subjektivní lhůta 3 měsíců. Konkrétní výklad k počátku běhu těchto lhůt a jejich specifik viz kapitolu 5.4.

Pro obě žaloby platí, že dodržení subjektivních lhůt prokazuje ten, kdo žalobu podává. Zamítá-li soud žalobu proto, že byla podána po uplynutí lhůt, nemusí nařizovat jednání pouze v tom případě, že se jedná o uplynutí lhůt objektivních. Pro zjištění, zda byly žaloby podány po uplynutí subjektivních lhůt, je vždy nutné nařídít jednání.

6.4. Náležitosti žalob

Náležitosti obou žalob jsou shodně upraveny ustanovením § 232 o.s.ř. Obě žaloby tedy musí obsahovat náležitosti obecné a náležitosti zvláštní.

Obecné náležitosti podání stanoví § 42 odst. 4 a musí z něho být patrné, kterému soudu je podání určeno, kdo jej činí, které věci se týká a co sleduje, dále musí být podepsáno a datováno.

Vedle obecných náležitostí pak musí žaloby obsahovat označení rozhodnutí, které napadají, v jakém rozsahu je napadají, důvod žaloby, vylíčení skutečností, které svědčí o zachování lhůt, označení důkazů, jimiž prokazují důvodnost žaloby a také to, čeho se navrhovatel žaloby domáhá. Rozsah a důvody žaloby mohou být však měněny pouze po dobu trvání lhůt k žalobě.

6.5. Přípustnost žalob

Shodné rysy přípustnosti těchto žalob spočívají v tom, že obě mohou být podané proti pravomocným rozhodnutím ve věci samé, mohou být podány jak proti rozhodnutí

soudu prvního stupně, tak soudu odvolacího a toto rozhodnutí může být jak ve formě rozsudku (včetně rozsudku částečného, mezitímního a také rozsudku pro zmeškání a pro uznání), usnesení ve věci samé, platebního rozkazu (elektronického platebního rozkazu) a směnečného a šekového platebního rozkazu. Ani jedna žaloba tedy nemůže být podána proti nepravomocnému rozhodnutí soudu.

Hlavní rozdíl v přípustnosti těchto žalob spočívá v tom, že žalobu pro zmatečnost lze podat nejen proti meritorním rozhodnutím, ale též proti rozhodnutím nemeritorním, důležité ovšem je, že musí jít o rozhodnutí, jimiž bylo řízení skončeno (tedy nelze napadnout pravomocné rozhodnutí vydané v průběhu řízení – např. o záměně účastníků, o místní nebo věcné příslušnosti, o procesním nástupnictví apod.). Oproti tomu, žaloba na obnovu řízení může být podána pouze proti rozhodnutí meritornímu.

6.6. Důvody žalob

V kapitolách, v nichž jsem zatím porovnávala žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost, jsme zatím narazili na spoustu shodných rysů obou žalob, spíše jen s menšími odchylkami. Důvody, pro které lze žaloby podat, jsou největším a také nejzásadnějším rozdílem mezi nimi. Každá žaloba slouží k jinému účelu, a proto také každá může být uplatněna z naprosto odlišných důvodů.

Zatímco účelem žaloby na obnovu je odstranit nedostatky spočívající v nesprávnosti nebo neúplnosti skutkového zjištění v původním řízení, pro které nemůže napadené rozhodnutí obstát, účelem žaloby pro zmatečnost je odstranit závažné procesně právní vady rozhodnutí, či vady řízení vydání tohoto rozhodnutí předcházející.

Vzhledem k tomu že pro naprostou odlišnost důvodů obou žalob není možné uvést porovnání jejich případných shodných rysů, dovoluji si odkázat na výklad o jednotlivých důvodech na kapitoly 4.7., 5.7., 5.8., 5.9. a 5.10., neboť nepovažuji za účelné zde tyto důvody znovu rozebírat.

6.7. Řízení o žalobách

Věcně a místně příslušným soudem pro projednání žalob a rozhodnutí o nich je soud prvního stupně, jehož rozhodnutí bylo napadeno, tedy soud okresní nebo krajský. Zatímco toto pravidlo platí pro žalobu na obnovu řízení bezvýjimečně (tedy i v případě, že bylo napadeno rozhodnutí soudu odvolacího), pro žalobu pro zmatečnost je stanovena výjimka. Pokud byla žaloba pro zmatečnost podána z důvodů v § 229 odst. 3 a 4, projedná ji a rozhodne o ní soud odvolací. To však neplatí v případě, že soudem prvního stupně zde byl soud krajský.

Pro obě žaloby dále shodně platí, že o nich bude soud rozhodovat ve stejném složení jako v řízení původním (dle § 36a o.s.ř.). Rozdíl v tomto případě pak spočívá v tom, že o žalobě na obnovu řízení bude rozhodovat i stejný soudce (senát) jako v řízení původním, neboť právě oni mohou lépe zhodnotit, zda nové skutečnosti, důkazy nebo rozhodnutí ob stojí vzhledem ke skutkovým zjištěním, z nichž vycházelo napadené rozhodnutí. Oproti tomu z projednání žaloby pro zmatečnost jsou soudci, kteří žalobou napadené rozhodnutí vydali nebo věc projednávali, vyloučeni (§ 14 odst. 3 o.s.ř.), neboť není vhodné, aby titíž soudci posuzovali, zda jimi vydané rozhodnutí trpí zmatečností.

Pro obě žaloby též přiměřeně platí ustanovení o řízení v prvním stupni, není-li však stanoveno jinak. Občanský soudní řád pro obě žaloby výslovně vylučuje použití § 92 (záměna účastníků), § 97 (vzájemný návrh) a § 98 (kompenzační námitky) o.s.ř. dále též § 58 o.s.ř. ve smyslu ustanovení § 235 odst. 1 o.s.ř. (prominutí zmeškání lhůty). Ostatní ustanovení upravující řízení v prvním stupni mají být aplikována přiměřeně, tedy je třeba je přizpůsobit speciální povaze těchto mimořádných opravných prostředků. Povahou řízení o žalobách, pak budou vyloučena například ustanovení týkající se změn žaloby (§ 95 o.s.ř.) či skončení řízení smírem (§ 99 o.s.ř.).¹⁶⁸ Pro žalobu pro zmatečnost dále občanský soudní řád výslovně vylučuje použitelnost § 107a o.s.ř. (singulární sukcese).

V případě, že bude pravomocné rozhodnutí napadeno jak žalobou na obnovu řízení, tak žalobou pro zmatečnost, soud věc spojí ke společnému řízení. Avšak bude-li napadeno pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu oběma žalobami a zároveň důvodem zmatečnosti bude § 229 odst. 3 nebo odst. 4, bude o zmatečnosti rozhodovat

¹⁶⁸ SCHELLEOVÁ, I., a kol. Civilní proces. 1. vydání. Praha: EUROLEX Bohemia a.s., 2006. s. 706

soud odvolací (pokud jím byl soud krajský) a obnově bude rozhodovat soud prvního stupně. Pro obě žaloby dále platí, že bude-li pravomocné rozhodnutí napadeno také dovoláním, soud řízení o žalobách přeruší až do rozhodnutí dovolacího soudu. O žalobě pro zmatečnost bude soud jednat (resp. rozhodne), pouze v případě, že dovolací soud napadené rozhodnutí nezruší. O žalobě na obnovu řízení bude soud jednat v tom případě (respektive bude moci povolit obnovu), že nedojde ke zrušení rozhodnutí napadeného žalobou pro zmatečnost (příp. dovoláním).

Jak jsem již uvedla v kapitole o náležitostech žalob, jsou navrhovatelé žalob povinni mj. určit rozsah, v jakém rozhodnutí napadají. Soud je pak tímto rozsahem vymezeným v žalobách vázán v mezích, v nichž se navrhovatel žaloby domáhá buď povolení obnovy řízení, nebo zrušení napadeného rozhodnutí pro zmatečnost. Ustanovení § 235d o.s.ř. však stanoví 4 případy, ve kterých soud není rozsahem žaloby vázán. Vzhledem k tomu, že pro obě žaloby je tato úprava totožná, dovolím si odkázat na příslušné části kapitol 4.8. a 5.11.

K projednání obou žalob dochází zpravidla při jednání. Ustanovení § 235f o.s.ř. taxativně stanoví případy, kdy soud není povinen nařizovat pro žaloby jednání, tedy v případech, kdy zamítá žaloby pro nepřipustnost, proto, že je podal někdo, kdo k tomu nebyl oprávněn, nebo pro uplynutí objektivních lhůt. Soud dále nenařizuje jednání tehdy, pokud žaloby zamítá pro vady, pro něž nelze v řízení pokračovat (za podmínek v § 43 ve spojení s § 235a odst. 2 o.s.ř.). Dále soud nemusí nařizovat jednání, kdy lze rozhodnout jen na základě předložených důkazů a účastníci řízení s tím souhlasí, případně se práva účasti na jednání vzdali. Soud dále může řízení skončit, aniž by nařídil jednání, pokud navrhovatel vezme žaloby zpět.

Podáním těchto žalob také nedochází k prolomení právní moci ani k odkladu vykonatelnosti a je pouze na úvaze soudu, zda vykonatelnost napadeného rozhodnutí odloží, či nikoli. Učiní tak zejména tehdy, je-li pravděpodobné, že žalobě bude vyhověno (§ 235c o.s.ř., další případy viz kapitolu 4.8.), avšak dospěje-li během řízení o žalobě k závěru, že žalobě vyhověno nebude, může odklad vykonatelnosti zrušit. Důsledkem odkladu vykonatelnosti bude nemožnost provedení výkonu v rámci řízení o výkonu rozhodnutí či v exekučním řízení. Nařízení výkonu rozhodnutí či nařízení exekuce však bude stále možné, pouze jeho provedení musí soud odložit, a to až do pravomocného skončení řízení o žalobách.

Zásadní rozdíl úpravy odkladu vykonatelnosti pro tyto žaloby však spočívá v tom, že dojde-li na základě žaloby na obnovu řízení k povolení obnovy řízení, odkládá se vykonatelnost napadeného rozhodnutí přímo ze zákona (viz § 235g o.s.ř.). Avšak v případě žaloby pro zmatečnost platí výše uvedené, tedy zda soud vykonatelnost napadené rozhodnutí odloží, nebo ne, je ponecháno na jeho úvaze. V případě, že byl odklad vykonatelnost rozhodnutí napadeného žalobou na obnovu řízení povolen již v řízení o této žalobě, platí odklad do pravomocného rozhodnutí, kterým se řízení o této žalobě končí, povolením obnovy je pak vykonatelnost odložena ze zákona. Bude-li povolen odklad vykonatelnosti rozhodnutí napadeného žalobou pro zmatečnost v řízení o této žalobě, trvá do pravomocného skončení tohoto řízení.¹⁶⁹

6.8. Rozhodnutí o žalobách

V této kapitole bych se ráda zmínila pouze o tom, jakým způsobem soud rozhoduje, v případě, že shledá tyto žaloby důvodnými, neboť případy, pro které je může odmítnout, zamítnou či řízení zastavit jsou pro tyto žaloby v podstatě shodné a jejich výkladem jsem se podrobně zabývala již v kapitolách 4.8.1. a 5.11.1.

V případě, že soud shledá, že žaloba pro zmatečnost je důvodná, usnesením zruší napadené rozhodnutí (v případě zmatečností dle § 229 odst. 1 písm. a), b) a d) a § 229 odst. 2 písm. a) a b) o.s.ř. též řízení zastaví, příp. věc postoupí příslušnému orgánu) a bylo-li zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu a zmatečnosti jsou obsaženy i v rozhodnutí soudu prvního stupně, soud zruší i toto rozhodnutí, přestože nemuselo být žalobou napadeno. Právní mocí usnesení o zrušení napadeného řízení se zahajuje druhá fáze řízení.

V případě, že soud shledá, že žaloba na obnovu řízení je důvodná, usnesením povolí obnovu řízení. Na rozdíl o žaloby pro zmatečnost, zde nedochází ke zrušení napadeného rozhodnutí. Avšak povolením obnovy se zase ze zákona odkládá vykonatelnost napadeného rozhodnutí. Právní mocí usnesení o povolení obnovy se zahajuje obnovovací řízení.

Pro obě žaloby platí, že ať bylo napadené rozhodnutí zrušeno, nebo byla povolena obnova řízení, v obou případech dochází k odstranění překážky rei iudicatae.

¹⁶⁹ SCHELLEOVÁ, I., a kol. Civilní proces. 1. vydání. Praha: EUROLEX Bohemia a.s., 2006. s. 710

6.9. Řízení a rozhodnutí po povolení obnovy nebo po zrušení rozhodnutí

V řízení po povolení obnovy (v obnoveném řízení) rozhoduje tentýž soud, který rozhodoval i o žalobě na obnovu řízení. V řízení po zrušení napadeného rozhodnutí pro zmatečnost pokračuje ten soud, jehož rozhodnutí bylo zrušeno (může tedy nastat situace, kdy krajský soud jako soud prvního stupně rozhodl o zrušení napadeného rozhodnutí soudu vrchního, jakožto soudu odvolacího, v novém řízení bude tedy jednat a rozhodovat soud vrchní).

Pro obě řízení platí, že po právní moci usnesení o zrušení napadeného rozhodnutí, nebo o povolení obnovy, soud bez dalšího návrhu věc znovu projedná a rozhodne, při tom je povinen přihlídnout ke všemu, co vyšlo najevo v řízení původním a v řízení o žalobě. Původní řízení a nové řízení tak tvoří jeden celek.

K rozdílu zde patří, že v případě zmatečnosti je soud, jenž věc projednává a rozhoduje v novém řízení, vázán právním názorem obsaženým v usnesení o zrušení napadeného rozhodnutí.

Pro rozhodnutí soudu v obnoveném řízení zase platí, že shledá-li soud výrok původního rozhodnutí správným, usnesením zamítne návrh na jeho změnu. Shledá-li však, že výrok původního rozhodnutí správný nebyl, změní ho rozsudkem či usnesením ve věci samé (případně dalšími rozhodnutími ve věci samé v závislosti na tom, čím bylo rozhodnuto v řízení původním), změna rozhodnutí musí být ve výroku uvedena.

Pro nová rozhodnutí o věci vydaná v těchto řízeních pak platí, že právní vztahy třetích osob nemohou být těmito rozhodnutími dotčeny. Bližší výklad viz kapitoly 4.9. a 5.12.

7. Úvahy de lege ferenda

Pojetí žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost se může zdát z hlediska rozsahu jejich úpravy v občanském soudním řádu v celku stručné. Avšak dle mého názoru se jedná o úpravu relativně dostatečnou. A v případě pochybností o výkladu některých ustanovení, nalezneme k oběma těmito mimořádným opravným prostředkům bohatou judikaturu. Proto mi také připadá nelehké uvážit, jakým směrem by se úprava

těchto institutů měla posunout dále. Osobně si myslím, že úprava těchto mimořádných opravných prostředků je vcelku zdařilá, ale přesto se pokusím nastínit alespoň nějaký možný budoucí vývoj a zejména upozornit na jeden nedostatek.

Jak jsem již naznačila, podle mého názoru současná právní úprava obsahuje nedostatek a troufám si i říci, že je to nedostatek podstatný. Mám na mysli to, že podání žaloby pro zmatečnost není podmíněno povinným zastoupením advokátem, případně notářem. Vzhledem k tomu, že účelem žaloby pro zmatečnost je náprava procesně právních vad, může být pro laika, tedy pro osobu, jež nemá právnické vzdělání, velice těžké zjistit, zda rozhodnutí soudu či řízení tomuto rozhodnutí předcházející takovou vadou trpí, či nikoli. S ohledem na složitost úpravy přípustnosti (resp. nepřípustnosti) podání této žaloby proti pouze některým rozhodnutím a i s ohledem na složitost úpravy důvodů zmatečnosti, které mohou být uplatněny, může být pro osoby bez právnického vzdělání též problematické podat tuto žalobu bez vad. Takové žaloby pak zatěžují nejen soud, ale i protahují řízení. Proto by povinné zastoupení bylo nanejvýš vhodné, a to za stejných podmínek i se shodnými výjimkami jak je to stanoveno u dovolání dle § 241 o.s.ř.¹⁷⁰ Navíc když vezmeme v potaz, že většina důvodů zmatečnosti, jež lze dle současné právní úpravy uplatnit žalobou pro zmatečnost, byla před novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. součástí dovolacích důvodů, a navíc že podání dovolání je podmíněno povinným zastoupením za podmínek stanovených v § 241 o.s.ř., nevidím důvod, proč by tomu tak nemělo být i v případě žaloby pro zmatečnost. Dle důvodové zprávy k zákonu č. 30/2000 Sb.¹⁷¹, dokonce původně zákonodárce s povinným zastoupením u žaloby pro zmatečnost počítal, avšak uzákonění této povinnosti neprošlo legislativním procesem.

Co se potom týče žaloby na obnovu řízení, nemyslím, že v jejím případě by bylo nutné zavést povinné zastoupení, neboť jejím účelem je odstranit nedostatky spočívající v nesprávnosti nebo neúplnosti skutkového zjištění v původním řízení, nikoli tedy vady právní. Avšak opět by mohl laikům činit problém správně interpretovat přípustnost žaloby na obnovu řízení z hlediska přípustnosti a důvodů, proto by stálo za zvážení, zda

¹⁷⁰ Dle § 241 o.s.ř. musí být zastoupen dovolatel advokátem nebo notářem, výjimky z tohoto pravidla jsou dále stanoveny též tímto ustanovením. Dovolatel nemusí být zastoupen, je-li fyzickou osobou, která má právnické vzdělání, nebo je-li osobou právnickou, státem, obcí nebo vyšším územně samosprávným celkem, jedná-li za něho osoba dle §21, §21a, 21b o.s.ř., která má právnické vzdělání, nebo je-li dovolatelem obec, kterou zastupuje stát dle § 26a o.s.ř. a jedná-li jménem státu za zastoupenou obec osoba dle § 26a odst. 3 o.s.ř., která má právnické vzdělání. O sepisu dovolání více viz § 241 odst. 4 o.s.ř.

¹⁷¹ K bodům 263 až 330 (Opravné prostředky)

by nebylo vhodné, aby osoba, jež chce žalobu na obnovu řízení podat, byla povinná alespoň ke konzultaci s osobou právnického vzdělání. V praxi by to dle mého názoru mohlo fungovat tak, že osoba, jež podává žalobu na obnovu řízení, by byla povinna současně soudu dodat i potvrzení o konzultaci v této věci od osoby právnického vzdělání, ideálně alespoň se stručným popisem předmětu konzultace.

Zavedení povinného zastoupení u žaloby pro zmatečnost a případné povinné konzultace s osobou právnického vzdělání u žaloby na obnovu řízení, by tak mohlo znamenat alespoň o něco menší zatížení soudů, neboť by pravděpodobně nebyla podávána neopodstatněná, případně i vadou zatížená podání.

Se zatížením soudů pak souvisí i můj další návrh, a to zvážit, zda by nebylo vhodné nepřipustit podání těchto žalob pro tzv. bagatelní věci. Dovolání jakožto mimořádný opravný prostředek není pro bagatelní věci přípustné (viz § 237 odst. 2 písm. a) o.s.ř.) a stejně tak není pro bagatelní věci přípustné ani odvolání (viz § 202 odst. 2 o.s.ř.), které je opravným prostředkem řádným. Vzhledem k tomu že v případě žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost se jedná o mimořádné opravné prostředky, které svou podstatou mohou být uplatněny jen výjimečně, mohlo by zavedení bagatelních věcí na jejich výjimečnosti ještě přidat. To je však můj pouhý dohad. Jak už jsem ale řekla, zavedení bagatelních by bylo vhodné nejen z hlediska zatíženosti soudů, ale i z důvodu procesní ekonomie, tedy peněz.

Posledním mým návrhem, který by stál za úvahu, je zavedení povinného poučení o možnosti podat tyto mimořádné opravné prostředky. Dle současné právní úpravy nemá soud povinnost ve svém rozhodnutí poučovat účastníky řízení o možnosti podat žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost (viz § 157 odst. 1 a § 169 odst. 1 o.s.ř.). Otázkou tak je, do jaké míry má laická veřejnost (tedy osoby bez právnického vzdělání) povědomí o možnosti využití žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost. Lze však jen spekulovat, jaký důsledek by zavedení povinného poučení vyvolal a jestli by naopak nedošlo k daleko většímu zatížení soudů. To by však ukázala až budoucí praxe. Osobně si ale myslím, že zavedení povinného poučení o možnosti podat žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost při současném zavedení povinného zastoupení (resp. povinné konzultace s osobou právnického vzdělání v případě žaloby na obnovu řízení) by nemělo za důsledek zatížení soudu nedůvodnými podáními.

Na závěr bych ještě ráda uvedla, že za zvážení by též stálo rozdělení úpravy pro žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost. V této práci jsem již upozorňovala, že úprava pro obě žaloby je společná a tak se často může zdát nepřehledná, neboť ne všechna ustanovení části čtvrté, hlavy druhé o.s.ř., platí bezvýjimečně pro oba tyto opravné prostředky. Jediným důsledkem rozdělení úpravy pro jednotlivé žaloby by bylo pouze nepatrné navýšení rozsahu občanského soudního řádu, avšak vyvážené daleko větší přehledností, co se žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost týká.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala podrobným rozbořem žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost. Musím přiznat, že po prvotním prostudování studijních materiálů, zejména pak mám na mysli odbornou literaturu, jsem na toto téma pohlížela poněkud skepticky, neboť autoři odborných knih se žalobou na obnovu řízení a žalobou pro zmatečnost zabývají spíše stručněji, a stejně tak jsou tyto instituty stručně upraveny přímo v občanském soudním řádu. Nicméně musím říci, že počet judikatury, které jsem pro svou práci bohatě využila, doplňující a hlavně vysvětlující úpravu těchto institutů, a zejména pak důvodů, pro které je žaloby možné podat, je vskutku rozsáhlý a toto téma by se nakonec dalo pojmout i daleko obšírněji, než jak jsem učinila já.

Současná podoba mimořádných opravných prostředků upravených v civilním soudním řízení byla vytvořena především dvěma rozsáhlými novelami občanského soudního řádu, a to zákonem č. 519/1991 Sb. a zákonem č. 30/2000 Sb. Zákon č. 519/1991 Sb. navrátil do civilního soudnictví institut dovolání. Z hlediska tématu mé diplomové práce je však daleko významnější novelou o.s.ř. zákon č. 30/2000 Sb. Tím byla navracena do českého civilního soudnictví po padesátileté odmlce žaloba pro zmatečnost. Současně tato novela upravila stávající institut dovolání a žaloby na obnovu řízení a některé důvody, pro které je bylo možné před novelou podat, přenesla právě do institutu žaloby pro zmatečnost, neboť dovolání ani obnova řízení nebyly považovány za vhodné k nápravě tzv. zmatečností. Tato novela tak přinesla nové a systematictější uspořádání těchto mimořádných opravných prostředků. Dá se tedy říci, že systém opravných prostředků, jak je známe v dnešní podobě je zatím ještě mladý a dá se předpokládat jeho další vývoj a zdokonalování s ohledem na problémy, které se třeba mohou v praxi při jejich uplatňování ještě vyskytnout.

Jak jsem vyložila ve své práci, žaloba na obnovu řízení i žaloba pro zmatečnost, jsou společně upraveny v části čtvrté, hlavě druhé občanského soudního řádu a většina ustanovení je pro obě žaloby společná. Je tedy třeba dávat pozor při odlišování, které ustanovení se použije pro obě žaloby a které třeba pouze pro některou z nich. Výsledkem jejich společné úpravy je také to, že tyto žaloby mají spoustu společných rysů, ale zároveň platí pro každou jiná specifika a jejich porovnání je též součástí mé

práce. Za nejzásadnější rozdíl mezi těmito žalobami spatřuji účel jejich použitelnosti a s tím související důvody, pro které je lze za splnění dalších zákonných podmínek podat.

Zatímco účelem žaloby na obnovu je odstranit nedostatky spočívající v nesprávnosti nebo neúplnosti skutkového zjištění v původním řízení, pro které nemůže napadené rozhodnutí obstát, účelem žaloby pro zmatečnost je odstranit závažné procesně právní vady rozhodnutí, či vady řízení vydání tohoto rozhodnutí předcházející. Z toho také vyplývá, že ne vždy lze skutkový stav věci zjistit naprosto přesně, nebo perfektně, a že i soudy se mohou dopouštět procesních pochybení, neboť jsou zastupovány také jen lidmi. Pro tyto případy jsou pak zde nejen tyto dvě žaloby, ale v podstatě celý systém opravných prostředků. Jejich pomocí pak mohou účastníci řízení dosáhnout svého práva na spravedlivý proces a věcně správné posouzení jejich věci a spravedlivou ochranu svých práv a oprávněných zájmů. Zde se projevuje dispoziční zásada, neboť je jen a jen na uvážení účastníka původního řízení, zda některou z žalob (či jiný opravný prostředek) uplatní. Tyto žaloby tak mají své nezastupitelné místo v českém právním řádu, neboť bez nich by nebylo možné domoci se na úkor právní jistoty nápravy vadných a nesprávných rozhodnutí.

Na závěr bych ještě ráda podotkla, že současnou úpravu žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost považuji za velice zdařilou, přestože by se určitě dala najít ještě nějaká zlepšení a za všechna si dovoluji zmínit, ač ne všichni se mnou budou souhlasit, zavedení povinného zastoupení u žaloby pro zmatečnost, jak jsem jej nastínila v poslední kapitole své práce. Je však pouze na úvaze zákonodárce, jak se s možnou budoucí úpravou těchto žalob vypořádá. Vzhledem k tomu, že od vzniku České republiky se zákonodárce snaží zajistit rekodifikaci zásadních právních předpisů (např. zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, či nový zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který má nabýt účinnosti 1.1.2014), můžeme se tedy jen těšit, co nám v budoucnu přichystá rekodifikace civilního řízení.

Seznam literatury

- BUREŠ, J., DRÁPAL, L. Dovolání podle občanského soudního řádu. 1. vydání. Praha: C.H. Beck/SEVT, 1994
- DAVID, L. Občanský soudní řád, komentář. 1. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009
- DRÁPAL, L., BUREŠ, J., a kol. Občanský soudní řád: Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009
- HLAVSA, P. Občanský soudní řád, Soudní řád správní a předpisy souvisící s úvodem k aplikaci komunitárního práva a k předběžné otázce. 4. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.4.2006, Praha: Linde Praha, a.s., 2008
- KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O. Občanské právo procesní. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008
- SCHELLEOVÁ, I. a kol. Civilní proces. 1. vydání. Praha: EUROLEX Bohemia a.s., 2006
- STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P. Civilní proces a organizace soudnictví. 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita, 2003
- STAVINHOVÁ, J., LAVICKÝ, P. Základy civilního procesu. 1. vydání. Masarykova univerzita Brno. MuniPress, 2009
- ŠKÁROVÁ, M. a kol. Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 4. Aktualizované vydání podle stavu k 1.1.2009. Praha: Linde Praha, a.s., 2007
- WALTR, R. a kol. Přehled judikatury ve věcech mimořádných opravných prostředků v občanskoprávním řízení. Praha. ASPI, a.s., 2007
- WINTEROVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. 6. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008
- WINTEROVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní II, Praha: Všehrd, 2001
- WINTEROVÁ, A. a kol. Občanské právo procesní: studijní příručka. 2. doplněné vydání, Praha ISV, 1996

Časopisecké články

- HRDLIČKA, J. Obnova v soustavě mimořádných opravných prostředků v občanském soudním řízení. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica 1971. 17/3. s. 119 – 140
- SVOBODA, K. Obnova řízení, kde nebylo rozhodnuto na základě dokazování. Jurisprudence 2009. Ročník 18, číslo 2, s. 3-9
- VLASÁK, M., Dovolání po souhrnné novele občanského soudního řádu. Právní rozhledy. 2009. Ročník č.17, číslo 9. s.308 - 312

Seznam judikatury

Ústavní soud

- Usnesení Ústavního soudu ze dne 17.3.1998, č.j. II ÚS 75/98
- Nález Ústavního soudu ze dne 21.4.1999, sp. zn. I. ÚS 350/98
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 14.8.2000, sp. zn. I. ÚS 301/99

Nejvyšší soud

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 26.5.1949, sp. zn. Rv I 463/48 (R 55/1950)
- Usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28.7.1967, sp. zn. 4 Cz 81/67 (R 6/1968)
- Usnesení Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 16.12.1974, sp. zn. Plsf 2/74 (R 1/75)
- Stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSR ze dne 29.4.1982, sp. zn. Cpj 66/82 (R 3/1983)
- Usnesení bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.8.1992, sp. zn. 2 Cdo 19/92
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.2.1996, sp. zn. 3 Cdon 1021/96
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10.4.1996, sp. zn. 3 Cdon 810/96

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.6.1996, sp. zn. 2 Cdon 539/96 (R 27/1998)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.10.1996, sp. zn. 2 Cdon 969/96
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.4.1997, sp. zn. 2 Cdon 1420/96
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.8.1997, sp. zn. 2 Cdon 484/97
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.9.1997, sp. zn. 2 Cdon 877/96 (R 38/1998)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.9.1997, sp. zn. 2 Cdon 893/96
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.10.1997, sp. zn. 2 Cdon 1541/97
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.5.1998, sp. zn. 3 Cdon 1061/96
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.5.1998, sp. zn. 3 Cdon 610/96
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.6.1998, sp. zn. 2 Cdon 1900/97 (R 69/2001)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2.7.1998, sp. zn. 2 Cdon 1424/97
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.1.1999, sp. zn. 20 Cdo 322/98 (R 48/2000)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.2.1999, sp.zn. 2 Cdon 92/97 (R 10/2000)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.3.1999, sp. zn. 2 Cdon 1922/97
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.8.1999, sp. zn. 20 Cdo 211/99
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.8.1999, sp. zna. 20 Cdo 1574/99
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1.9.1999, sp. zn. 21 Cdo 7/99 (R 32/2001)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.4.2000, sp. zn. 20 Cdo 796/2000
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.6.2000, sp. zn. 20 Cdo 1209/99
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.8.2000, sp. zn. 20 Cdo 1546/99
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.10.2000, sp. zn. 20 Cdo 2312/2000
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.5.2001, sp. zn. 21 Cdo 1550/2000
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.8.2001, sp. zn. 20 Cdo 2850/99
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2001, sp. zn. 20 Cdo 2824/99
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10.12.2001, sp. zn. 20 Cdo 1419/2000
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.1.2002, sp. zn. 20 Cdo 1483/2000
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.5.2002, sp. zn. 20 Cdo 2114/2000
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.5.2002, sp. zn. 29 Odo 347/2002

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.9.2002, sp. zn. 20 Cdo 1170/2001 (R 31/2003)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.10.2002, sp. zn. 21 Cdo 366/2002
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.10.2002, sp.zn. 20 Cdo 869/2002
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.1.2003 sp. zn. 20 Cdo 2227/2000
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.2.2003, sp. zn. 28 Cdo 321/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2003, sp. zn. 20 Cdo 307/2002
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.4.2003, sp. zn. 29 Odo 373/2002
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.4.2003, sp. zn. 21 Cdo 2179/2002
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.6.2003, sp. zn. 29 Odo 282/2001
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.10.2003, sp. zn. 21 Cdo 960/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2003, sp. zn. 29 Odo 558/2001 (R 43/2004)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.11.2003, sp. zn. 21 Cdo 1503/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.2.2004, sp. zn. 22 Cdo 2347/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2004, sp. zn. 21 Cdo 2103/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10.3.2005, sp. zn. 29 Odo 963/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.5.2005, sp. zn. 32 Odo 350/2004
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.6.2005, sp. zn. 22 Cdo 1798/2004
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.7.2005, sp. zn. 22 Cdo 1303/2005
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.7.2005, sp. zn. 22 Cdo 2936/2004
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2005, sp. zn. 26 Cdo 476/2005
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.12.2005, sp. zn. 21 Cdo 4898/2005
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9.2.2006, sp. zn. 21 Cdo 1224/2005
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.5.2006, sp. zn. 29 Odo 783/2005
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.2.2007, sp zn. 1269/2006

Vrchní soudy

- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28.6.1994, sp. zn. 6 Cdo 25/94
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze z 24.3.1995, sp. zn. 69/92 (R 7/1997)

Krajské soudy

- Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 21.2.1997, sp. zn. 16 Co 53/97
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31.1.1995, sp. zn. 15 Co 20,21/95 (R 55/1996)

Resumé

Tématem mé diplomové práce je žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost. Cílem této práce bylo charakterizovat tyto žaloby z hlediska jejich výjimečnosti jakožto mimořádných opravných prostředků, porovnat jejich shodné a rozdílné znaky a také navrhnout možnou budoucí úpravu.

Práce je členěna do sedmi kapitol. Cílem první a druhé kapitoly bylo stručně charakterizovat opravná řízení, jednotlivé opravné systémy a opravné prostředky z obecného hlediska, ze kterých obě tyto žaloby vycházejí.

Další kapitola stručně pojednává o mimořádných opravných prostředcích, z hlediska jejich charakteristických znaků a také jejich zastoupení v současné právní úpravě. V této kapitole se též zmiňují o dvou důležitých novelách občanského soudního řádu, které mají na svědomí vznik opravných prostředků, jak je známe v dnešní podobě.

Čtvrtá kapitola je rozdělena do devíti podkapitol a věnuje se rozboru žaloby na obnovu řízení. Jednotlivé podkapitoly pak mají za cíl nejen obecně charakterizovat žalobu na obnovu řízení, ale uvést, za jakých okolností je tato žaloba nepřipustná, jaké subjekty jsou oprávněné k jejímu podání, jaké náležitosti musí tato žaloba mít, a jaké lhůty je nutné dodržet pro její podání. Nejdůležitější částí této kapitoly je přípustnost žaloby na obnovu řízení a důvody pro které je možné ji podat. Poslední dvě podkapitoly uvádí, jak probíhá řízení o žalobě na obnovu řízení a řízení po povolení obnovy.

Pátá kapitola dále podrobně rozebírá žalobu pro zmatečnost. Je rozdělena do dvanácti podkapitol, jejichž cíl je stejný jako v kapitole páté u žaloby na obnovu řízení. Pouze výčet okolností, za kterých je tato žaloba přípustná a počet důvodů, pro které je možné ji podat je mnohem rozsáhlejší než u žaloby na obnovu řízení.

Cílem následující kapitoly je porovnat obě žaloby z hlediska jejich shodných a rozdílných znaků. Obě žaloby jsou upraveny v zákoně na stejném místě a řada ustanovení je pro ně tedy společná. Každá má však jiný účel. Žaloba na obnovu řízení slouží k nápravě nesprávných nebo neúplných skutkových zjištění a žaloba pro zmatečnost zase k nápravě procesně právních vad. Největší rozdíl mezi nimi je třeba spatřovat v možnosti přípustnosti tyto žaloby podat a pro jaké důvody tak lze učinit.

Poslední kapitola obsahuje některé mé úvahy *de lege ferenda*. Jedna z mnou navrhovaných možných budoucích úprav je zavedení povinného zastoupení u žaloby

pro zmatečnost, jelikož pro osoby bez právnického vzdělání může být nesnadné zjistit, zda soudní řízení či rozhodnutí soudu bylo stíženo procesně právní vadou.

Zákonnou úpravu žaloby na obnovu řízení i žaloby pro zmatečnost považuji za téměř dokonalou. Určitě by se ale dala najít alespoň malá zlepšení. Uvidíme, jak se zákonodárce s budoucí úpravou těchto žalob vypořádá.

Abstract

The subject of my thesis is the Action for a new trial and action for a mistrial. The purpose of this thesis is to characterize these actions from point of view of their exceptionality as the extraordinary remedies, to compare their common and different features and to suggest the possible future legislation.

The thesis is composed of seven chapters. The aim of the first and the second chapter is to briefly characterize the redress procedures, the individual repair systems and the remedies from the general point of view, from which these two actions are patterned.

The following chapter briefly describes the extraordinary remedies from the point of view of their characteristic signs and their representation in the present legislation. I am also mentioning the two important amendments of civil procedure, which are responsible for the creation of the system of remedies as we know it in present form in this chapter.

The fourth chapter is divided into nine subchapters and dealing with the analyses of the action for a new trial. The purpose of each subchapter is not only to commonly characterize the action for a new trial, but also to explain under what circumstances is the action for a new trial allowable, which subjects are justified to sue, which requisites the action for a new trial has to include, and which statutory deadline have to be observed for sue. The most important part of this chapter is the explanation, in which situation is the action for a new trial allowable and for which causes of action is possible to use this action. The last two subchapters document the proceedings about the action for a new trial and also the procedure when new trial is allowed.

The fifth chapter analyzes the action for a mistrial in detail. This chapter is composed of twelve subchapters. Their purpose is the same as the purpose of the fourth

chapter for the action of a new trial. However the enumeration of circumstances, which are describing when the action for a mistrial is allowed to sue and the quantity of causes of action for which is allowed, is much larger than for the action for a new trial.

The purpose of another chapter is to compare both of actions from the point of view of their common and different characters. Both of actions are regulated in the law in the same place and many of provisions of the act are identical for them. However each of the actions has the different purpose. The action for a new trial is used by a court to repair incorrect or incomplete facts and the action for a mistrial is used for reparation of procedural mistakes. The biggest difference between these two actions has to be seen in the possibilities when the actions are allowed and for which causes of action it can be used.

The last chapter consist of some of my considerations of making law. One of the considerations which I am suggesting is to legitimize a mandatory representation for the action for a mistrial, because it can be difficult for people without legal education to recognize, if the proceeding or court desicion contains the procedural mistakes.

Finally I have to say, that the statutory regulation of the action for a new trial and the action for a mistrial is almost perfect to me. However some improvements can be found. So we will see, how will the legislator deal with the statutory regulation of these two actions in the future.

Název diplomové práce v anglickém jazyce a klíčová slova:

Action for a new trial and action for a mistrial

Klíčová slova:

Žaloba na obnovu řízení

Žaloba pro zmatečnost

Mimořádné opravné prostředky

Vady řízení

Keywords:

Action for a new trial

Action for a mistrial

Extraordinary remedies

Procedural mistakes